

MB
153.034

ÉGIG ÉRŐ MESEFA

Magyar népmesék, mondák, történetek

*Kárpátaljai
Magyar Könyvek*

ÉGIG ÉRŐ MESEFA

149944

Kárpátaljai Magyar Könyvek

49

Sorozatszerkesztők: Dupka György, Fejes János,
Réthyné Bulecza Rozália, Tirkánics Gabriella

A kiadvány megjelenését a Magyar Köztársaság
Művelődési és Közoktatási Minisztériuma támogatta

Borító: Jankovics Mária

Dupka György válogatása

© Intermix Kiadó, 1995

Megjelent az Intermix Kiadó gondozásában

Felelős kiadó: Dupka György

Felelős szerkesztő: Tirkánics Gabriella

ISBN 963 8352 05 1

ISSN 1022-0283

Szedte és tördelte az ungvári Colonel Kft.

Felelős vezető: Negre Viktor

Olvasószerkesztő: Bertics Katalin

Készült a kolozsvári GLORIA Nyomdában

Forgalomba kerül megállapodás szerinti áron

MB 153.034

1995

ÉGIG ÉRŐ MESEFA

Magyar népmesék, mondák, történetek

INTERMIX KIADÓ
UNGVÁR—BUDAPEST

*Mesevilágról álmodozó
kisebbik fiamnak ajánlom*

Égig érő mesefa

Egyszer volt a világon egy öregember. Magányosan teltek-múltak a napjai, nem volt annak se fia, se borja. Egyszer aztán talált egy szem babot, el is ültette az udvarába. Hát a bab kikelt és elkezdett nőni. Nőtt, növekedett, mintha húzták volna, olyan egykettőre szárba szökken. Addig-addig igyekezett, hogy egy szép magas fa lett belőle. De még akkor sem állt meg, hanem csak nőtt tovább. No, a végén már fölért az égig. Annál magasabbra már nem nyújtózkodhatott, elkezdett hát szélteben terjeszkedni. Gyönyörű szép ágai lettek, aztán minden ágból kis ág is hajtott. Az öregember nagyon megörült, mert az óriás fa hús árnyékot adott az udvarában. Még csak akkor lett nagyobb a boldogsága, mikor az égig érő fa elkezdte hullajtani a meséket. Szórta, szórta a sok mesét, utóbb már nem is győzte hallgatni az öreg. Annyi mese termett a fán, hogy megtelt velük az udvar, a falu, a város, a világ. A gyerekek persze nem bánták, elhallgatták volna azok éjjel-nappal a meséket.

Egyszer aztán a fa tetején, de pont a kellős közepén nőtt egy szem bab. Ez a bab megérett. Mint a barack, úgy leesett a fáról, és alig ért földet, hopp, kiugrott belőle egy szépséges kisfiú. Az öregember örömeiben meg elnevezte Babszem Jankónak. De hiába örült a kislegénynek, mert az bizony nem akart nála maradni, elindult a világba. Azt mondta, hogy neki nincsen maradása, mert várják a gyerekek. Amerre ment, ezer kaland, ezer csoda kísérte útján.

A nagy égig érő mesefán pedig még azóta is teremnek a mesék. Egyik szebb mint a másik. Mindenki ismeri őket.

Babszem Jankó meg csak vándorol, mindenhová benéz, hátha még nem hallottak róla. Ti meg, gyerekek, ha elmentek az égig érő mesefa alá, olyan mesét hallotok, amit még eddig nem meséltek nektek.

Az égen felül érő cseresznyefa

Egyszer volt egy juhászlegény és a farkas rákapott a birkáira. És akkor már úgy elhordta a farkas a birkáit, hogy nem mert hazamenni. Útnak vette magát, megszökött. Ennek a juhásznak János volt a neve. És amint ment, elért egy várost. A városban minden háznál ki volt tűzve egy fekete zászló. János kérdezte a népeket, hogy miért van kitűzve a házakra a fekete zászló. A népek azt felelték, hogy a király már régóta ágyban fekszik, nagy beteg. A királynak az udvarában van egy olyan cseresznyefa, aminek az ágai az égen felül érnek. A jövendőmondója azt mondta a királynak, addig meg nem halhat, míg annak a cseresznyefának a terméséből nem eszik.

A királynak volt három lánya; a király kihirdette az országban, hogy aki arra a fára fölmászik, gyümölcsöt dob le, annak adja egyik lányát, holta után meg örökölni fogja birodalmát. Próbálkoztak hercegek, grófok, bárók felmászni a fára. A fának a héja olyan sima volt, mint a pintös üveg. És mind visszalohantak, mind visszaestek, halál martalékává váltak.

Akkor éjszaka János mindig gondolkozott a király felől: Talán jó volna őneki is jelentkezni, talán fölengedné a fára. — János nagyon szép, csinos, egészséges gyerek volt. Másnap reggel jelentkezett a királynál. Beadták, hogy van egy újabb jelentkező; Jánost bevezették a király elébe. A király mikor meglátta, nagyon megsajnálta, nem engedte föl a fára. Azt mondta neki: Már sokan próbálkoztak, hercegek, grófok, bárók felmászni a fára, de mind visszaestek, halál martalékává váltak. Nem akarom, hogy te is az én életemért meghaljál.

Másnap reggel megint elment a királyhoz; megint jelentkezett, de akkor sem engedte föl a király.

Akkor meg azon gondolkozott, hogy mit csináljon. A fa, meg a király nem ment ki a fejéből. Azt határozta, hogy másnap megint elmegy, nem kér a királytól egyebet, mint három öltözet ruhát és három kenyeret, hogy míg felmegy a fára, elég legyen.

Harmadik reggel megint elment a királyhoz, bejelentkezett. Most azt mondta: — Nem kérek egyebet, mint három öltözet ruhát és három kenyeret, hogy míg felérek a fára, elég legyen.

○ Akkor azt mondta neki a király: — Látom már terád is csak a halál martaléka vár, hát csak ergye.

János megkapta a három öltöny ruhát, három kenyeret, kiment a cseresznyefához. A fát megtapogatta, körös-körül olyan sima volt, mint a pintös üvegnek az oldala. János a kenyeret és a ruhát magára kötözte. Megkezdte a mászást. Amikor elfáradt — volt egy baltája —, a fának az oldalába belevágta, ráült. Amikor megpihent, mászott tovább.

Egy hétre ledobott János egy öltöny véres ruhát, akkor a népek várták a cseresznyét.

○ Másik héten megint lepottyant egy véres ruha, akkor is várták a cseresznyét.

Harmadik héten megint lepottyant egy öltöny véres ruha: — Na, azt mondják — most biztos ledobja a cseresznyét.

De János, amikor felért, olyan szép kastélyt látott maga előtt, hogy elfelejtette, hogy miért mászott föl a fára. János akkor a kastélynak tartott. Amint a kastélyhoz bekocót, olyan szép nőt látott, hogy a szeme-szája tátva maradt. János szolgálatot kért tőle. A lány azt kérdezte: — Hol jársz te itt, ahol még a madár sem jár? — Befogadta szolgának.

○ Kérdezte János, hogy hogy nevezze. Azt felelte, hogy őt csak Szép Úrnőnek nevezze, mert az ő neve az.

Megjött a vasárnap. Szép Úrnő elment a templomba, János meg elment a kertbe sétálni. A kertben ott volt három ló megkötve. Egyik aranyszörű volt, a másik ezüstszőrű, a harmadik pedig rézszőrű. Rézszőrű ló megszólal: — Te rút ifjú, más az Istent imádja, te meg itt vagy?

○ Azt mondja János: — Nem mehetek, mert nincs szép ruhám.

— Gyere, ülj fel a hátamra, majd elviszlek, akkor lesz szép ruhád.

János felugrott a hátára. A ló megrázkódott. Jánosnak rézszerű ruhája lett. Azt mondja neki a ló, hogy a templomban a Szép Úrnő mellé üljön, de a mise végét ne várja meg, hanem jöjjön ki, ő ott fogja várni.

János amint kiment a templomból, a ló elvitte haza, és amint otthon leszállt a ló hátáról, megint olyan piszkos ruhája volt, mint előbb.

○ Szép Úrnő, amint hazaért a templomból, nagyon sírt.

— Miért sírsz Szép Úrnő?

— Te rút, te piszkos ifjú, miért kérded, hogy miért sírok. Te úgy sem tudnál azon segíteni.

János elhallgatott.

Megjött a vasárnap. Szép Úrnő ismét elment a templomba, János pedig elment a kertbe. Megszólítja az ezüstszórú ló: — Te rút ifjú, más az Istent imádja, te meg itt vagy!

Azt mondja János: — Nem mehetek, mert nincs szép ruhám!

A ló azt felelte neki: — Gyere, ülj fel a hátamra, majd lesz szép ruhád, én meg elviszlek.

János felugrott az ezüstszínű ló hátára. A ló megrázkódott, Jánosnak ezüstszínű ruhája lett. Azt mondja neki a ló, mikor bemegegy a templomba, a Szép Úrnő mellé üljön, de a mise végét ne várja meg, hanem jöjjön ki, ő ott fogja várni.

János a templomból kijött, a ló hátára felugrott, a ló elvitte haza. Amint odahaza leszállt a lóról, megint olyan piszkos ruhája lett, mint előbb volt.

A Szép Úrnő hazament a templomból, elkezdett erősen sírni. János azt kérdi: — Miért sírsz Szép Úrnő?

— Mit kérded azt, te piszkos, úgy sem tudsz azon segíteni.

János elhallgatott.

Megjött a harmadik vasárnap. Szép Úrnő ismét elment a templomba, János meg kiment a kertbe. Megszólítja az aranszórú ló: — Te rút ifjú, más az Istent imádja, te meg itt vagy!

Azt mondja János: — Nem mehetek, mert nincs szép ruhám.

— Nahát, ha nincs szép ruhád, majd én elviszlek.

János fölugrott a hátára. A ló megrázkódott. Jánosnak aranszínű ruhája lett. És a ló azt mondta neki, hogy a templomban a Szép Úrnő mellé üljön, de a mise végét ne várja meg, hanem jöjjön ki előbb.

János a templomból kijött, a ló elvitte haza. Amint odahaza leszállt a ló hátáról, megint olyan piszkos ruhája lett, mint előbb volt.

Szép Úrnő hazament a templomból és keservesen sírt.

János kérdezte: — Miért sírsz Szép Úrnő?

Szép Úrnő azt felelte: — Mit tűröm, tagadom, be kell vallanom: mióta te itt vagy, mindig szebb és szebb ruhájú legény ült mellettem, de anélkül, hogy megtudtam volna, hogy ki az, mert még a mise végét sem várta meg.

Akkor János azt felelte: — Mit tűröm, tagadom, be kell vallanom: én voltam.

Szép Úrnő azt felelte Jánosnak: — Na János, ha te voltál, én leszek neked feleséged, te pedig ennek a kastélynak lehetsz az ura.

A kastélyban volt tizenkét szoba. Tizenegy kulcsot a Szép Úrnő Jánosnak átadott, a tizenkettediket nem adta neki. János ezen sokat gondolkozott: miért nem kapja át az ő feleségitől a tizenkettedik szobakulcsot. Egyszer, amint János a hálószobába bement, a kulcs ott feküdt az asztalon. János a kulcsot fölkapta és szaladt egyenesen a tizenkettedik ajtóig. Rögtön lenyitotta az ajtót, belépett a szobába. Egy tizenkétfejű sárkány ott láncsal össze volt kötözve. János megijedt, ki akart rohanni a szobából. A sárkány rákiáltott: — Ne szaladj ki, segíts a bajomon, még valamikor valami nagy bajból kiséghetlek.

Akkor János kérdezte a sárkányt: — Hát hogyan segítsék rajtad? Levegylem a láncokat?

Azt felelte a sárkány: — Nem, csak egy pohár vizet hozzál, mert nagyon szomjas vagyok.

Amint a sárkány a pohár vizet megitta, azt felelte: — Hozzál még egy pohárral, még valamikor nagy segítségedre lehetek.

Amikor a második pohár vizet megitta, azt mondta a sárkány: — Adjál még egy pohár vizet, még valamikor valami atyádfiát a purgatériombu is kiséghetem.

Mikor a harmadik pohár vizet a sárkány megitta, megrázkódott, az összes láncok leszakadtak róla. Azt felelte Jánosnak, hogy az enyém a Szép Úrnő, nem a tied. Azzal fölfogta, és már vitte is a levegőbe.

János kiszaladt a kertbe, sírt keservesen, haját tépázta. Megszólította Jánost a rézszínű ló. Azt felelte Jánosnak: — János, gyere ülj föl a hátamra, én is tudok repülni, gyere, talán majd vissza tudjuk hozni a Szép Úrnőt. János fölugrott a hátára és repültek, mentek.

Amint odaérnek a tizenkétfejű sárkány barlangjához, a Szép Úrnő éppen akkor akart vizet bevinni a sárkánynak. János megszólította a Szép Úrnőt, üljön föl a ló hátára és menjen vissza velük.

Szép Úrnő azt felelte: — Ne mehetek János, én ettől az undok állattól nem szabadulhatok. Te menj el innen, amíg valami bajod nem lesz.

De János nem hagyott neki békét, fölült a ló hátára és mentek. A tizenkétfejű sárkánynak is volt egy lova, az meg az istállóban erősen vágta a pallót. Tizenkétfejű sárkány kiment a lovához:

— Mi bajod van? Nincs szénád vagy abrakod?

Azt felelte a ló: — Szénám is van, abrakom is van, elvitték a Szép Úrnőt.

Akkor kérdezte a sárkány: — Ihatunk-e, öhetünk-e?

Azt mondja a ló: — Ihatsz is, meg öhetsz is, tizenkét mázsa dohányt megpipázhatsz is, még akkor is utolérjük.

A sárkány evett is, meg ivott is, tizenkét mázsa dohányt megpipázott, azután felült a ló hátára, még a fele útban se voltak, amikor elérték.

Mikor elérték, sárkány a Szép Úrnőt a ló hátáról lekapta, vitte vissza.

János mikor hazaért, a ló hátáról leszállt, ismét keservesen sírt. Megszólította az ezüstszőrű ló Jánost: — Na János, én is tudok repülni, gyere ülj fel a hátamra, talán majd vissza tudjuk hozni.

János fölült a hátára. Amint odaérnek a sárkánynak a barlangjához, Szép Úrnő akkor vitt be fát. János megszólította Szép Úrnőt, üljön föl a ló hátára, jöjjön velük, hagyja itt ezt a rút állatot.

Szép Úrnő azt felelte Jánosnak: — Hiába próbálkozol, menj vissza, mert még a sárkánnyal hátha valami bajod történhetik.

De János nem hagyott békét, fölültek és mentek hazafelé.

A sárkánynak a lova ismét vágta a pallót. A sárkány kimegy a lovához:

— Mi bajod? Nincs szénád vagy abrakod?

— Szénám is van, abrakom is van, elvitték a Szép Úrnőt.

A sárkány erre azt felelte: — Ihatunk-e, öhetünk-e?

— Ihatsz is, meg öhetsz is, tizenkét mázsa dohányt megpipázhatsz, még akkor is elérjük.

A sárkány ivott is, meg evett is, tizenkét mázsa dohányt megpipázott; fölült a lovára, fele úton már utolérték. Amint a sárkány lekapta Szép Úrnőt, azt mondta Jánosnak: — Ha még egyszer barlangomba mersz jönni, ezer darabba darabollak.

Akkor János visszatért haza. Leszállt a ló hátáról, keservesen sírt, haját tépázta. Megszólította az aranyszörű ló: — Gyere, ülj

fel a hátamra, én is tudok repülni, talán majd vissza tudjuk hozni. Van-e kedved magadat ezer darabba daraboltatni?

Jánosnak nem volt kedve magát ezer darabba daraboltatni, de Szép Úrnő nélkül sem tudott meglenni. Fölült a ló hátára és mentek.

Odaértek a sárkánynak a lakásához. Szép Úrnő akkor vitte ki a szobából a szemetet. János megszólította, hogy üljön föl a ló hátára, menjenek vissza. Hagyja itt ezt a rút állatot.

Szép Úrnő felelte: — Nahát János, volna kedved szétdaraboltatni magadat ezer darabba. Én nem menekülhetek innen, csak ergye.

János nem hagyott neki békét: — Talán el tudunk menekülni! Szép Úrnő felült a lóra és mentek.

Sárkánynak a lova vágta a pallót. Sárkány kiment a lovához: — Mi bajod van? Nincs szénád vagy abrakod?

Azt felelte a ló: — Szénám is van, abrakom is van, elvitték a Szép Úrnőt.

Akkor kérdezte a sárkány: — Ihatunk-e, öhetünk-e?

— Ihatsz is, meg öhetsz is, tizenkét mázsa dohányt megpipázhatsz, még akkor is elérjük.

A sárkány bement, jóllakott, kivezette a lovát, azután fölült a hátára. Éppen a kastélykert fölött voltak, mikor a sárkány elérte őket, kezdtek leereszkedni a kertbe. Szép Úrnőt a ló hátáról lekapta, Jánost pedig ezer darabba darabolta, a teste széthullott a kertbe.

És akkor repültek arra hollók a kert fölött. Látták a véres húsdarabokat és elkezdtek enni. Azt mondja az egyik: — Ne bántsátok ennek a szegénynek a testi maradékát, nem tudjátok hányszor jóllaktunk ennek a véres ruháján a földön? — Azt felelte a holló a többinek: — Jobb lesz, ha összerakjuk és ismét lesz belőle ember.

A hollók összeszedték, összerakták és ismét lett belőle ember. Amikor összerakták sokkal szebb legény lett belőle, mint azelőtt volt.

Amikor János életet kapott, a holló azt kérdezte: — Na, János, fölébredtél?

Azt mondja János: — Föl. Miért nem is engedtetek aludnom, mikor olyan jól aludtam.

A holló azt felelte Jánosnak: — Elhiszem, hogy aludtál, de ha mi ide nem jövünk, alhattál volna örök mindig.

A holló azt felelte Jánosnak: — Te János, csak ergye mindig délnek, találsz egy utat, azon csak mindig tarts. Az út mellett majd lesznek vadállatok megkötözve lánccal, te azokat engesd el, azok még majd téged kiszabadíthatnak. És amint mész az úton, majd találsz egy szalmástetejű házat. Ott lakik egy boszorkány, annak van három leánya. Az azokat a lányokat át tudja változtatni lovakká. És arra vigyázz, hogy annak a vén boszorkánynak te tudj előbb köszönni, mert ha az köszön neked előbb, akkor az a vén boszorkány téged lefejez. Amikor odaérsz, kérj tőle szolgálatot. Három nap lesz nála három esztendő, eddig kell teneked ott szolgálni. Amikor az időd letelik, téged a boszorkány ki akar fizetni ezüsttel, arannyal, de te ne fogadj el tőle semmi mást, mint a szemétdombon fekszik egy piszkos ló, a tyúkólban van egy nyereg meg egy rozsdás kard, másba ne egyezz bele.

János útnak vette magát és ment a kijelölt útnak.

Amint ment, az út mellett egy farkas oda volt kötve egy fához, könyörgött Jánosnak, hogy oldja el, még valamikor valami bajból kiszabadíthatja. De János félt, mert a sárkánnyal is megjárta: elvitte a Szép Úrnőt. Azt felelte a farkasnak: — Nem szabadítlak el, mert amilyen éhes vagy, te engem megeszel.

A farkas könyörgött neki: — Nem bántlak én, még valamikor nagy segítségedre lehetek.

Mikor János föloldotta, a farkas adott neki egy sípot és azt mondta neki, ha bajba lesz, fújja meg ezt a sípot, ő majd ott lesz segítségére.

János ballagott tovább. Talált egy rókát megkötözve egy fához. A róka is könyörgött neki: Engedje el, még valamikor nagy segítségére lehet. János ezt már könnyebben föloldotta, mikor föloldotta, a róka is adott neki egy sípot, és azt mondta neki, ha bajba lesz, fújja meg ezt a sípot.

Evvel János ballagott tovább, végtire odaért a boszorkány tanyájához. De amint ment, figyelt mindenfelé, nem láthatná-e meg valahol a vén boszorkányt a ház körül. És észrevette, hogy a boszorkány a kertben hajladozik. Nagy hangon rákiált János: — Jónapot adjonisten, kedves öreganyám!

A vén boszorkány fölugrik: — Köszönd fiam az Istenednek, hogy előbb észre vettél mint én téged. — Akkor a vén boszorkány azt mondja: — Mi járatban vagy édes fiam?

Akkor János azt felelte: — Szolgálatot keresek, kedves öreganyám.

A vénasszony azt felelte: — Jól van, édes fiam, nekem éppen szolga kellene. Három nap lesz nálam három esztendő. Három lovam van nekem, azt kell őrizni, és ha haza nem tudod őket vezetni, a fejedet veszem le. Nézz körül, itt a karókon mind emberfejek vannak, egy karó van üresen, arra kerül a te fejed.

János kapott jó vacsorát. Másnap reggel fölkel, tarisznyájába is adott valamit és akkor a három lovat kellett neki vezetni, evvel a szóval, ha nem tudja őket megőrizni, fejét leveszi, és abba az üres karóba behúzza.

János kiért a lovakkal a legelőre, szabadon engedte őket. Talált egy forrás-kutat, oda letelepedett és megreggelizett. Amint reggelizett, egy sánta menyét meg odament hozzá, nézte, hogy mit csinál János.

János dobott neki egy darab húst. A menyét azt fölvette és megette.

Megint csak nézett Jánosra, megint csak dobott neki egy darab húst. Fölvette, megette. Ismét nézett Jánosra a menyét, János megint dobott neki egy darab húst. Akkor elment a menyét a forrásra és nagyot ivott rá és oda állt János elébe. Azt mondja: — Na, János, mivel jól tartottál, adok neked egy sípot, ha bajba kerülsz, ebbe a sípba fújj bele, mindjárt a segítségedre jövök.

Jánost egy kis levegő megkapta és elaludt. Mikor fölébredt egy lova sem volt. János összevissza szaladta az egész legelőt, de lovait nem találta. Jánosnak eszébe jutott a farkasnak a sípja, belefűjt, a farkas ott volt előtte és azt mondta neki: — Na, János, mi a baj?

János azt mondta neki: — Elvesztek a lovaim.

A farkas azt felelte: — Tudom én, hol vannak a te lovaid. Itt a parton túl, ott van egy falka birka, azok között vannak. Birkává változtatta a vénasszony. Most csak gyere velem, én azt a három lovat kizavarom a birkák közül, te csak vágd a fejükhöz a kötőféket, mindjárt lovakká változnak. Te csak hajtsd haza őket, mert többet nem segítek.

Akkor odaértek a birkákhoz, a farkas kikergette azt a három birkát, János a kötőféket a fejükhöz vágta, rögtön lovakká változtak. A fejükre tette a kötőféket, és hazahajtotta a lovakat. A vénasszony már a kapuban várta meztelen karddal. Dühében, mér-

gében majd elpattant, mikor látta, hogy János hajtja haza a lovakat.

Másnap ismét kivezette a lovakat a legelőre. Megint megcsapta egy levegő, ismét elaludt. Amikor fölébredt, egy lova sem volt. Akkor befűjt a rókának a sípjába, a róka ott termett előtte és kérdezte: — János, mi a baj?

János azt felelte: — Elvesztek a lovaim.

A róka azt felelte: — Tudom én, hol vannak a lovaidd, a vénasszony kacsává változtatta őket, itt úszkálnak az árokban. Én majd a kacsákat kikergetem az árokból, te csak vágd a fejükhöz a kötőféket, mindjárt lovakká változnak.

Akkor a róka kikergette azt a három kacsát. János a kötőféket a fejükhöz vágta, rögtön lovakká váltak. A fejükre tette a kötőféket és hazahajtotta őket. A vénasszony megint a kapuban várta meztelen karddal. Mérgében majd elpattant, mikor látta, hogy János hajtja haza a lovakat.

Harmadik nap János megint kivezette a lovakat a legelőre. Akkor már a kötőfékeket a bocskorának a szíjához kötözte, hogy el ne tudjanak menni. Egy kis levegő Jánost megcsapta, elaludt. Amikor fölébredt, egy lova sem volt. János belefűjt a menyétnek a sípjába. A menyét rögtön ott termett nála és azt kérdezte: — János, mi a baj?

János azt felelte neki: — Elvesztek a lovaim.

Azt mondta a menyét: — Tudom én, hol vannak a te lovaidd. A vén boszorkány tyúktojássá változtatta őket. Otthon vannak a tyúkólban, a vénasszony meg rajtuk ül, mint kotlóstyúk. — Azt mondta a menyét: — Idevigyázz, János! A vén boszorkány már egyik lábamat kitekerte, de azért megpróbálkozom veled. Gyere most haza, én majd bemegyek a tyúkólba, a kotlóst kihajtom, te meg a tojásokat vedd ki, hozd ide a legelőre, a kötőfékeket tedd rájuk, lovakká változnak, és vezesd őket haza, mert tovább nem segíthetek.

Jánosnál a három esztendő letellett. Másnap reggel fölébredt, a vénasszonytól kapott jó frustukot. A vén boszorkány kérdezte Jánost: — Na, János, mivel ilyen hű szolgám voltál, most mi jutalmat kívánsz éntőlem?

János azt felelte: nem akar egyebet, mint aki a szemétdombon fekszik ló, a tyúkólban van egy nyereg meg egy rozsdás kard; ezt a három tárgyat.

A vénasszony erre nagyot nevetett: — Mit akarsz, fiam, avval a rongyos lóval, evvel belemész a sárba, benn marad!!

János azt felelte: — Ne törődjön velem, nekem más nem kell.

A vénasszony elhívta a kamrába, ott volt egy hordó arany, meg egy hordó ezüst. Kínálta, hogy vihet belőle amennyit akar, mivel hű szolgálta volt.

János nem engedett, azt felelte, neki más nem kell, mint a ló, nyereg és kard.

A vénasszony beleegyezett, János a lovat fölemelte, kardot föl-kötötte és fölült rá. Elballagtak. Amint mentek, egyszer beleértek egy pocsványba. A ló nem tudott a pocsványból kimenni. Gyűgette ám, gyűgette, de bizony a ló nem tudta a lábait fölemelni. János erre megharagudott, leugrott a lóról és otthagya. A ló megszólamlodott, utána kiáltott Jánosnak:

— János, ilyen kicsihitű vagy te énhozzám?! Minek tekintsz te engem, talán semminek?

Azt felelte János: — Mit csináljak veled, ha még a sárból se tudsz kijönni.

Azt felelte a ló: — Gyere vissza, ülj föl a hátamra, talán majd ki tudunk jönni.

János visszament, fölült a hátára, a ló megrázkódott, aranyszőr-ré változott minden szál szőre. A ló kiugrott a sárból, azt kérdezte Jánostól: — Hová menjünk most, János, legelőbb?

Azt felelte János: — Szép Úrnőért!

Akkor a ló azt kérdezte Jánostól: — Hogyan menjünk, úgy mint a szél, vagy pedig úgy, mint a gondolat?

János azt felelte: — Úgy, hogy se teneked, se énnekem bajom ne legyen.

Mentek, odaértek a sárkánynak a lakására. Szép Úrnő az udvart söpörte. János kérte a Szép Úrnőt, üljön föl a ló hátára, hagyja itt ezt a rút állatot.

Szép Úrnő azt felelte: — Ergye János, mert én ettől meg nem menekülhetek. Most még volt valaki, aki összerakott, de ha még egyszer szétszed ez a rút állat, senki se szed össze.

János nem engedett, Szép Úrnő fölült a ló hátára és mentek. Vágta a tizekétfejű sárkánynak a lova a pallót, de erősen.

A sárkány kiment, kérdezte tőle: — Mi bajod? Nincs szénád vagy abrakod?

— Szénám is van, abrakom is van, elvitték a Szép Úrnőt!

Sárkány azt kérdezte: — Öhetünk-e, ihatunk-e?

A lova azt felelte: — Se nem öhetsz, se nem ihatsz, de azért talán még se érjük el őket.

Sárkány dühében kivezette a lovát, fölugrott a hátára, mentek utánuk. Mikor annyira megközelítették Jánost, hogy közel értek, a sárkány lova odakiáltotta a János lovának: — Vagy állj meg, vagy menj olyan gyorsan, sohase lássalak többet, ne szakajts meg egészen!

János lova azt kiáltotta neki vissza: — Vesd le azt a rútat a hátadról és gyere velünk.

És akkor a sárkánynak a lova levetette a sárkányt a hátáról, úgy, hogy amikor leesett, rögtön szurokká változott.

A sárkány lovát megvárták és akkor a kastélyhoz leszálltak. A sárkány lova és a János lova egytestvérek voltak.

Akkor megtartották a hetedhét országra való lakodalmat. Olyan lakodalom volt, hogy még a sánta kutyák is rúgták a port. És hogyan még meg nem haltak, még máig is élnek.

Ez a vége.

(Vázsnok, Baranya m., 1939)

Az aranszörű bárány

Vót eccer egy király. Annak a királynak vót egy nagy erdeje. De abba az erdőbe mindig olyan soványok vótak a bárányok, hogy... szóval a királynak semmi kedve nem vót. Ezér oszt gyakran váltakoztak nálla a juhászok. Maj minden harmadnap más juhásza vót. Mer vagy karóba húzatta a fejét a juhászoknak avégett, hogy a juhok soványok vótak, vagy odamaradtak a juhászok, hogy megölték úket az erdőbe, és a juh magába jött haza.

Itt meg eccer egy fiú meghallotta, hogy hogy van. Azt mondja ez a szegény fiú, hogy:

— Na, én elmegyek, megpróbálok.

Odament, felment a királyho. Azt mondja a király:

— Na, fiam, úgy fogjál hozzá a juhászsághoz, hogy vagy kövérek lesznek a juhok, vagy három napig kibírod. Mert itt — azt mondja — vagy karóba megy a fejed, ha soványok lesznek a juhok, vagy odaveszel az erdőbe, ahol a legelő van.

Na, jól van, elmegyen a fiú. Füttyölve—danolva elhajtja a juhot első nap az erdőbe.

Megyen, hát behajt a rézerdőbe. Gyönyörűen legelnek a juhok.

De tilos helyre ment be. Ahogy megyen, látja, hogy ott egy gyönyörű szép kis virágoskert van az erdő közepin és ott van egy sárkány. Ott fekszik, ott nyöszörög egy nagy sárkány.

Odamegyen a fiú, azt mondja a sárkány:

— Te fiú, te, hogy mertél ebbe az erdőbe bejönni? Ez az én erdöm, ez a rézerdő. Mért merted legyepeltetni a füvemet?

— Hát — azt mondja —, a juhom jött, én meg jöttem utána.

— Eridj csak — azt mondja —, amott van egy asztal, azon az asztalon van egy pohár, abba víz, hozd el, hogy igyam meg!

A fiú meg elment, megitta a vizet, nem hozta a sárkánynak.

Mikor odamegyen, hát nem bír meg se mozdulni a sárkány. Mer attul a víztül kelt vóna fel. Ű meg oszt fogta és levágta a sárkánynak mind a hét fejit.

Akkor oszt gyepeltetett tovább.

Este oszt a fiú megyen hazafele füttyölve—danolva.

És vót ott a sárkánynak abba a kertbe egy rézszörű báránya. Fogta a fiú, oszt hazavitte. Meg még abbul a kertbül egy gyönyörű szép csokor virágot is vitt.

Akkor a királyjányok kinéztek az ablakon. Három királyjány vót. A legkisebb csak leszalad a fiúhoz, elkapja tülle a virágot, oszt elvitte.

Bemegy az apjához:

— Nézd, apám — azt mondja —, a juhászfíú hazajött és micsoda csokor virágot hozott! És a juhok olyan szépek, hogy — azt mondja — kívánat ránézni. És nézd, apám, hozott nekem egy rézszőrű bárányt.

— Ne mondd, lányom!

— Igaz — azt mondja.

Na, a fiú másnap is kiment. Másnap pedig egy másik erdőbe, az ezüsterdőbe ment a juhval. Ugyanúgy ott is úgy tanált mindent. De ott egy kilencfejű sárkány vót. Azt is megölte.

No, akkor osztán, mikor este lett, ment haza.

És ott vót abba a kertbe annak a sárkánynak egy gyönyörű szép ezüstszőrű báránya. Fogta, oszt hazavitte, meg egy csokor virágot.

Megint szalad elibe a legkisebb királyjány és elvette az ezüstszőrű bárányt meg a virágot tülle. Bevitte az apjához, azt mondja:

— Nézd, apám, mán nemcsak az, hogy a juhok kövérebbek, mán egy ezüstszőrű bárány is van, és a fiú hozott egy csokor virágot nekem!

No, így osztán harmadnap megint kiment a fiú. Oszt akkor az aranyerdőbe ment a juhval. De ott mán egy tizenkétfejű sárkány vót. Akkor oszt azt is megölte.

Mikor aztán este lett, ment haza a juhval.

És vót a tizenkétfejű sárkánynak a kertibe egy aranyszőrű bárány. Fogta, oszt hazavitte. Meg vitt abbul a kertbül egy gyönyörű szép csokor virágot.

A legkisebb királyjány mán nézte az ablakon, hogy jön-e? Mikor meglátta, leszaladt elibe, elvette tülle az aranyszőrű bárányt meg a csokor virágot és bevitte az apjához.

Azt mondja:

— Apám, gyönyörű kövérek a juhok. Mán egy aranyszőrű bárány is van és a fiú megént hozott virágot nekem.

Behivatta a király a juhászfíút, mondja neki:

— Na, fiam, kitött az időd, a juhok kövérek, most mán megszerezteél mindent. Fele királyságom rád adom. A jányaim közül válaszd, amelyiket akarod!

Azt mondja a juhászfiú:

— A legkisebbiket választom.

A király gondolta, hogy a jánya is megszerette a fiút. Azt mondja:

— No, fiam, ha azt választottad, akkor legyen a tied! Mert tudod, mit csináltál nekem? Az az erdőség, az a nagy erdő, az mind az enyém vót valamikor. De mióta azok a sárkányok tanyáztak benne, azóta se juhászt, se báránt nem tudtam tartani. De mivel te megszerezted azt a nagy erdőt vissza, az a tied, meg neked adom a fele királyságomat, meg az egyik jányomat.

Akkor oszt azt mondta a fiú:

— No, most mán menjünk a szüleimér!

Azt mondja a király:

— Hát hon a szüleid?

— Hát itt meg itt laknak a szüleim — azt mondja. — Azok is hagy jöjjenek a lakodalomra!

Na, eljöttek oszt a szülei is. Azok is osztán mulattak.

Három napig tartott a lakodalom.

Akkor oszt azt mondta a fiú:

— Na, most mán, apám–anyám, itt fognak maradni.

Vót előttük egy folyó víz. Azt mondta a fiú a királynak, hogy mi szólása lesz bele, hogyha ú ott egy kastélyt csináltat az apjának, meg anyjának.

— Semmi — azt mondja.

Akkor oszt csináltatott a fiú az apjának, az anyjának egy kastélyt oda, és abba helyezte őket lakni. És a vizen keresztül hidat csináltatott, hogy tudjon jönni apja, anyja a királyfiához. Tiszta plüss bordó bársonnyal húzatta be a hidat, amin jött az anyja meg az apja.

Hát így osztán élnek még ma is boldogan, ha meg nem haltak.

(Bátyú, 1959)

Három királyleány

Egy királynak volt három leánya, akik már nagyra felnőttek, és mégsem eresztette az atyjok a napvilágra. Egyszer az öregbik a királyhoz ment és azt mondja neki:

— Fölséges király, szerelmetes atyám, már én tizennyolc esztendő vagyok, és a napfényt mégsem láttam, azért könyörgök fel-ségednek, hogy hadd mehessek sétálni.

Felel a király:

— Édes leányom, az meglehet, hanem hogyha kimégy, többet vissza nem jöhetsz.

A leány nem gondolt azzal, hanem elment egy tó mellé sétálni. Egy nagy sárkány kijött a vízből, s a leányt elvitte. A király várta a leányát, de az csak ottmaradt. Azután a középső is, mikor tizen-nyolc esztendő volt, az atyjához ment, és mondá neki:

— Fölséges király, édes atyám, azért könyörgök, hogy hadd mehessek sétálni.

Az atyja azt mondotta:

— Édes leányom, hogyha elmégy is, nem bánom, de majd te is odaveszel.

A leány nem gondolt vele, csak elment az is ahhoz a tóhoz, amelynél a nénje elveszett: tehát mikor odaért, egy nagy irtóztató sárkány a vízből kijött, s a leányt elvitte. A király ezen igen nagy búban esett. Azután nemsokára a kisebbik is az atyjához ment és mondta:

— Fölséges király, szerelmetes atyám, könyörgök, eressen sé-tálni: én már tizennyolc esztendő vagyok, mégis a napot nem lát-tam: akarnék sétálni.

A király megengedte. Az is elment a tóhoz, akinél a nénjei elvesztek. Mikor odaért, azt is egy sárkány elvitte. Már itt a király oly nagy búban esett, hogy magán nem tudott segíteni, csak búsult.

Abban a városban volt egy vénasszony, akinek három fia volt, az egyik volt Estve, a másik Éjfél, a harmadik Hajnal. A király kurrentáltatta, hogy aki a leányainak híreket tudja mondani, fele királyságát neki adja. A vénasszony, hogy azt meghallotta, mind-járt gondolta magában: az én fiaim sokat járnak, talán valamelyik

tud hírt mondani felőlük. Mikor aztán az Estve hazament, annak enni adott, azután mondá neki:

— Fiam, már régen nem voltál idehaza, azért maradj, feküdj le, s aludjál.

De az Estve azt mondta, hogyha az Éjfél idehaza ér, nem jó lesz; de mégis az anyja szavára megmaradt. Az anyja elbújtatta és elaludt; azután az Éjfél is hazajött: annak is enni adott, és annak is azt mondotta: Fiam, már régen nem voltál idehaza, feküdj le és aludjál. De az is azt mondotta, hogyha a Hajnal hazaér, rosszul lesz a dolog. Felel az anyja: Majd elbújthatlak. Az is lefeküdt és elaludt. Végre a Hajnal is hazajött, az is evett és lefeküdt. Mikor már kialudták magokat mind a hárman, fölkeltek és hogy egymást meglátták, mind a hárman megijedtek. Az anyjok pedig azt mondotta nekik:

— Látjátok fiaim, mind a hárman az én fiaim vagytok, azért mit féltetek egymástól? Hanem azt kérdem, hogy nem láttátok-e a király leányait? Mert azt mondotta, hogy annak ki híreket hozza a leányoknak, fele királyságát adja.

Felel az Estve: — Én nem láttam — az Éjfél: — Én sem láttam sehol. — Azután felel a Hajnal: — Én láttam, és nem hogy hírt tudnék felőlök mondani, de még haza is hozom őket. Hanem menjen kend a királyhoz és mondja meg neki, hogy csináltasson egy háromszáz öles láncot és a végiben hét mázsás karikát.

Az anyjok elment a királyhoz és megbeszélte, hogy az ő Hajnal fia mit mondott. A király nagy hamarsággal, valamennyi kovács és lakatos volt, mind összehívatta és megparancsolta nekik, hogy mentül előbb lehet, a láncot megcsinálják; meg is lett. Azután elmentek az erdőbe mind a hárman. A Hajnal az Estvének azt mondja:

— Eredj, vidd fel a fára ezt a láncot, s kösd meg.

Estve nem bírta felvinni a láncot. Azután az Éjfélnak is mondá, hogy vigye föl és kösse meg. Az Éjfél felvitte s meg is kötötte, azután lejött a fáról. Végre mind a hárman összeesküdtek, hogy míg egy csöpp vér lesz bennük, addig egymást el nem hagyják. Azután az Estvének mondja a Hajnal, hogy menjen le a lyukba: az Estve azt mondta, hogy ő nem mer lemenni, azután az Éjfélnak mondta, hogy menjen le: de az is csak azt mondta, hogy ő sem megy le: ismét összeesküdtek, hogy míg ő fel nem jön a lyukból, addig ott legyenek.

Végre a Hajnal lement a föld alá, és ott egy rézvárba bukkant, abba bement és a király leánya ott volt. Mondá a leány:

— Jaj kedves Hajnalom! Mi hozott ide? Menj hamar, mert ha a sárkány hazajön, ezer lelked lesz is, összeszaggat.

Felel a Hajnal:

— Ó engem össze nem szaggat, hanem mondd meg azt nekem, hogy micsoda erős az a sárkány?

Felel a leány, hogyha haza jön, egy buzogányt bevet a várba: hogyha az udvarban veti, akkor oda vagy, de ha be nem tudja vetni, akkor nem lesz oly erős; és pedig egy–egy itce pálinka az itala és egy kenyér az étele. Mondá a legény: Add nekem a pálinkát és a kenyeret. A leány odaadta, a Hajnal megette. A sárkány mikor ment, egy nagy buzogányt vetett a vár felé nagy haraggal, hanem be nem tudta a várba vetni: a legény kimegy eleibe a sárkánynak, a sárkány nagy haraggal neki, és összementek, de a Hajnal a földhöz vágta és hat fejét levágta, s így megölte; azután a leányhoz bement, a leány nagy örömmel a nyakába esett és megcsókolta, s azt mondta: Már édes Hajnalom, én a tied vagyok, te pedig az enyim. Azután a Hajnal kérdi: Hát ezt a rézvárat nem lehetne–elvinni velünk? Felel a leány: Itt van egy réz vessző, azzal vágd meg a várat, és rézalma lesz belőle. Azután elmentek a másik várhoz, az meg mind csupa ezüst volt; abba bementek; ott volt a középső leány: az is megijedt, hogy mi hozta oda őket, mondá:

— Menj el édes Hajnalom, mert ha ezer lelked lesz is, megöl az uram. A Hajnal kérdi, hogy mit eszik? Felel a leány: Egy itce pálinkát és két kenyeret.

Mondá a Hajnal: Add nekem azt a pálinkát. A leány neki adta és a kenyeret megette, a pálinkát megitta. Egyszer a sárkány a ház falához hajította a buzogányt, a Hajnal pedig kiment és azt is megölte. Azután ezt a várat is az ezüstvesszővel megütötte, és mindjárt egy ezüstalma lett. Végre a harmadikhoz mentek, az is nagyon megijedt és monda:

— Menj el, édes Hajnalom, mert az én uram oly erős, mint a másik kettő, az téged megöl, ha ezer lelked lesz is.

Kérdi a Hajnal:

— Mit eszik a te urad?

Felel a leány: Egy itce pálinkát és három kenyeret.

Mondá a Hajnal: Add ide a pálinkát és a három kenyeret; ezt megette, amazt megitta, azután a sárkányt várta nagy haraggal. Egyszer látja, hogy jön egy iszonyú sárkány, akinek tizenkét feje volt; már messziről megérezte, hogy valaki van a házánál. Azért nagy haraggal hazamegy, de a Hajnal nem volt rest, fölgrík és úgy a földhöz vágja a sárkányt, hogy csaknem egészen elbukott a földben, a kardját kirántotta és mind a tizenkét fejét levagdalta; azután nagy örömmel fogadták, végre az aranyvesszővel megcsapta a várat, s mindjárt aranyalma lett. Azután elmentek a lyukhoz, elsőben a leányokat felküldötte, utoljára maga ment föl; a király vára mellett feldobta az almákat és három vár lett, úgymond arany, ezüst és réz; azután mindenik a maga várába ment lakni. Reggel, hogy a király fölkölt, csak elálmélkodott rajta, hogy micso-da szép várak épültek az ő vára mellett, mindjárt odament és hogy látta leányait, nagy örömmel készültek a lakodalomra, annak megtörténte után most is élnek, ha meg nem holtak.

(1810-es évek)

A kis kakas gyémánt félkrajcárja

Volt a világon egy szegény asszony, annak volt egy kis kakasa. Csak ott keresgél, csak ott kapargál a kis kakas a szeméten, egyszer talál egy gyémánt félkrajcárt. Arra megy a török császár, meglátja a kis kakasnál a gyémánt félkrajcárt, azt mondja neki:

— Kis kakas, add nekem a gyémánt félkrajcárod.

— Nem adom biz én, kell a gazdasszonyomnak.

De a török császár erővel is elvette tőle, hazavitte, betette a kincses kamrájába. A kis kakas megharagudott, felszállott a kerítése tetejére, elkezdett kiabálni:

— Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

A török császár, csak hogy ne hallja, bement a házba, de akkor meg a kis kakas az ablakára repült, onnan kiabálta:

— Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Megharagudott erre a török császár.

— Eredj, te szolgáló, fogd meg azt a kis kakast, hogy ne kiabáljon, vesd bele a kútba.

A szolgáló megfogta, kútba vetette. De a kis kakas csak elkezd a kútban:

— Szídd fel begyem a sok vizet, szídd fel begyem a sok vizet!

Erre a begye mind felszította a vizet a kútból. A kis kakas megint felszállott a török császár ablakába:

— Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Megint azt mondja erre a török császár a szolgálójának:

— Eredj, te szolgáló, fogd meg azt a kis kakast, vesd belé az égő kemencébe.

A szolgáló megint megfogta a kis kakast, s az égő kemencébe vetette. De a kis kakas megint csak elkezd:

— Ereszd ki begyem a vizet, hadd oltsa el a tüzet. Ereszd ki begyem a vizet, hadd oltsa el a tüzet! — Erre a begye mind kieresztette a vizet, eloltotta a tüzet. Akkor megint csak felszállott az ablakba:

— Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Még nagyobb méregbe jött erre a török császár.

— Eredj, te szolgáló, fogd meg azt a kis kakast, vesd bele a méhes kasba, hadd csípjék agyon a darazsak.

A szolgáló belevetette a kis kakast a méhes kasba. Ott megint elkezd a kis kakas:

— Szídd fel begyem a darázst, szídd fel begyem a darázst.

Erre a begye mind felszította a darázst. Akkor megint felszállott a török császár ablakába:

— Kukuriku, török császár, add vissza a gyémánt félkrajcárom.

Már a török császár nem tudta, mit csináljon vele.

— Eredj, te szolgáló, hozd ide azt a kis kakast, hadd tegyem ide a bő bugyogóm fenekébe.

Megfogja a szolgáló a kis kakast; a török császár beteszi a bő bugyogója fenekébe.

Akkor a kis kakas megint csak elkezd:

— Ereszd ki begyem a darázst, hadd csípje meg a farát, ereszd ki begyem a darázst, hadd csípje meg a farát.

A begye mind kieresztette a darázst, azok jól megcsipkedték a török császár farát. Felugrik erre a török császár:

— Jaj, jaj, a fránya egye meg ezt a kis kakast: vigyétek hamar a kincses kamrába, hadd keresse meg a maga gyémánt félkrajcárját.

Bevitték a kis kakast a kincses kamrába, ott megint elkezd a maga nótáját:

— Szídd fel begyem a sok pénzt, szídd fel begyem a sok pénzt.

Erre a begye mind felszította a török császár három kád pénzét. A kis kakas hazavitte, odaadta a gazdasszonyának; gazdag asszony lett belőle, még máig is él, ha meg nem halt.

(Hódmezővásárhely, 1860—70-es évek)

A kóró és a kismadár

Egyszer volt, hol nem volt, volt a világon egy kismadár. Ez a kismadár egyszer nagyon meguntta magát, rászállt egy kóróra.

— Kis kóró, ringass engemet!

— Nem ringatom biz én senki kismadarát!

A kismadár megharagudott, elrepült onnan. Amint ment, mendegélt, talált egy kis kecskét.

— Kecske, rágd el a kórót!

Kecske nem ment kóró-rágni, a kóró mégse ringatta a kismadarat. Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy farkast.

— Farkas, edd meg a kecskét!

Farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy falut.

— Falu, kergesd el a farkast!

Falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy tüzet.

— Tűz, égesd meg a falut!

Tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy vizet.

— Víz, oltsd el a tüzet!

Víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy bikát.

— Bika, idd fel a vizet!

Bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy furkót.

— Furkó, üsd agyon a bikát!

Furkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy férget.

— Féreg, fúrd ki a furkót!

Féreg nem ment furkót fúrni, furkó nem ment bika-ütni, bika nem ment vizet inni, víz nem ment tüzet oltani, tűz nem ment falu-égetni, falu nem ment farkas-kergetni, farkas nem ment kecske-enni, kecske nem ment kóró-rágni, kóró mégse ringatta a kismadarat.

Megint ment, mendegélt a kismadár, talált egy kakast.

— Kakas, kapd fel a férget!

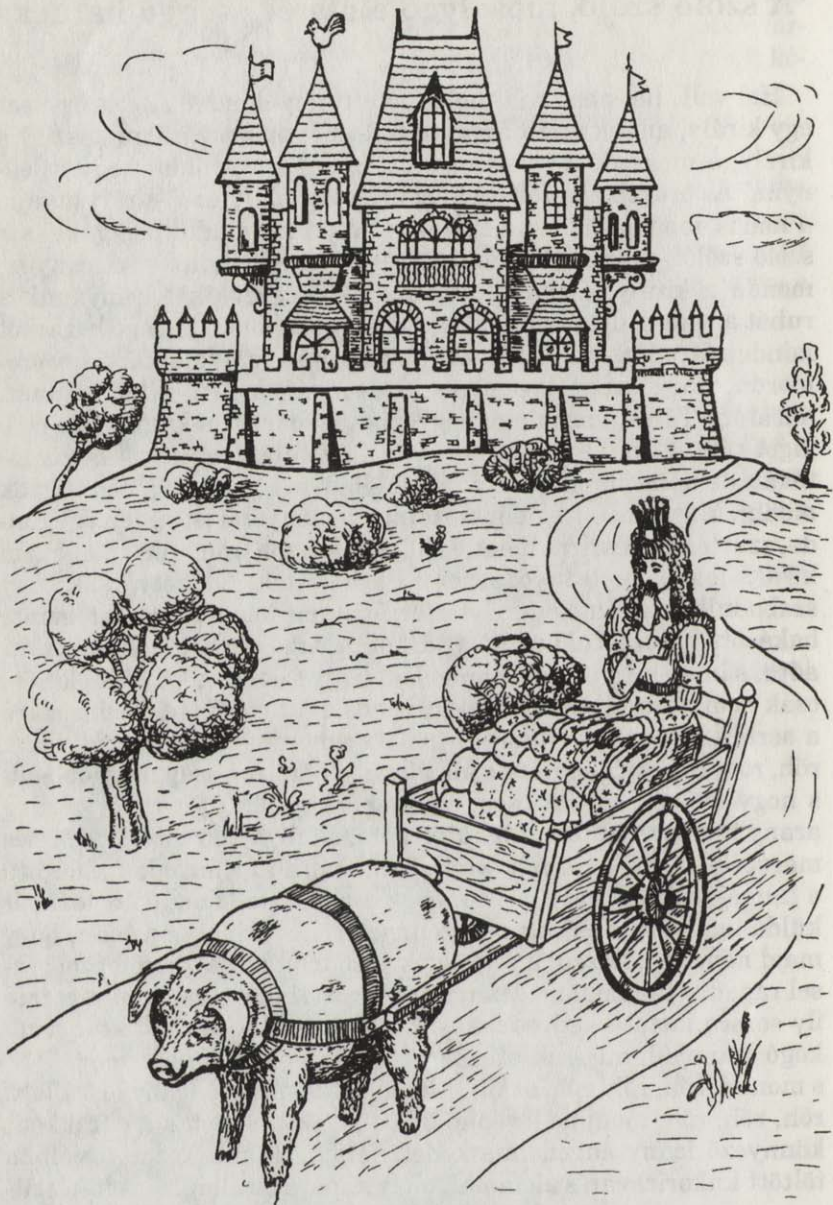
Szalad a kakas, kapja a férget; szalad a féreg, fúrja a furkót; szalad a furkó, üti a bikát; szalad a bika, issza a vizet; szalad a víz, oltja a tüzet; szalad a tűz, égeti a falut; szalad a falu, kergeti a farkast; szalad a farkas, eszi a kecskét; szalad a kecske, rágja a kórót; a kóró bezzeg ringatta a kismadarat.

Ha még akkor se ringatta volna, az én mesém is tovább tartott volna.

(1850—60-as évek)

A szóló szőlő, mosolygó alma és csengő barack

Hol volt, hol nem volt, hetedhét ország ellen volt, volt egyszer egy király, annak volt három leánya. Egy ízben vásárra készült a király, s megszólítá leányait: mit hozzak vásárfiaul, kedves leányim? Az öregebbik szolt: nekem aranyos ruhát, édes király atyám; a másik mondá: nekem ezüstös ruhát; a harmadik pedig: nekem szóló szőlőt, mosolygó almát, s csengő barackot. Jól van leányim, mondá a király, s elment. A vásáron megvevé két leányának a ruhát azonnal, de a szóló szőlőt, mosolygó almát, s csengő barackot minden fáradozásai s kérdezősködései után sem találhatá. Így szomorún, hogy éppen legkedvesebb leányának nem vihet semmit, hazatért. Történt azonban, hogy az úton, bár lovai különben a csillogot rúgták, elakadt a királyi kocsi. Azonnal parancsoltak vontatókat, de hasztalan, lovai mind amellet se ide, se tova nem bírtak menni. Már lemondtak a kimozdulás reményéről is, midőn egy ronda, szurtos sertés arra ment, s megszólalt: röh, röh, röh, add nekem király, legkisebb leányodat, én kiszabadítlak. A király, csak hogy szabadulhasson, megígéri, s ez orrával meglökvén a hintót, szinte bakázott ki lovastul együtt a sárból. A ruhákat két leányának átadta, s most még inkább bánkódék, hogy szeretett leányának nem csak nem hozott semmit, sőt egy ronda állatnak ígéré. Nem sokára a sertés, egy taligát húzva, a palota udvarán termett s fölkiálta: röh, röh, röh, király! itt vagyok a leányodért. A király megdöbbsent, s hogy leányát megmentse, egy pár leányt öltöztetett föl gazdag arany hímzetű ruhába s leküldé neki, s taligájába ülteté. A sertés megszólalt: röh, röh, röh, király! ez nem a te leányod; s kifordítá a taligájából. A király látván, hogy csalni nem lehet, ígért leányát küldé ugyan le, de rongyos, szennyes öltözetben, gondolván, hogy majd nem fog tetszeni a sertésnek. Azonban az nagy örömröhögéssel ragadta taligájába a leányt. Atyja sírt, hogy könnyelmű ígérete ily sorsra juttatá kedves leányát. Ment, mendegélt a disznó a zokogó leánnyal, míg sok utazás után, egy ronda ól előtt megállott, s mondá: röh, röh, röh, szállj le leány a taligáról. A leány leszállott; röh, röh, röh, menj be jövendő lakodba, szolt ismét, s a patakként könnyező leány engedelmeskedett. Majd kínálni kezdé a válúba töltött kukoricával, s alommal, mely kaparékszalmából volt készít-

ve. A leány szemeire soká nem jött álom keservében, míg a fájdalom mintegy végképp elcsigázván, valahogy elszenderült. Minél tördöttebb volt egész mindene, annál mélyebb lőn most álma, úgy hogy a leány másnap, majd csak nem dél felé ébredt föl. Körülnéz, s bámul, mert egy tündérszép palotában, bíbor kárpitos, arany rojtokkal rakott, fehér selyem ágyon látja magát. Fölbredtének első jelére szobaleányok termettek körüle, várva parancsát, s legdrágább öltözeteket hordva számára. A leány mintegy elbűvölve a látottaktól, némán felöltözött, s ekkor szobaleányai egy pompás terembe reggelihez kísérték, hol egy fiatal férfi legigézőbb nyájas-sággal fogadá őtet. — Én vagyok férjed, ha akarod, s amit látsz minden a tiéd —, szóla ez, s reggeli után kivezette egy gyönyörű kertbe. A leány nem tudta álom-e vagy való, amit lát, s a férfi minden kérdezősködéseire kitörő pajzanságokkal felelt. Most a kert gyümölcsös részébe értek, s a szőlőfürtök megszólalának: szép királynénk, szakíts közülünk magadnak; az almák egyre mosolyogtak felé; s a barackok legszebb ezüsthangon csengettek.

— Lásd, kedves — szólt most a szép férfi —, itt van, amit kívántál, s mit neked atyád nem adhatott. Most tudd meg, én fejedelem voltam, de sertéssé átkoztanak, s ez állapotból addig ki nem szabadulhaték, míg egy leány szóló szőlőt, mosolygó almát, s csengő barackot nem kíván. Te voltál e leány, s én megszabadultam, s ha tetszem, enyém lehetsz örökre.

A leányt a szép férfi s a királyi fény leigézé és belé egyezett, s atyjoknak örömmel mentek jelenteni s hírül vinni boldogságukat.

(Monostor, 1847)

A vak király

Hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt a világon egy vak király. Mindenféle orvosok–doktorok próbálták meggyógyítani, de mind hiába, egyik se ment semmire. Maga a király tudott volna ugyan egy orvosságot a szemének, de azt senkinek se mondta meg, hogy mi; akárki kérdezte tőle, csak azt felelte, hogy mihaszna mondja meg, mikor úgy se tudják megszerzeni?

Volt ennek a királynak három egészen felnőtt legény fia. Ezek egyszer összebeszéltek, hogy akárhogy–mint, de kitudják az apjuktól, hogy mi az az orvosság, s megszerzik neki. Bement hát hozzá a legöregebbik, megállt az ajtóban, elkezdett beszélni, mondván:

— Felséges király atyám! Én most azért jöttem, hogy megkérdezzem felséges király atyámtól, mitől gyógyulna meg a szeme, mert mi hárman összebeszéltünk, hogy azt az orvosságot, ha az életünkbe kerül is, megszerezzük.

A király erre nem szólt egy szót se; hanem volt előtte az asztalon egy nagy kés, azt felkapta, úgy vágta a fia felé, hogy alig tudott előle félreugrani, a kés meg megállott a diófa ajtóban. Erre a királyfi úgy megijedt, hogy mindjárt kiszaladt a házból.

Másnap a középső királyfi ment be, de az is éppen úgy járt, mint a bátyja, ez is kiszaladt a szobából.

Harmadik nap a legfiatalabb királyfin volt a sor; a bátyjai be se' akarták ereszteni, hogy ha ők ki nem tudták venni az apjukból, biz' e' se' sokra megy, de a királyfi nem tágított, hanem bement. Mikor elmondta, hogy miért jött, ehhez is hozzávágta az öreg király a nagy kést, de ez nem ugrott félre, hanem megállt mint a pecek, kicsibe is múlt, hogy bele nem ment a kés, a sipkáját kicsapta a fejéből, úgy állt meg az ajtóban. De a királyfi ettől se' ijedt meg, kihúzta a kést az ajtóból, odavitte apjának. „Itt van a kés, felséges király atyám, ha meg akar ölni, öljön meg, de előbb mondja meg, mitől gyógyulna meg a szeme, hogy a bátyjaim megszereshessék.”

Nagyon megilletődött ezen a beszéden a király, nemhogy megölte volna ezért a fiát, hanem összevissza ölelte, csókolta. „No, kedves fiam — mondja neki —, nem hiába voltál te egész életemben nekem legkedvesebb fiam, de látom, most is te szántad el magad

legjobban a halálra az én meggyógyulásomért (mert a kést is csak azért hajítottam utánatok, hogy meglássam melyikötök szállna értem szembe a halállal), most hát neked megmondom, hogy mitől gyógyulna meg a szemem. Hát, kedves fiam, messze–messze a Verestengeren is túl, a Hármashegyén is túl, lakik egy király, annak van egy aranytollú madara, ha én annak a madárnak csak egyszer hallhatnám a gyönyörű éneklését, mindjárt meggyógyulnék tőle; de nincs annyi kincs, hogy od'adná érte az a király, mert annyi annak az országában az arany–ezüst, mint itt a kavics.”

Amint ezeket a királyfi megértette, kiment a testvéreihez, elmondott nekik mindent; azok aztán mentek egyenesen az apjukhoz, hogy ők hát most elmennek azért a madárért, tették magukat rettenetesen, hogy így hozzák, úgy hozzák el, ha ezer ördög őrzi is. A legkisebb királyfi is el akart menni, de bátyjai nem vitték, hogy biz' ő utánuk ne csikókodjék, minek menne el bajnak; aztán meg az öreg király se' eresztette sehogy se: „Már édes fiam, te csak maradj itthon, én mellettem, segíts egybe–másba öreg fejemnek, sok már nekem magamnak egy ország gondja; de meg meg is halhatok addig, míg odalesznek, akkor — ha te is elmennél, kire maradna az ország?”

Hajlott a jó szóra a királyfi, otthon maradt. A bátyjai elindultak nagy hű–hóval, tizenkét társzekeret megrakattak arannyal–ezüsttel úti költségnek, elbúcsúztak az öreg királytól, megígérték neki, hogy egy esztendő alatt, ha törik, ha szakad, elhozzák az aranytollú madarat, avval elmentek.

Eltelt az egy esztendő, de nem jött haza a két királyfi; eltelt a második is, harmadik is, negyedik is, még se hallatszott semmi hírük. Már a legifjabb királyfi bizonyosnak tartotta, hogy odavesztek, el is akart már sokszor indulni utánuk, de az apja nem eresztette; hanem mikor már az ötödik esztendő is a vége felé járt, a királyfinak sehogy se' volt maradása. Hiába volt minden beszéd, nem hallgatott rá, elindult. Egy régi hűséges szolgát lóra ültetett, maga is lóra ült, úgy fogtak neki a hosszú útnak.

Mentek, mendegéltek, hét nap, hét éjjel mindig mentek, akkor kiérték az öreg király országából. Amint kívül voltak a határon, megláttak egy rongyos csárdát, a királyfi megállt a csárda előtt, a szolgáját beküldte egy ital borért. Amint az inas nyitotta az ajtót, belátott rajta a királyfi, látta, hogy odabenn táncol két rongyos

ember két korcsmabeli személlyel, de rájuk se' ügyelt, hanem amint kihozta az inas a bort, megitta, avval mentek tovább.

Már jó ideig mentek úgy, hogy egyik se' szólt egy szót se, nagysókára aztán az inas törte meg a nagy hallgatást:

— Jaj, felséges királyfi, mondanék én valamit, ha attól nem félnék, hogy megharagszik érte.

— Nem haragszom én, csak mondjad.

— No, hát ha rossz néven nem veszi, csak elmondom: látta-e felséged azt a két rongyos embert, aki ott táncolt a csárdában?

— Láttam úgy hátulról, mikor az ajtót nyitottad, de hát miért kérded?

— Oh, felséges királyfi, mondanám is én, meg nem is.

— Mondjad no, bolond, hisz nem szoktam én az igazságért megharagudni.

— Hát amint bementem, megláttam azt a két embert, nagyon ismerősöknek tetszettek, mindjárt gondoltam valamit, de mégse mertem egészen rájuk fogni, megkérdeztem hát a korcsmárostól: „Hallja kend, miféle két ember ez, aki itt táncol?” Azt mondja rá a korcsmáros: „Jaj, jó uram, régi embereim ezek már nekem, királyfiak volnának ezek, valami öt esztendeje jöttek ide, valami aranytollú madarat kerestek, de hogy nem találták — mert biz azt még a Verestengeren is túl kellett volna keresni —, kapták magukat, itt maradtak, azóta mindég itt esznek–isznak, mert volt ezeknek pénzük vagy tizenkét társzekérral, de biz, a már mind elfogyott, alig van nekik annyi, amennyivel egy–két hétig megérik.” Ez aztán abba' maradt, a korcsmáros se beszélt többet, én is eljöttem.

Nagyon elszomorodott e beszéden a királyfi, elébb nem is akarta hinni, de az inas úgyséval is erősítette, gondolta hát magában, hogy most nem tölti az időt, majd visszafelé jövet haza hívja őket.

Mentek aztán tovább, beértek egy nagy erdőbe, ott az út egy helyen kétfelé vált, egyik se tudta a járást, elkezdtek tanácskozni, hogy merre menjenek. Amint ott tanácskoznak, egyszer — mintha csak a föld alól bútt volna ki, vagy az égből cseppent volna —, ott termett egy szép nagy róka. A királyfi amint meglátta, nyúlt volna a nyila után, hogy majd meglövi, hát, uramfia — tán nem is hinnék kendtek, ha nem mondanám —, megszólalt a róka emberi nyelven:

— No, felséges királyfi, hát eltévedtek, vagy min tanácskoznak?

— Hiszen nem tévedtünk éppen el — felelt neki a királyfi —, hanem azt csakugyan nem tudjuk, hogy e közül a két út közül melyik visz a Verestengerhez. Hát miért kérded?

— Csak azért, mert én útba tudom igazítani a királyfit, tudom a járást ezen a tájékon. De hát miért mennek a Verestengerhez?

A királyfi elbeszélte, hogy mi járatban vannak, töviről-hegyire; mikor aztán vége szakadt a beszédjének, megint megszólalt a róka:

— Bizony nagy munka vár a királyfira, de nem is tudja elvégezni, hacsak én nem adok tanácsot, azért hát lépünk egyességre: én segítem a királyfit jó szóval mindenütt, ahol csak szükség lesz rá, ezért aztán, mikor visszajövet hozza a királyfi a sok aranyat, ezüstöt, drágaságot, mert tudom, hogy hoz, mindenben, de mindenben az utolsó tűig megosztozik velem.

A királyfi egy kicsit elgondolkozott, de azután gondolta, hogy minek neki az arany–ezüst, csak a madár legyen meg, hát csak ráállott. Erre a róka kihúzott a farka végéből hét szál szőrt, od'adta a királyfinak:

— No, felséges királyfi, itt van hét szál szőr, ha jártában–kelteben akárhol, akármi baja akad, csak szakítson el egy szálát, én mindjárt ott termek tanácsot adni.

Azután megmutatta a róka, hogy melyik út visz a Verestengerhez, jó utat kívánt a királyfinak, s megint eltűnt éppen úgy, ahogy jött, mintha csak a föld nyelte volna el.

Ment, mendegélt a királyfi az inasával, egyszer — nagy sokára — elértek a Verestenger partjára. Amint a királyfi végignézett azon a roppant nagy vízen, elborzadt belé, nem látta se' szélét, se' hosszát. „Oh, én uram–istenem — gondolta magában —, hogy megyek én át ezen a nagy vízen, mikor azt se tudom, melyik a szélessége?” Csak akkor jutott eszébe a róka, mindjárt elszakított egy szál szőrt; alig hogy elszakította, mintha csak a föld alól bútt volna ki, vagy az égből cseppent volna le, ott termett a róka.

— Mi baja van felséges királyfi, tán nem tud átmenni ezen a vízen?

— Bizony nem én, róka pajtás.

— No, azon ne is búsuljon a királyfi egy cseppet se, itt van három alma, csak vágjon neki felséged a víznek, úsztasson benne, míg csak bírja a lova, mikor látja, hogy már egészen kifáradt, hajtson a vízbe egy almát, mindjárt olyan darab szárazföld támad ott, hogy

elférne rajta ezer ember is, azon pihenjen meg, azután menjen tovább, mikor megint elfárad a lova, megint hajítson el egy másik almát, megint pihenjen meg; azután harmadszor is csak úgy tegyen. Többet aztán nem mondok.

Evvel a róka megint eltűnt, a királyfi pedig meg az inasa behajtottak a vízbe, elkezdtek benne úsztatni. Mikor már majd ki-dőltek a lovak alattuk, elhajított a királyfi egy almát, mindjárt olyan nagy darab szárazföld termett oda, hogy elért volna rajta egy regiment katona is, azon megpihentek istenesen, azután megint mentek odább, mikor másodszor is elfáradtak a lovak, megint elhajított a királyfi egy almát; harmadszor megint csak úgy tettek. Mikor már negyedszer is alig tudtak a lovak úszni, elérték szerencsésen a túlsó partot. Itt aztán gondolkozóba esett a királyfi, hogy most már hát itt volnának, de merre keressék az aranytollú madarat? Hiába gondolkozott rajta, megint csak el kellett szakítani egy szál szőrt. Ott termett megint a róka.

— No, róka pajtás — kérdi a királyfi —, hol találjuk most már meg az aranytollú madarat?

— Hát látja-e felséged amott messzire csillámlani azt az arany palotát?

— Hogyne látnám!

— No, hát abban lakik az a király, akié az az aranytollú madár. Öltözzék fel felséged bő ingbe-gatyába csikósosan, az inasát a lovakkal hagyja itt, maga menjen oda a palota kertjébe, ott van a kalicka az arany madárral egy arany fára felakasztva, azt vegye le, de vigyázzon, hogy valamelyik fához hozzá ne érjen, mert akkor az egész kert megzendül, a kertészek megfogják felségedet. Ha pedig mégis szerencsétlenül járna, megfognák, vitesse magát a királyhoz; majd a király kérdi, hogy mer ahhoz a madárhoz nyúlni, csak ezt mondja felséged: „Hogyne mertem volna, mikor széles ez világon, kis Magyarországon nincsen olyan betyár mint én.” Többet aztán nem mondok.

Úgy tett a királyfi, ahogy a róka mondta. Az inasát otthagya a tengerparton, maga felöltözött betyáros ruhába, elindult a palota felé. Nem ment egyenesen a palotába, hanem elkerült a kert alá; hát amint odaért, elállt szeme-szája, mert még a hátulsó sövénye is a kertnek mind csupa aranyból—ezüsből volt fonva. Amint kibámulta magát, bemászott szép csendesen a kerítésen, széjjelné-

zett a kertben, vigyázta, hogy hol látná meg az aranytollú madarat? De biz' azt eleinte meg nem látta volna, ha az orrához ütődött volna is, úgy elvette szemefényét a nagy csillogás-villogás; de hogy is ne! Mikor minden fának ezüst volt a törzse, arany a gallya, gyémánt a gyümölcse. Mikor aztán félig-meddig betelt a nézéssel, elindult a madarat keresni, meg is találta nemsokára, ott ugrált egy gyémánt kalickában, egy ágas-bogas arany fára felakasztva. Amint meglátta a királyfi, ment egyenesen érte, hogy levegye; nem volt magasra téve, felérte a földről is, nem kellett érte felmászni, hanem amint vette volna le, a borjúsájú ing megakadt egy gallyba, megrántotta; erre az egész kert megzendült, mintha ezer meg ezer haranggal harangoztak volna, a kertészek mindjárt ott termettek, megfogták a királyfit, vitték egyenesen a királygazdájukhoz. A király amint nagy-sok beszéd után megtudta, hogy mi a baj, elkezdte szidni a királyfit.

— Hát te akasztófára való, hogy mertél arra még csak gondolni is, hogy az én aranytollú madaramat ellopod?

— Hogyne mertem volna — felelt rá a királyfi hetykén —, mikor széles ez világon, kis Magyarországon, nincsen olyan betyár, mint én!

Nagyon megörült ennek a beszédnek a király:

— No, öcsém, ha olyan nagy betyár vagy, van a szomszéd királynak egy lova, az egész ló ezüstműből van, a szőre meg színaranyból, ha te ezt nekem ellopod, neked adom az aranytollú madarat, meg még ráadásul minden gyémánt gyümölcsemből egy-egy vékát, aranygallyat meg amennyit elbírsz.

Megígérte a királyfi, hogy ellopja, ha az életébe kerül is, avval visszament az inasához a tengerpartra, elszakította a harmadik szál szőrt is. Ott termett a róka megint:

— No, királyfi, mi baj van?

— Hát bizon nekem csak e' meg e'. Itt elbeszélte, hogy hogy járt az aranytollú madárral, meg hogy mit ígért meg a királynak, utoljára azt is hozzátette, hogy bizony most már nem tudja, hogy kéne azt a lovat ellopni.

— Biz azt, felséges királyfi — felelt a róka —, másképp nem lehet, hanem felöltözik felséged kocsis ruhába, elmegy ahhoz a királyhoz, akié az a ló; itt van egy üveg pálinka, ez olyan, hogy aki egy kortyot iszik belőle, úgy elalszik tőle, hogy aznap, ha csillagot

rúgatnak vele se' ébred fel. Ezt a pálinkát vigye oda felséged az istállóba, dugja el a széna közé, a kocsisok megtalálják, megisszák, elaluszna tőle, akkor aztán a felséged dolga lesz kihozni a lovat, hanem van ott a falra felakasztva egy gyémánt szerszám, ha azt is el akarja hozni, vigyázzon, mert vannak azon apró kis csengety-tyűk, ha azok megszólalnak felébrednek a kocsisok, megfogják felségedet. Ha pedig mégis szerencsétlenül járna, megfognák, csak mondja ennek a királynak is azt, amit az elsőnek mondott. Többet aztán nem szólok.

Evvel eltűnt a róka, a királyfi pedig úgy tett, amint az mondta neki. Felöltözött kocsis ruhába, a pálinkát a zsebébe tette, elindult a második király palotája felé. A város végéig az inasát is magával vitte, de már a városba csak maga ment be. Bement a király palotájába, az istállóba, oda elegyedett a többi kocsisok közé, hát látja, hogy milyen nagy őrizet alatt van az aranyszőrű, ezüsthúsú ló: egy kocsis rajta ült, egy a fejét fogta, négy a négy lábát, tizenkét ember meg körülállta. Megijedt ettől egy kicsit a királyfi, hanem azért csak látatlanná tette, addig sündörgött ott előre-hátra, míg egyszer szerencsésen eldugta az üveg pálinkát a széna közé. Kis idő múlva amint egyik kocsis adni akart a lónak, megtalálta, kihúzta onnan, elkurjantotta magát:

— Nézzétek csak hé, mit találtam! Egy nagy üveg pálinkát! Bizonyosan valamelyik szolgáló lopta el, osztán hirtelenében csak ide dugta. Igyuk meg!

Erre a többi kocsis is ráállott, adták kézről kézre az üveget, csakhamar részeg lett valamennyi, eldőlt ki jobbra, ki balra. Erre a királyfi is hozzáfogott a munkához: aki a lovon ült, azt egy kecskelábra ültette, akik a lábát fogták, azokkal a kecskeláb négy lábát fogatta meg, aki a fejét fogta, annak egy tuskót adott a markába, aki meg a farkát, annak egy nyövet kendert, mikor aztán így elhelyezte őket, a lovat szépen kivezette az istállóból; hanem amint körülnézett, meglátta a fálon a gyémánt szerszámot, nagyon megfájult rá a foga, nem tudta otthagyni; már ezt, akár élek, akár halok, elviszem — gondolta magában; le is vette a falról, hanem amint vitte volna ki az ajtón, hozzáütődött az ajtófélfához, megcsendült a sok csengő, a kocsisok felébredtek, megfogták a királyfit. Vitték egyenesen királygazdájukhoz, elmondták neki, hogy hogy akart ez a legény lopni. A király elkezdte szidni, ahogy csak tudta:

— Hát te imilyen—amolyan akasztófavirág, hogy mertél arra még csak gondolni is, hogy az én ezüsthúsú, aranyszőrű lovamat ellopod?

— Hogyne mertem volna — felelt ennek is nagy hetykén a királyfi —, mikor széles ez világon, kis Magyarországon nincsen olyan betyár, mint én.

— No, ha olyan nagy betyár vagy — van a szomszéd királynak egy olyan szép lánya, hogy szem nem látott még olyat, ha te azt nekem ellopod, neked adom az aranyszőrű lovat, a gyémánt szerzőmöt, meg még ráadásul tíz köből arany abrakot.

Jól van; megígérte a királyfi, hogy ellopja, avval kiment a város végére az inasához. Itt megint mit volt mit tenni? El kellett szakítani a negyedik szál szőrt is. Ott termett a róka:

— No, mi a baj, felséges királyfi.

— Hát csak e' meg e'. — Itt elbeszélte a királyfi, hogy már meg királykisasszonyt kellene neki lopni.

— No, királyfi — mondja a róka —, most öltözzék fel szakácsruhába, menjen el ahhoz a királyhoz, szegődjék be szakácsnak. Délben majd felséged vigye be a levest, hanem az ajtóban ejtse el. Többet aztán nem mondok.

Eltűnt a róka megint, a királyfi pedig az inasával ment a harmadik király országa felé. Mikor ahhoz a városhoz értek, ahol a király lakott, felöltözött a királyfi szakácsruhába, az inasát a város végén hagyta, maga bement a királyi palotába. Éppen kint sétálgatott a király az udvaron; odament hozzá a királyfi:

— Felséges király, én szakács vagyok, azért jöttem, hogy beszéljek felségedhez, hahogy megfogadna.

— Jól van fiam, én megfogadlak, éppen szakácsra van most szükségem; jó, hogy jöttél.

Beszegődött hát a királyfi szakácsnak, mindjárt is bement a konyhába; hanem a másik szakács egész délelőtt lármázott rá, mert minden ételt elrontott. Következett az ebéd ideje, a régi szakács sehogyse akarta megengedni a királyfinak, hogy az ételt ő vigye be, de ez addig könyörgött neki, míg utoljára mégis ráállott. Amint hát vitte volna be a királyfi a levest, az ajtónál szántszándékkal megbotlott, elejtette a tálat, hogy összetört. A királykisasszonynak már akkor megtetszett a szép legény, mikor belépett, mikor meg a tálat elejtette, mindjárt gondolta, hogy aligha igazi

szakács ez, mert akkor nem lett volna ilyen ügyetlen, jobban vigyázott volna; amint pedig szedte össze a cserepet, meglátta a kisasszony az ujján az aranygyűrűt, mindjárt gondolta, hogy nem lehet más, mint valami királyfi. Nem is hagyta abba a dolgot, hanem másnap nem ment be ebédelni az apjához, a maga szobájába terítettett két emberre; azután behívatta az új szakácsot, ott mindjárt maga mellé ültette, kérdezte tőle, hogy hol vette azt a szép gyűrűt? A királyfi elbeszélte, hogy ő nem szakács, hanem egy gazdag király fia, meg mást is mindent, az egész élete folyását, mindjárt beleszerettek egymásba halálosan. A kisasszony is elbeszélte, hogy az ő kezét most egy igen-igen gazdag király kérte meg, de neki nincs kedve hozzá menni, mert már olyan öreg, hogy a hamut is mamunak mondja, hanem ez az apjának mind nem használ, erőlteti, hogy menjen hozzá; „Most hát szívem szép szerelme, te az enyim, én a tied, nincs mást mit tenni, hanem az éjjel szökjünk meg, majd a te apád országában megesküdhetünk.”

Kapott a királyfi két kézzel a tanácson, mindjárt elhatározták, hogy még azon az éjszakán, majd ha mindenki lenyugszik a királyi udvarban, megszöknek, reggelre pedig, ha lehet — túl teszik magukat a határon. Evvel a királyfi kiment a kisasszony szobájából, várta az éjfél; csak akkor jutott eszébe, hogy neki ezt a kisasszonyt a szomszéd királynak kell vinni, hogy a lovat megkapja, mert ha azt meg nem kapja, az aranytollú madár se lesz az övé, anélkül pedig nem akart az apja szeme elébe menni. Búsult ezen szörnyű módon, már azt is gondolta, hogy érte se megy a kisasszonyért, de azután eszébe jutott, hogy akárhogy lesz, akármint lesz, el kell neki lopni a kisasszonyt, jobb hát, ha most elszökteti, azután majd tanácsot kérhet a rókától.

El is szöktette szerencsésen, kimentek a mezőre a királyfi inasához, ott — míg az inas a lovakat nyergelte —, a királyfi félre ment, elszakította az ötödik szál szőrt is. Ott termett a róka:

— Mi a baj, felséges királyfi?

— Hát bizon most az, hogy nem tudom a királykisasszonytól váljak-e meg, vagy madár nélkül menjek haza? — mert így, meg így áll a dolog.

— Soh'se' búsuljon azon a királyfi, majd elintézem én azt, most majd együtt megyek felségeddel.

Mentek aztán együtt négyen: a királyfi, a szép királykisasszony, az inas meg a róka. Mikor ahhoz a városhoz értek, ahova a kisasszonyt kellett volna vinni, a város végén a róka éppen olyan szép kisasszonnyá változott mint az igazi, úgy hogy a királyfi is alig tudta megismerni őket, a róka-kisasszony mondta az igazinak, hogy csak menjenek az inással, nekik most a királyfival egy kis dolguk van, hanem majd utánuk mennek. Ment aztán a kisasszony tovább, a királyfi pedig a róka-kisasszonyt bevezette a királyi palotába. A király amint meglátta őket, nyakába borult örömeiben a királyfinak, összevissza csókolta. A királyfi aztán mondta neki, hogy a kisasszony nagyon el van fáradva, mert egész éjjel mindig jöttek, adjon neki külön szobát, hadd pihenje ki magát. Mikor ez megvolt, búcsút vettek egymástól, a királyfi megkapta az ezüsthúsú, aranyszőrű lovat, a gyémánt szerszámot, meg még ráadásul tíz köből arany abrakot, aztán ment az igazi kisasszony után. A város végén utol is érte, aztán mentek együtt; amint egy darabig mentek, hallott a királyfi valami dübörgést, hátra néz, hát látja, hogy a róka szalad utánuk.

— Hát te hogy szabadultál meg?

— Csak úgy, hogy kibúttam az ablakon, aztán itt vagyok.

Mentek megint, mendegéltek, elértek ahhoz a királyhoz is, akihez a lovat kellett volna vinni. Búsult megint a királyfi, hogy hogy váljon meg ettől a szép állattól, de a róka vigasztalta, hogy csak bízza őrá, majd eligazítja ő. Megint előreküldte a kisasszonyt az inással, meg az ezüsthúsú, aranyszőrű lóval, maga meg éppen olyan ezüsthúsú, aranyszőrű lóvá változott, úgy hogy maga a királyfi se ismerte meg, melyik másik? Elvezette aztán a királyfi a királyhoz.

— No, felséges király, elhoztam az ezüsthúsú, aranyszőrű lovat, hanem ezt most olyan istállóba kell tenni, amelyiknek nagy ablaka van, mert ez világossághoz van szokva.

Úgy tett a király, ahogy a királyfi mondta, azután od'adta neki az aranytollú madarat, minden gyémánt gyümölcséből egy-egy vékát, meg annyi aranygallyat amennyit elbírt; avval elbúcsúztak, a királyfi ment a kisasszony után. Nem messze a várostól megint utolérte, azután mentek együtt a Verestenger felé. Alig mentek egy kicsit, megint utolérte őket a róka, elmondta, hogy megint búcsúzás nélkül jött el innen is, az istálló ablakán, avval amint elmondta, eltűnt.

Ment a királyfi a sok drágasággal; mikor már közel voltak a Verestengerhez, hátra néznek, hát látják, hogy jön utánuk a három király, három roppant nagy regement katonával, mert már akkorra észrevették, hogy megcsalta őket; megijedtek nagyon, nem tudták, mit csináljanak, csak nagy sokára jutott eszébe a királyfinak, hogy elszakítsa a hatodik szál szőrt. Ott termett a róka, bezzeg most nem kellett neki magyarázni, hogy mi a baj, meglátta úgy is; hirtelen előkapott három almát, beleugrott a vízbe, intett a királyfinak, hogy menjenek utána. Azok szót fogadtak, elkezdtek utána úszni. Mikor már a lovak alig-alig bírták az úszást, elhajította az egyik almát, nagy darab szárazföld támadt ott mindjárt, azon megpihentek, azután mentek tovább. Lövöldöztek utánuk a katonák, bele is lőttek egyszer a róka hátába, de az hirtelen bekente valami írral, mindjárt úgy beforradt, hogy a helye se' látszott meg. Utánuk is próbált úszni egy néhány katona, hanem mikorra odaértek, ahol ezek először megpihentek, akkorra eltűnt a sziget, a sok katona mind ott veszett. Így hát, még kétszeri megpihenés után, szerencsésen átértek az innenső partra.

Mikor jól kipihenték magukat, megszólalt a róka:

— No, felséges királyfi, már most énrám semmi szüksége, én hát megyek dolgomra, hanem elébb emlékezzék meg felséged a szerződésre, amit kötöttünk: hogy ha szerencsésen megjárja az útját, mindenben amit csak hoz megosztozunk.

A királyfi nem ellenkezett, kétfelé mérték a sok gyémánt gyümölcsöt, arany abrakot, arany gallyakat, akkor a királyfi búcsúzni akart, de a róka azt mondta, hogy: „Nem addig van ám az, királyfi! Nem úgy alkudtunk, hogy csak az ilyen haszontalanságon osztozunk, hanem úgy, hogy mindenben, de mindenben.” Evvel elővette a róka az aranytollú madarat, azt kétfelé vágta, azután az ezüsthúsú, aranszőrű lovat, legutoljára még a szép kisasszonyt is kétfelé vágta, azt is elosztotta, mert azt is az úton szerezték együtt.

A szegény királyfi majd sírva fakadt, mikor látta, hogy az egész fáradozása, vesződése így vész kárba, de azért a rókának nem szólt, mert látta, hogy annak van igazsága, csak magára haragudott, hogy olyan szerződésbe bele tudott egyezni. Mikor látta a róka, hogy a királyfi így elszomorodott, elnevette magát:

— Ne búsuljon, felséges királyfi, visszaadok én mindent, még az arany gallyakat is, nem is akartam elvenni, csak azt próbáltam

meg, hogy ide engedné-e felséged? Most már látom, hogy jó szívű, mert id'adta volna szó nélkül, mindjárt fel is támasztom én mind a hármat.

Evvel elővett valamiféle csudafüvet, megkente vele mind a hármat, mindjárt felelevenedtek, s még hétszerte szebb kisasszony, hétszerte szebb ló, és hétszerte szebb madár lett belőlük. Mikor éppen köszönni akarta a királyfi a rókának a szívességét, eltűnt onnan, mintha a föld nyelte volna el. A királyfi is hát a kisasszonyt felültette az ezüsthúsú, aranyszőrű lóra, maga meg az inas felültek a másik kettőre, a sok kincset felrakták a nyeregkázába, avval útnak indultak.

Mentek, mendegéltek, elértek ahhoz a városhoz, ahol menet a két öregebbik királyfit találták egy csárdában, hát amint a város közepébe érnek, látják, hogy két rongyos embert akkor visznek akasztani, a sok temérdek ember meg kíséri; kérdi a királyfi egy embertől, hogy miféle emberek azok, akiket akasztani akarnak? Mi bűnt tettek, hogy felakasztják őket?

Felel rá az ember:

— Jaj, felséges királyfi, hosszas volna azt elbeszélni. Nem tudom én, hogy hol járnak ezek itt, már több öt esztendejénél, hogy itt, ebben a városban csavarognak, de azóta egy szalmaszálat se' mozdítottak odább, semmit se' csináltak, hanem egyik korcsmából ki, a másikba be, éjjel-nappal mindig ettek-ittak, a sok temérdek pénznek keresztül mentek a nyakán, mert amint a világ beszéli, királyfiak volnának ezek; most hát, hogy egy krajcárjuk se' maradt, rablásra vetemedtek, de ez még nem volt elég, hanem meg is öltek egy szegény kupec embert, amint a vásárból jött volna haza, hogy fel ne adhassa őket, mert rájok ismert. De hiába! A gonoszságot a tyúk is kikaparja, rájuk világosodott, hogy ők tették, most már lakolnak érte.

Nagyon elszomorodott ezen a királyfi, megismerte, hogy az az ő két testvére, mindjárt ment a bírákhoz, kérte őket, hogy ilyen gyalázatot csak még se' kövessenek el két királyfin, azon felül jól meg is kente mindegyiket, úgy hogy osztán nagy sokára megkegyelmeztek nekik. Akkor a királyfi ment egyenesen a testvéreihez, összevissza ölelte-csókolta őket, vett nekik szép ruhát, szép paripát, azután elindultak együtt mindnyájan hazafelé. A királyfi az úton elbeszélte nekik, hogy milyen nehezen jutott a madárhoz;

hogy talált rá a szép kisasszonyra; hogy szöktette el; meg mindent, ami csak történt vele; de a bátyjai nagyon szégyenlették magukat tőle, a szemébe se' mertek nézni, pedig az csak úgy szerette őket, mint azelőtt.

Egyszer beértek egy nagy rengeteg erdőbe, mikor a közepén voltak, megállottak pihenni, leszálltak a lóról, elővették az elemózsiát, ettek. Mikor jóllaktak, ledől a királyfi a mátkája ölébe, elaludt, az is ráhajtotta órá a fejét, az is elszunnyadt, az inas meg félrement egy fa alá, ott aludt el. Bezzeg nem aludt a két öregebb királyfi, mikor látták, hogy ezek mind alusznak, összesúgtak-búgtak, hogy milyen nagy szégyen lesz órájuk nézve, ha az apjuk megtudja, hogy az öccsük mentette meg őket az akasztófától, azt gondolták, hogy egyik rosszat a másikkal le lehet mosni, hát elhatározták, hogy megölik mind a hármat, otthon aztán azt mondják, hogy ők szerezték meg a madarat. Úgy is tettek. Legelőször az inashoz mentek, annak levágták a fejét, azután a királyfit szúrták keresztül: már éppen a királykisasszonyt is meg akarták ölni, hanem az felébredt, könyörgött nekik, hogy ne öljék meg, nem mond ő meg senkinek semmit, nem bánja, ha a legutolsó konyhaszolgává teszik is, csak az életének kegyelmezzenek. Még a két gonosz szívű, vadállatnál is vadabb királyfit is megindította ez a szép beszéd, megkegyelmeztek az életének; azután összeszedtek mindenféle drágaságot, amit az öccsük szerzett, az ezüsthúsú, aranyszőrű paripát, az aranytollú madarat, mindenféle drágaságot, lóra ültek, haza mentek. Volt nagy öröm királyi apjuk házánál, mikor megérkeztek, nagy dáridót csaptak, folyt a bor, mint az árvíz, mindenkinek jó kedve volt az egész háznál, csak egy volt szomorú, egy volt, aki éjjel-nappal mindig sírt: a szegény királykisasszony. Kicsapta az a két gonosz királyfi a szolgálók közé, még azok közt is a legeslegutolsóknak tették, hogy csak vesszen el minél előbb; az apjuknak meg, mikor kérdezte, hogy miféle lány az? azt felelték, hogy a kalickát tartani, a madárra vigyázni fogadták meg. Mikor pedig az öccsükről tudakozódott a király, eltagadták, hogy nem látták soha, azt se' tudják, hogy elment-e hazulról. Búsult az öreg király egy kicsit, hanem a két királyfi vigasztalta, hogy majd hazajön az, de még azóta bizony fele útjára se' ért, lám, ők is mennyi ideig voltak oda! Azután elbeszélték, hogy jutottak a madárhoz, az aranyszőrű lóhoz! Éppen úgy, mint öccsük elbeszélte, csak a királykisasszony történetét hagyták ki.

Hiába volt azonban ott az aranytollú madár, nem segített a királyon semmi, mert csak úgy jött volna meg a szemevilága, ha az éneklését hallhatta volna, de a madár, egy kukkanás nem sok, de annyit se eresztett ki a száján, a fejét a szárnya alá dugta, úgy gurnyasztott egész nap. Az ezüsthúsú, aranszórú lónak se vették semmi hasznát, soha sénkit nem eresztett magához, rúgott-vágott, ha valaki közel akart hozzá menni. Összehívatta a király az ország minden bölcs emberét, hogy fejtsék meg, mi ennek az oka, de hiába! Azok se' mentek semmire, egyik egyet, másik mást mondott, csak az igazira nem talált rá egyik se.

Egyszer, mikor éppen ott rugdalózott az ezüst ló az udvar közepén, nyílt a kisajtó, hát ki jött be rajta, nem más, mint a legkisebb királyfi meg az inas. Amint belépett az udvarba, ment a ló egyenesen hozzá, úgy ette a markából az aranyabrákot, azután ment egyenesen a konyhába, kézen fogta a királykisasszonyt, ment vele királyi apjához. Amint belépett az ajtón, odabent volt az aranytollú madár, mindjárt elkezdett énekelni olyan szépen, hogy a király szemevilága mindjárt megjött tőle, úgy látott, mint akárki más. Akkor a királyfi elbeszélte neki az egész útja történetét: hogy találta a rókát, hogy lopta a madarat, a lovat, a királykisasszonyt, hogy mentette meg a bátyjait az akasztófától, azután elmondta, hogy mikor ott hagyták a bátyjai az erdőben megölve, ezt a róka, hogy hogy nem, megtudta, odament, feltámasztotta őtet is, az inasát is avval a fúvel, amivel azelőtt már a kisasszonyt is felelevenítette. „Hanem már most, édesapám, tartsunk lakodalmat, én a mátkámmal megesküszöm.”

A király e nagy istentelenségen szörnyen megharagudott, a két nagyobb fiát mindjárt felakasztatta. A legkisebbnek pedig odaadta fele királyságát, nagy lakodalmat csaptak, a róka is ott volt benne, hanem azután megint eltűnt, csak akkor ment oda, ha szükség volt a tanácsára.

A királyfi pedig a szép feleségével boldogul élt, míg meg nem halt.

(1850—60-as évek)

A deákot erővel királlyá teszik

Útra ment egy deák, s amint a mezőben ment, talált valami kipattogzott borsószemekre; gondolta, hogy azoknak hasznát veheti, mert ő szegény legény; hiszen az apja azt es tanácsolta neki, hogy ami többet ér egy bolhánál, azt ha találja, vegye fel. Felszedte hát a borsót, s a zsebébe rakta.

Útjában elestéledett egy királyi városban, bémentette magát a királynál, s útiköltséget kért, s az éjjelre szállást.

A deák jóforma legény volt, helyesen beszélt, s ügyesen viselte magát. A királynénak ez figyelmire esett, s minthogy eladó lánya volt, úgy vélekedett, hogy hátha ő királyfiu, s leánynézőbe jött, s csak azért öltözött deáknak, hogy ne ismerjék meg! Ezt a gondolatát megmondta az urának, s a király es helyesnek vette. Ketten megegyeztek, hogy tudják ki, igazán királyfiu-e? Megmarasztották vagy két napra. Első éjszakára nem igen pompás ágyat vetettek neki, azért, hogy ha avval megelégszik, úgy csak deák, de ha nem, akkor királyfiu.

Az ágyat megvetették egy oldalházban, s egy bizadalmas emberét a király annak az ablakára állította, hogy lesse meg a deákot, mit csinál. Megmutatták a deáknak az ágyat, s ő vetközni kezd ott egyedül; de amint vetköznék, a borsó a zsebiből mind az ágyba hull alá; ő keresgélni kezdi, s egyenként összeszededegetni; hajnal lett, míg össze tudta szedni.

A vigyázó nem látta, mivel dolgozik a deák, de látta, hogy nem aluszik, hanem mind csak az ágyát igazgatja, s csak hajnalra aludt egy cseppecskét. Azt jelentette, hogy a szálló nem aludt, csak az ágyával bajlódott, úgy látszik, hogy nem afféle ágyhoz van szokva.

Felkelt a deák, s reggeli ebéd alatt a király megkérdezte, hogy aludt? A deák azt mondta: — Egy kicsit nyughatatlanul, de annak is magam valék az oka! — Ebből azt húzták ki, hogy megbánta, miért nem adta ki magát, hogy ahhoz való jó ágyat vessenek neki. Hitték, hogy királyfiu, s ahozléve bántak véle.

Más este ismét oda vetettek ágyat, de királyi módra. A deák, hogy a múlt éjjel nem aludt volt, mihentes a fejét letette, úgy elaludt, mint a tők, virradtig meg sem moccant.

Most a borsóval nem kellett hogy baja legyen, mert azt a kűsruhája szegibe kötötte volt, mikor az ágyból összekeresgélte. A vigyázó azt jelentette reggel, hogy az utazó végig jól aludt.

Csakugyan most már elhitték, hogy a deák csak deák képet vett, de királyfiu; reá fogták, hogy királyfiu, s királyfiunak szólígtatták.

A király leánya jól járt utána a deáknak, nem nagy dologba került, hogy magát véle megszerettesse; s ketten összekeltek. Álló esztendeje volt, hogy együtt élnek; akkor őket felrakták, s útnak eresztették, hogy a deákkirály es mutassa meg feleséginek a maga országát.

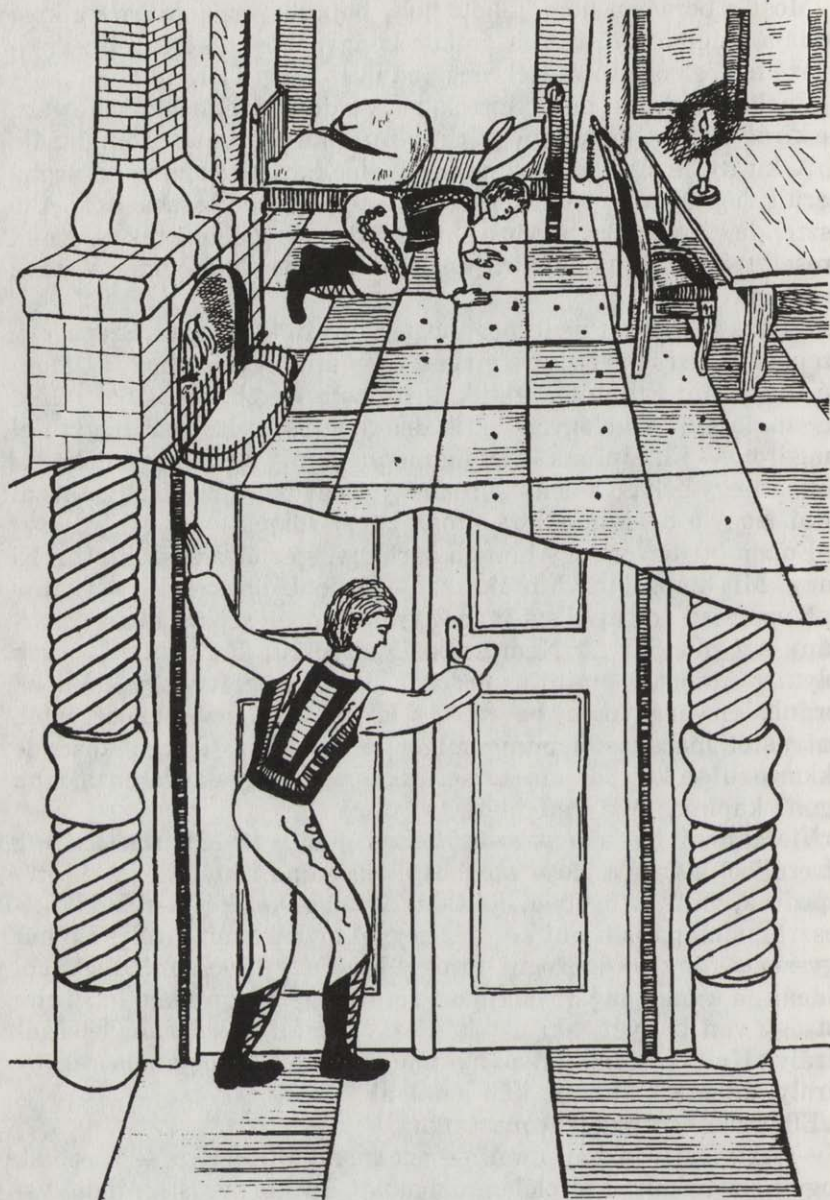
A deák még most ijedt meg, hogy csúnyán talál járni. Szepegett, szepegett, de csak elszánta magát, hogy úgy legyen, ahogy jó. Mondá magában: Elindulok velük, s ha nem egyéb, elszököm tőlük, visszamegyek a kolégyomba! A deákköntöst soha sem hagyta el magától. — Elindulnak, s addig mennek, míg egy nagy erdőbe érnek; ott egy helyen a deák félre megy, s egy mély árokban vetközni kezd, hogy a deák gúnyába öltözzék s elszökjék.

Éppen ott hevert egy hétfejű sárkány, s ez őt megszólította: Ki vagy? Mit keresel itt? Mit akarsz? — A deák elbeszélte a sárkánynak az egész dolgát, s azt is, hogy most éppen szökni akar. A sárkány azt mondta rá: Nem szükség elszökni; kár volna! — csak folytasd utadot, s amint az erdőből kiérsz, meglátsz egy lúdlábon forduló rézvárat, menj be abba, s lakjál ott békével feleségestől, kutyástól, macskástól, addig, míg a vár mozogni s forogni kezd; de akkor azután kotródj onnét, mert akkor én megyek oda haza, s ha benne kaplak, vége életednek.

Visszament hát a deák az úti társasághoz, s tovább utaztak, míg az erdőből kiérve a várat meglátta; oda mind bémentek, s megtelepedtek, mint az övében. Jól találták magukat két esztendőn keresztül, s maga is hinni kezdte, hogy ő már igazán király. De hát egyszer a vár csak mozogni, forogni kezd nagy gyorsan! Megbúsul a deák, a kimegy a vár élére, ott sétál nagy búson alá s fel. Talál ott egy vén banyát, aki azt kérdezi tőle: Mi bajod van, felséges király? Hm! Az a baj, anyó, azt mondja a deák, hogy nem vagyok király, de még es annak kell lennem!

Elbeszéli egész dolgát mostanáig.

— Az még nem baj, fiam! — azt mondja a banya — köszönd, hogy nem titkoltad el előlem dolgodat! Én kuruzsos királyné va-

gyok, a hétfejű sárkánynak legfélelmesebb ellensége, azért azt tanácsolom: igen hirtelen süttess egy cipót, egymás után hét sütéssel azt a cipót mindenkor legelőbb tétesd bé a kemencébe, s legutoljára vétesd ki; azt holnap egyszerre, mikor a hétfejű sárkány megérkezik, tétesd ki a várkapuba, s az a sárkánynak úgy megfelel, hogy az téged soha nem fog háborgatni, s a vár mindenestől neked marad!

A deák a cipót éppen úgy elkészíttette, s már éjfél után egy óraker a cipó ki volt téve a várkapuba.

Mikor a nap bújt fel, a hétfejű sárkány a várkapura ment, de őt a cipó így szólította meg: Hó! Itt én vagyok az őrző, ide az én engedelmem nélkül nem bé! Ha bé akarsz menni, előbb ki kell állanod azt, amit én kiállottam!

— Nekem ide csak bé kell mennem! — azt mondja a sárkány.
— Micsoda próbákat állottál ki hát?

A cipó elbeszélte, hogy őt, mikor mag volt, felásott földbe takarták, elrothadt, kikelt, felnőtt, sok hideget, meleget, esőt, havat kiállt, mégis megtermett, levágták, összekötözték, megcsépeltek, összemorzolták, meggyúrták; azután hétszer egymás után, mindannyiszor minden társainál előbb, a tüzes kemencébe bévetették.
— Ha ezt mind így kiállod, akkor hiszem béeresztlek, de máskülönben ide nem bé!

A sárkány tudva, hogy mindazt ki nem állhatja, úgy neki haragudott, hogy mérgeben kihasadt, s így elpusztult.

A deák pedig az naptól fogva annak a várnak ura lett; apósa s anyósa halála után két országnak lett királya; s ha meg nem halt, ma es uralkodik.

Ha tudnám, hogy ilyen szerencsésen járok, mint az a deák, én es a máj szentséges nap béállanék deáknak!

(Háromszék, Erdély, 1850-es évek)

Az aranyhajú két testvér

Volt egyszer egy királyfi. Elgondolta magát, hogy meg kellene nőszülni. Majd összebeszélt a lovászával:

— Menjünk világot próbálni!

Elindultak aztán, jöttek–mentek országon, világon. Ahogy átmentek egy városon, rátaláltak egy királyi palotára.

A királyfi is megsejtette, hogy ez királyi palota. Három kisasszony nézett onnan lefelé. Mikor közeledtek oda, azt mondja a lovászának:

— Hallod, csendesen gyere. Én el fogok előttük nyargalni, majd amott meg foglak várni. Te pedig len hallgasd meg itt, mintha nem is hozzám tartoznál, hogy mit fognak rólam mondani.

Avval a királyfi elnyargalt.

A lovász ott jött–ment, erről is, arról is szádorgott. Azt mondja a legidősebb kisasszony:

— Hej! Ha engem az a királyfi elvenne feleségül! Egy szál kenderből az egész országát, az egész katonaságát ellátnám ruházattal!

Majd a második, a középső feleli rá:

— Hej! Ha engem elvenne, egy szem búzából eltartanám az egész országát, katonaságát kenyérnek valóval.

— Hej — azt mondja a harmadik — ha engem elvenne, olyan két aranyhajú gyermekkel ajándékoznám meg, hogy széles e világ, bő Magyarországon annak párja nem volna!

Befejezte a három kisasszony a beszédet, nincs tovább.

Akkor a lovász megsarkantyúzta a lovát, elnyargalt oda, ahol a királyfi várta.

— No — kérdi a királyfi —, mit hallottál?

— Hm, még ezt furcsa el is gondolni, ha ez igaz lenne! — mondja a lovász.

— Mégis! — azt mondja a királyfi.

A legidősebb lány azt mondta:

— Ha elvenne engem ez a királyfi, egy szál kenderből eltartanám ruházattal az egész országát, katonaságát.

— Hm. Ez szép, derék!

Azt mondja a másik, a középső:

— Hej, ha engem elvenne, egy szem búzából az egész országát, katonaságát eltartanám kenyérnek valóval.

— Ez is szép — azt mondja —, megjárja!

Azt mondja a harmadik:

— Ha engem elvenne, szülnék olyan két aranyhajú gyermeket, hogy széles e világon, bő Magyarországon annak párja nem volna.

— Ejnye, ez is derék! — mondja a királyfi. — Hallod — azt mondja — ruházatra nekünk olyan nagy szükségünk nincs, se kenyérnek valóra, de már ez, ez szükséges, két aranyhajú gyerek! Tudod mit? Menjünk vissza. Te el leszel foglalva lent, én pedig len felmegyek hozzájuk az emeletre. Itt aztán én egyformán fogok nekik udvarolni addig, míg nem gondolok egyet, hogy haza is kéne már menni. De nem tudom, hogy a három közül melyik is az? Majd én aztán üzenek neked, fel fogsz jönni egy pohár bort inni. És akkor meg fogod jelölni, hogy melyik is az. Addig egyformán udvarolok nektek, szeretgetem őket.

Fel is ment. Udvarolt nekik. Folyik a szó mindenről. Egyszer már odakerül a dolog, hogy másképpen kellene fordítani a dolgot.

— Hej — azt mondja —, a lovászmóról el is feledkeztem! Még én annak egy korty bort sem adtam!

— Hej, bizony, van annak mindene! Van annak ez, van annak az!

— Énnekem nem az a hitem! Ha én töltöm neki, akkor tudom, hogy jut!

Nem volt maradás, fel kellett hívni a lovászt.

Felhívták.

— Gyere már, gyere már! — azt mondja. — El is felejtkeztem rólad! Igyál egy pohár bort!

Kitöltötte neki a bort. Felvette a lovász a poharat, felköszöntötte egyformán mindegyikre, akkor arra az egyre külön ráköszöntötte:

— Isten éltesse a mi gazdasszonyunkat. Sokáig éljen e világon!
— Akkor megitta a pohár bort.

Akkor aztán a királyfi különösen ennek a királylánynak udvarolt. Annyira ment a dolog, hogy bizony lejárt az idejük, haza is kéne menni.

Hát megesküdtek. Elindultak hazafelé. Mind a két nénye ment volna velük, de a királyfi azt mondta ne jöjjenek, maradjanak itt.

De Szembúzás* addig siránkozott, míg megsajnálta a király, mert már király volt, már házas volt:

— Hadd jöjjön, no, hadd jöjjön. Teljen be a kedve.

Elmentek így haza. Otthon mint király kormányzott. Egy kis idő múlva, nem is sok idő múlva, hadat üzent neki egy másik király. De az új asszony már gyereket várt.

Oda van a király a háborúban — addig-ameddig, csak eljött az óra, hogy megszületett a gyerek.

Volt egy vén vasorrú bába az udvarhoz bejáratos. Az valahogy összeszűrte Szembúzással a levelet, hogy hogy is kéne ezt a fiatalasszonyt eltenni láb alól, hogy Szembúzás lenne a király felesége. A vasorrú bába is szerette volna a lányát hozzáadni, de nem lehetett, mert itt van ez az első.

Megszülte a két aranyhajú gyereket a menyecske, de mert a vasorrú bába volt a bába, a gyerekeket félretette. Éppen akkor fiadzott egy kopókutya két kopókölyköt. A vasorrú bába a gyerekeket elcserélte a kutyakölykökkel.

— Na, mit csináljunk velük?

— Belelököm — azt mondja — a szilaj gulya közé, majd az összegázolja, összetapossa őket.

Úgy is tett!

De a bika mondja a teheneknek:

— Aki szoptatós, szoptassa, a másik melegítse! A mi királyunk gyermekének valami bántódása ne legyen!

A gyerekek szépen nőttek. Idővel mondja a vasorrú bába:

— Megyek és megnézem, mi is történt velük!

Hát ott fekszik a tehén és szoptatja a gyerekeket. Megijedt, hogy most már mi lesz velük? Mindjárt szaladt és mondja Szembúzásnak:

— Bajban vagyunk!

— Hogy-hogy?

— Élnek a gyerekek. Hogy játszanak a tehénnel! Ott játszik a két gyerek! Na, most jaj nekünk! Mit is csináljunk most? Mi lesz velünk? Na, de tesztek még egy próbát.

* Ez a középső leány neve. A név értelmét a bevezetőben mondott ígérete adja.

Kihozta onnan a gyerekeket, belökte a szilaj ménes közé. Majd azok összetapossák!

Ott is csak a csődör szólt mindjárt:

— Vigyázzatok! Aki szoptatós, szoptassa, a másik melegítse. A mi királyunk gyermekének valami sérülése, bántódása ne legyen!

Hát mindjárt odafeküdt, amelyik szoptatott, a másik a lábukra, melegítették őket.

Nőtt szépen a két gyerek. Egyszer megint mondja a vasorrú bába, hogy elmegy megnézni a gyerekeket. Hát még különbek lettek! Játszanak, birkóznak a lovakkal!

— Jaj, jaj — bemegy, sír, óbégat. — Mit tettünk most?

— Hogy-hogy?

Nincs azoknak a gyerekeknek semmi bántódásuk. Amilyen gyönyörűek azok, olyant nem is lehet a világon látni!

— Ejnye-ejnye! — mondja a vasorrú bába. — Mi is lesz most? Hogyan is csináljuk? Na, tesztek még egy próbát. Belököm — azt mondja — a kocák közé; azok széjjeltépik!

Oda is behajította. Ott is mondja mindjárt a kan:

— Aki szoptatós, szoptassa, a másik melegítse! A mi királyunk gyermekének valami bántódása ne legyen!

A gyerekeket a kocák mindjárt körülfogták, megszoptatták, vigyáztak rájuk.

Megy egyszer megint oda a vasorrú bába, megnézni, hogy mi történt velük? Hát olyan gyönyörűséget még sohasem látott! Bemegy, sír:

— Mit is tettünk most? Halál fejünkön, előttünk víz, utánunk tűz! Mi is lesz most velünk?

— Na, hát mit csináljunk, hova is forduljunk?

Kieszelték aztán, hogy egy kis ládába bezárják őket. Egy nagy folyóvíz folyt el mellettük. Mesterek jöttek-mentek arra a vásárra. Elvitték arra a hídra, onnan belökték a folyóba. Elvitte a víz.

— Na, most már nyugodtak lehetünk. Elvitte a víz. Most már odavannak. Most már írjuk meg az apjuknak, hogy mi történt idehaza.

Megírták azután a királynak, hogy mi történt. Hogy a két aranyhajú gyermek helyett két kopókölyköt szült a menyecske.

— Nem baj — írja a király —, ha már úgy adta az Isten, várni kell vele, amíg én hazajövök.

De megint csak gondoltak egyet, hogyan kellene hamarabb eltenni láb alól a menyecskét. Újra írtak.

— De nem lehet még a szobában sem lenni a rossz szagtól, büdösségtől, kénytelenek vagyunk valamit csinálni! — felelik a királynak.

— Na, ha már éppen annyira van, a kapuhoz kell kő közé rakatni és ráírni, hogy aki arra megy, mentül csúnyábbakat köpdössön rá, ha egyszer olyan történt vele. Őrséget is kell állítani.

Ezen aztán kaptak!

De egy halász halászgatott a folyón, kifogta a kis ládát. De nem nehéz a láda, bevitte. Kikötötte a csónakját. Érzi, hogy a ládában kotyog-mozog valami. Felesége meglátta az ablakon, kiszaladt elébe:

— Mit hozol, hékám?

— Én nem tudom magam sem, hogy mi van ebben a kis ládában.

Bevitte a házba és kibontják a kis ládát. Hát két aranyhajú gyermek! A hajuk eltakarta őket és a nagy fényességtől nem láttak. Nem tudták, mi az. Az ember megfogta az egyiket, az asszony a másikat. Az ember a fiút fogta meg, az asszony a leányt.

— Na, az enyém a fiú! — azt mondja az ember.

— Na, az enyém meg a lány! Ezt az Isten adta nekünk! — nekik gyermekük nem volt —, hogy legyen nekünk is.

Nagyon örültek. Az aranyhajukból rögtön levágtak, vitték mindenfelé a városba mutogatni, sok pénzt kaptak érte. Nőttek a gyerekek. Kitanították őket, iskoláztatták.

Már olyan sihederformák voltak, a fiatalember mindig járkált az erdőben, vadászgatva. Megtanult szépen klánétozni is, így mulatta magát.

A gyerekek anyjuknak, apjuknak, szülőjüknek ismerték az öreget, mert bizony nem tudták, hogy kicsodák, vagy hogy honnan származnak. Egyszer aztán úgy került a dolog, hogy korszóban vizet hozott a leány a kútról. Nyálkás, lanyha, esős idő volt. Ahogy felveszi a korszót a karjára, hogy-hogy nem, megsiklott a lába, arra esett a kútgárgya felé, eltört a korszó a karján. Megijedt, hogy: mi is lesz, hogy is lesz, mit mond most édesanyám! — Megy hazafelé pityorogva, szomorkodva.

— Hát téged mi lelt? Hát a korszó hol van?

— Eltört.

— Héjnye! Hogy víz hozott benneteket, hab hajtott! Hát hogy törted el azt a korsót? Hát mit csináltál?

— Hát megsiklottam!

— Ejnye, ejnye!

Akkor gondolt egyet a lány:

— Kend nekünk nem édes szülénk, ha már ilyent felel! Ez nekünk nem!

Hazajön a bátyja, azt mondja neki:

— Hallod, bátyám, mit sejtettem meg, mi újságot mondok neked!

— Mit, hallod?

— Ezek nekünk nem szüleink!

— Hogy-hogy?

— Gondold meg, tegnap kimentem vízért. Hát, hogy ez a lanyha idő volt, nyálkás volt ott a sár, mikor a karomra veszem a korsót, a teli korsó megsiklott, arra buktam a kútgárgya felé, eltört a korsó a karomon. Megszomorodtam, jöttem hazafelé pityorogva. Észrevette mamám — de már nem mamám — azt mondja — mert amit az felelt nekem! Az csak nevelőnk! — Hát, hogy törhetett el? Ejnye, víz hozott, hab hajtott, vesztetek volna az anyátoknál! Ezt mondta. Ez nekünk nem szülők, csak nevelők!

Megbeszéli, hogy holnap elmegy a lány megint vízért. Korsó nem egy volt, sok volt.

— Holnap megint elmész vízért, a korsót vágd oda a kútgárgyához, törd el és eredj vissza szomorúan és mintha sírnál, hogy hogy jártál megint a korsóval.

Másnap aztán ő elment vadászni, a lány meg elment vízért. Megmerítette a korsót, talán meg se merítette, aztán odavágta! Hát mit! Már nem nagyon volt kedvük semmihez, hogy megsejtették, hogy nem valódi szüleik ezek. Ment haza sírva.

— Mi lelt? Hol a korsó?

— Eltört.

— Jaj, hogy vesztetek volna anyátoknál! Víz hozott, hab hajtott, vesztetek volna az anyátoknál!

Majd hogy meg nem verte!

— Hogy törhetted el már! Két korsót egymás után?!

Hazajött a bátyja, mondja neki:

— Hát most volt csak, ami volt! Mérgeesen, dühösen csak ezt kiabálta, hogy víz hozott bennünket, hab hajtott. Hát ez nekünk nem édesszülénk.

— Na, nem baj, húgom! Én most elindulok útnak, megnézem, mi a helyzet. Te csak legyél csendben, amíg én visszajövök.

El is indult a fiú.

Erdőről—erdőre mendegélt. Egyszer egy nagy erdőn ment keresztül, sok minden kedvire valót talált ott. Sokszor a vállára vette a puskát, máskor klánétot vett elő és szépen klánétozott. Sétál az erdőn, egyszer csak elébe ugrik egy sárkány.

— Hű! Hó! — azt mondja. — Hogy mersz itt járni, mikor itt még egy madárnak sem szabad!?

De ő csak fújta tovább a klánétot és egy szót sem szólt. Egyszer csak mondja a sárkány:

— Hallod—e, meghagyom az életedet, ha megtanítasz arra, hogy úgy tudjam fűjni, mint te!

— Hát megtanítlak. Na, nesze! Vedd a kezedbe.

Rárakta az ujját, de nem passzolt, meg hát nem is tudta úgy mozgatni.

— Hm! Itt hiba van, nagy hiba!

— Micsoda?

— A te ujjaidat még hajlítgatni kell, mert nem passzol a lukra.

— Hát hogyan, te?

— Majd — azt mondja — egy fában, egy nyílásban, ott fog egyenesedni.

Elvezette aztán egy nagy fához — kicsit félre az úttól megtalált egy istentelen nagy fát. Gondolta, hogy ezt nem nagyon tudja megmozgatni.

— Ebbe kéne tenni a kezedet! — azt mondja. — Ebbe kiegyenesedik.

— Dehát hogyan?

— Hát azt én már nem tudom. De megállj csak! Van nekem fejszém.

Hozott fejszét, csináltatott vele ékeket is. Addig verte a fejszét a fába, míg megnyílt a nagy fa. Az ékeket a hasadásba veregette addig, míg a sárkány keze belement szépen csuklóig.

— Na, tartsd úgy!

Ő újból kiverte az ékeket, akkor a fahasadékok megint összeszorultak, megfogta a sárkány két kezét. Hát bizony, fáj is neki, megkérdi a fiút:

— Hallod, nincsen még jól?

— Hát — azt mondja a fiú — körülbelül már jó lesz, hát vedd ki.

Megrántja a kezét, hát az egész fa mozog, de a keze nem jön ki.

— Hát nem tudom kivenni! — azt monja. — Üsd mellé az éket, hogy szétnyíljenk.

— Hallod-e, nem úgy lesz az! Te meghagytad az én életemet, én is meghagyom a tiédet. Hát maradj itt magadnak!

Avval ő elment. Elér az erdőszélre, ott meg a rengeteg sok nép! Mennének a vásárra, de nem mernek a sárkánytól. Mikor őt meglátták, nem tudtak a csodálkozástól mit csinálni: hát, hogy mert, hogyan tudott keresztüljönni az erdőn?

— Azt már csak én tudom, meg a jó Isten! — azt mondja.

Sok kincset ígértek neki, hogy vezesse őket, kísérje őket keresztül az erdőn.

— Hallják! Nem kellene nekem a kincsek. Hamar meglehet, amit kérek, mert sok minden van a világon.

Megnézett egy helyet ott az útszélen.

— Ide nekem egy szobát meg egy konyhát üssenek össze.

Mindjárt hozzáfogott a sok nép. Olyan egykettőre összeteremtették, hogy csak a kulcsot adták a kezébe. Akkor aztán nagy vígsággal megindult az a sok nép, de azért csak félve. Elöl ment ő, megette a többiek. Mikor a sárkányhoz ért, megállította őket.

— Na, már most jöjjenek, megmutatom azt a hatalmas embert.

De még akkor is ki fejszével, ki meg más szerszámmal mert csak közeledni.

— Na, látják, ahol van az az ember!

— Ő meghagyta az én életemet, én is meghagytam az övét, de odatettem a kezét abba a fába. Most csináljanak vele, amit akarnak.

Szerte-széjjel verték, csak az a két csukló maradt a fába. Azután vígan elmentek.

A fiú meg elment a hűgáért haza.

— Nahát, húgom — azt mondja —, ami a tied, szedeged össze és útnak indulunk.

Akkor kap észbe a két öreg.

— Hát mit akartok, gyermekeim?

— Hőj — azt mondja —, víz hozott bennünket, hab hajtott, hát vesztünk volna az anyánknál! Így maguk nekünk nem édesanyánk, sem édesapánk. Hát most megyünk tovább.

— Nem így, fiaim, nem így, pulyáim, nem!

— Nincs tovább semmi szó. Isten velük, mivelünk is!

Elmentek. Oda, abba a kis viskóba. Hamar rájöttek, hogy pénz dolgában sem olyan szegények, mert az aranyhajból akadt ez is, az is.

Elkerült a hír abba a városba is, ahova valók voltak. Meghallotta a vén vasorrú bába, hogy milyen hír jár a városban. Mondja a Szembúzásnak:

— Nem jó szélt hallok fújni!

— Hogy-hogy?

— Úgy hallom, hogy itt meg itt, ilyen meg ilyen két fiatal van, ilyen meg ilyen a hajuk. Azok lehetnek, akiket a vízre bocsátotunk. Elmegyek, megnézem őket és ki is kérdezem alaposan, hogy azok-e?

Elment aztán a vén vasorrú bába. Odatalált hozzájuk és kérdezte őket, hogy kerültek ide, honnan származnak és több effélet. Addig-addig faggatta a lányt, amíg az kibeszélte, hogy itt meg itt egy halásznál nevelkedtek — váltig azt hittük, hogy édesanyánk meg édesapánk, de egyszer vízhordás közben eltört egy korsó, hát ők magukat elszólták, hogy nem apánk, nem anyánk. Mert mondták, hogy a víz vitt bennünket, a hab meg hajtott. Így aztán kitaláltuk, hogy nekünk nem szülönk. Hát eljöttünk tőlük.

— Hej-haj, milyen vígságban volnánk, ha — mondja a banya —, milyen vígságban volnánk, ha (jóformán még magam sem tudom honnan) a bátyja elhozna három orgonafalevelet! Vigasztalná, muzsikálna. De hozzáteszem, meg ne mondja, hogy valaki mondta, csak mondja, hogy álmodta.

Még egy tálca aranyat is adott neki.

Elment haza a vén vasorrú bába. Mondja a Szembúzásnak:

— Na, valódi tűz van előttünk, de utánunk meg a víz. Most már végünk!

— Hogy-hogy?

— Éppen azok! — azt mondja. — Micsoda cselédek! Bátyját nem is láttam, mert az mindig odajár vadászni. Hanem elküldtem most egy veszélyes helyre, ha elpusztítanak ott. Ha ő ott maradna, a lányt meg én pusztítanám el. Eltenném láb alól, de így nem tehetem, amíg a bátyja megvan.

Na, végre hazajön a bátyja, ad neki a lány enni. Azt mondja:

— Bátyám, mit is álmodtam!

— Mit te?

— Hát itt elszenderedtem és azt álmodtam, hogy van valahol, de nem tudtam az álmomból kivenni, hogy hol, három orgonafalevél. De ezek szebbnél szebb nótákat muzsikálnak. Milyen vígságban volnék itt, ha azt elhoznád! Legalább nem unnám itt magam.

— Hej, húgom — mondja a fiú —, elhozom, hacsak lehet.

Megvirradt. A fiú aztán hozzákészült a hosszú útnak, maga sem tudta, hogy hol lesz a vége. Mendegélt egy darab időt, egyszer csak beesteledett. Egy kis világosságot látott, már csak arra vette az útját éjszakára. Bekopogtat oda, beköszön:

— Jó estét adjon Isten, édes öreganyám!

— Isten hozott, édes fiam — azt mondja. — De szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert ha anyádnak nem szólítottál volna, ha ezer lelked lett volna is, meg kellett vón halnod.

Lerúgta a pendelyt, megkeresztelte saját fiának, tejbe–vajba fűrösztötte, vacsorát adott neki, lefektette a selyemágyba.

Ő aztán reggelig nyugodott. Reggel aztán ismét megfűrösztötte, mint saját fiát. Felöltözött. Reggelit adott neki.

— Na, most már mondd meg, hogy mi járatban vagy?

Azt gondolja a banya, mert ő már tudta, hogy mi járatban van: majd végén cserdül a csapó!

— Hát így meg úgy, ilyet meg olyat álmodott a húgom, hogy három orgonafalevél van valahol, amelyik szépen muzsikál.

— Hát én nem tudok erről semmit, de van itt egynéhány szolgám, ha csak azok nem tudnak.

Kiállott egy nagy ostorral, csörgött–kongott, jönnek a gonoszok varjú képében, mint a felleg. Odajönnek:

— Mit akarsz?

— Ennek meg ennek nem hallottátok–e hírét?

— Nem tudunk felőle semmit.

— Van még oda belőletek?

— Még hátul van az öreg.

Az volt a legöregebb. Csörgetett neki egy párat, odajött.

— Nahát, mi a kívánságod?

— Hallod — mondja a banya —, van nekem itt egy fiam és azt szeretném tudni, hogy van valahol, de hogy hol, azt én magam sem tudom, három orgonafalevél. Azért elmentek. Tudsz felőle valamit?

— Tudom, tudom én, hogy hol van. Na, most küldöd te jó helyre, most küldöd te jó helyre! Ha szavam áthágja, akkor még az én életem is odamarad. De mindjárt, parancsolj!

— Hát így, meg úgy, azt el fogjátok hozni.

— Na, küldd ki, hadd jöjjön.

Felült a fiú a hollóra, elmentek a kisajtóhoz, ott lepihentek.

— Na, hallod, most vigyázz! — azt mondja a holló — a széles viláig! Most ide be fogunk menni. Ez a kisajtó kinyílik előttünk, de akkor mindenfelől kiabálnak, hogy: Engem vigyél, engem vigyél! Te sehova ne tekints, csak az én fejem nézzed és fogjad félkézzel a nyakamat. Majd én odafordulok veled az alá a fa alá, ahol az a három orgonafalevél muzsikál. A nyakamat fogjad, félkézzel meg leveheted a három levelet és a zsebedbe teheted. Csak a nyakamat el ne engedd, se erre, se arra ne nézz. Csak a nyakamra és fejemre!

Nahát, állotta a fiú, addig, amíg a kisajtón kívül voltak. Dehát hosszú volt a hollónak a farka, míg bevágódott az ajtó és ő visszanezett, már nem tudta kivenni. Odamaradt a hollónak a farka.

— Aa! Lásd, most mit csináltál? Egy perccel előbb visszanezted volna, se te, se én már nem volnánk a világon! Hát így tartottad be az ígéretedet? — dorgálta aztán.

— Hát már nem tudtam!

— De muszáj betartani a parancsot! Mert ha ezt nem teszed, mindig baj van belőle. Na, most már nem baj. Csak aztán máskor vigyázz a szavamra!

Na, elmentek aztán haza.

— Na, megjöttetek?

— Meg, hála Istennek!

— Megvan a három?

— Meg.

— Na, nem baj semmit.

Megfürösztötte a fiút a banya tejbe–vajba, vacsorát adott neki, mert este volt, mikorra hazaértek, aztán lepihent.

Reggel megint megfürösztötte őt tejbe–vajba, reggelit adott neki.

— Na, mostan indulj, fiam, útnak! Veszett volna a pokolba, aki téged hajkurász! De most rájuk fordul a súlykerék!

Elment aztán a fiú haza. Otthon mindjárt kiakasztották a levelet, szépen muzsikáltak. Gyönyörűen muzsikáltak.

— Na ládd — mondja a húga —, milyen szép vígság van. Most már nem unom magam annyira.

De a fiú csak a maga dolgát folytatta. Járkált, madarászott, lövöldözött, vadhússal éltek, mikor hogy.

Egyszer aztán a vasorrú bábának eszébe jut:

— Elmegyek már megnézni, hogy még nem jött-e haza? Akkor már többé nem is jön. Akkor én elveszejtem ott azt a cselédet, elteszém láb alól!

El is ment. Hát már messziről hallja a muzsikaszót.

— Hej, itt már baj van, de nagy. Most már mit csináljunk?

Bement, köszönt:

— Na, ugye, ugye, látja, az én beszédem mit hozott! — azt mondja a banya.

— Ó, áldja meg az Isten! — azt mondja a lány.

— Tudja mit, még mondok egyet! — így beszél a banya. — Van a világon, még magam sem tudom, hogy hol, csak a neve az, hogy világ-átallató tükör. De az az égen csüng, ha azt elhozná, akkor volnának a világ közepén! De nem mondja, hogy valaki mondta. Csak azt mondja, hogy álmodta.

A vén vasorrú bába meg azt gondolta, hogy el fog ő pusztulni. Mindig csak abban sántikált, hogyan tudná a fiút elpusztítani. Evvel a lánnyal aztán könnyen bánt volna el, de addig nem merte.

Még egy tányér aranypénzt is adott a húga a tanácsért.

Avval hazament. Mondja otthon a Szembúzásnak:

— Haj, nagy bajban vagyunk, nagy bajban leszünk! Mi is fog velünk történni? Mit is csináltunk? — sóhajtoztak így egymásnak.

— Hát már mindegy, benne vagyunk, nem tudunk tenni semmit! Most elküldtem még egy veszélyes helyre, hátha ott elpusztulna! Akkor evvel könnyen elbánnék — mondja a banya.

Hazajön a bátyja az erdőről. Ad neki enni.

— Hú, gondold meg — azt mondja — mit álmodtam! Elszenderedtem egy kicsit.

— Mit?

— Nem tudtam végigálmodni, hogy honnét, vagy hol van, csak azt álmodtam, hogy egy világ-átallató tükör van valahol. De abban az egész világot, mindent látni! Ha még ezt elhoznád! Milyen vígasságban volnánk itt! A világot látnók, hogy miben áll, hogy is van, meg ez a muzsikaszó! Milyen vígságunk volna a világon!

— Elhozom, húgom, ha csak az Isten megsegít. Megtudom, hogyha igaz ez.

Felvirradt a másnap — útnak indult. De hát hova? Ő már csak az öreganyjához megy. Csak oda. Ott kap utasítást, hogy merre kell menni. Este volt, mire odaért.

— Adjon Isten jó estét, édes öreganyám!

— Adjon Isten jó estét, édes fiam! Isten hozott. Hát hogy-hogy? Hát te mindig útban vagy?

— Hát kénytelen vagyok!

— Hej, veszett volna a pokolba, aki téged hajszol!

Na, de ő maga magát hajtja! Azt mondja:

— Nem baj!

Megfüröszttötte tejbe-vajba, vacsorát adott neki most is.

— Na, pihenj le!

Reggel kérdi a banya:

— Hát most már miért jöttél?

— Hát — azt mondja — így álmodta a húgom, hogy valahol van a világon egy világ-átallató tükör, de maga sem tudja, hogy hol.

— Hát bizony, én sem tudom!

— Azt szeretném én elhozni.

— Na, megpróbálkozunk vele — azt mondja.

Megreggelizett már akkor, kiállott csörgetni. Jönnek a szolgák, kérdezik tőle:

— Hát mit akarsz? Mi a baj?

— Ennek meg ennek nem hallottátok hírét?

— Nem tudunk felőle semmit.

— Van még oda belőletek?

— Van — azt mondják. — Az öreg.

Na, kongatott ő vagy kettőt, megérkezett az öreg.

— Na, mit akarsz? Tán már megint itt a fiad?

— Itt van — azt mondja.

— Hát mi a kívánsága?

— Ennek meg ennek — azt mondja —, a világ-átallató tükörnek hallotad-e valaha hírét?

— Hallottam — azt mondja —, tudom is hol van. Hát tán arra volna a fiadnak szüksége?

— Arra — azt mondja.

— No, akkor most küldöd őt jó helyre! Fogj is hozzá átalvetőt varrni néki, mert az onnan nem jó haza életben!

Hozzáfogott azután varrni a holló szavai után. Mikor elkészült, mondja a holló a fiúnak:

— Na, gyere, ülj fel rám!

Elvitte. Mikor jó irányban voltak, a tükör az égen csüngött aranyláncon. Lepihentek. Azt mondja neki:

— Na, pihenjünk meg, hallod! De megmondom neked jóelőre, nehogy elfeledkezz a szavamról, ahogy én mondom! Hogy félkézzel a nyakamat fogjad, féllel meg ragadj bele. Ha nem szakad el, bocsásd el. Megállni nem állhatok meg, de mindig aláfordulhatok. Akkor ügyelj rám. De ezt betartsd, mert ha nem, akkor vége az életednek!

Mentek aztán. Ő meg is feledkezett, vagy pedig örömeiben, mikor oda aláfordult, hogy meglátta, ott volt a nagy fényesség, a lánc, meg a tükör is. Belefogódzott ő félkézzel, de a lánc nem engedett. Hű! Hozzákaptott másik kézzel is, a holló kiment alóla, elszakadt a lánc. Esett aztán ő lefelé. Azért a zsebibe dugta a tükröt. De hogy hova lyukadt ki az eséssel? Egy nagy vízre. De hát ott nem ment széjjel, csak kocsonyává vált. Mikor lejött, bevárta a holló. Elment a vízbe, szépen bele az átalvetőbe, belesodorta őt. Jól be volt takarva. Elvitte haza.

— Na, hát megjöttetek?

— Meg.

— Hát a fiam hol van?

— Itt van az átalvetőben. Nem megmondtam néked, hogy ez így fog járni? Hiába magyaráztam, nem hallgat a szóra. Örömeiben vagy miért? Hát én azt mondtam neki, félkézzel fogódzon bele, ő meg beleragadt mind a kettővel. Így szakadt el! Én meg nem állhatok meg ott. Mondtam neki, odafordulok én kétszer is, akárhányszor, amíg meggyengíted a láncot, aztán csak a kezembe ragad utoljára. De ő meg egyszerre nagy örömeiben beleragadt mind a két kézzel.

— Na, nem baj.

Előhozta, addig fürösztgette, addig súrolgatta, addig mosogatta, hogy még százszor különb ember lett belőle, mint azelőtt.

— Hű, de elaludtam!

— Elaludtál volna te, fiam, örökre! Hát miért nem hallgatod te meg, fiam, a hollónak a beszédét?

— Miért nem? Hát így, édesanyám, úgy, édesanyám!

— Na, nem baj, csakhogyl hoztad a tükröt!

Akkor aztán lefeküdt, reggel meg útnak indul.

— Na, eredj haza. Veszett volna pokolba, aki téged hajszol! Nem messze van az ideje, majd meglátja a következményét!

Hát elment haza. Megmutatta a tükröt a testvérének. Hát mindent látnak, mindent egy utolsó moccanásig, az ég alatt. Még az anyjukat is úgy, ahogy ott be volt köpködve. Azon szánakoztak:

— Hallod, szegény, hogy ráköpdöstek! Ki lehet az?

Egyszer csak megint eszébe jut a vén vasorrú bábának:

— Megyek már — azt mondja — előjött-e? Ha nem jött elő, biztosan nem is jön többé, akkor elteszem láb alól azt a cselédet.

De amikor bement, megvolt a nagy öröm, már messziről kiáltotta neki a fiatal lány:

— Hej — azt mondja —, elhozta a bátyám a szép tükröt!

— Csakugyan elhozta?

— El.

Nézegetik ott aztán:

— Nézze csak, a világ-áttalató tükör ez — mondja a fiatal lány —, mindent látni benne. Nézze csak itt, nézze csak ott. Nézze csak azt a sarkon forgó várat a forró tengerszigetben, hogy forog az!

— Ez Világszép Erzsóknak a palotája. Ha még azt elhozná a bátyja feleségül, akkor volnának csak vígan! Így akkor nem volna magában!

— Elhozatom én a bátyámmal! Akár így, akár úgy, elhozza azt az én bátyám!

— De ne mondja, hogy valaki mondta, csak mondja azt, hogy álmodta.

Megint kapott egy tányér aranyat. Mindig jól megfizet a tanácsáért a fiatal lány.

Egyszer megint hazakerült a bátyja. Leültek. Ad neki enni.

— Hű, gondold meg, bátyám, mit álmodtam!

— Mit?

— Nézd csak — azt mondja —, nézzed csak azt a várat! Ott a forró tengerszigetben, hogy forog az ott a sarkán. Abban van Világszép Erzsóknak. Ha azt te elhoznád magadnak feleségül, te se volnál magadban. Így aztán akármerre mennél, idehaza ketten volnánk. Nem volna nekem olyan unalmas.

— Hát elhozom én, húgom, ha csak az Isten segít!

Lepihentek aztán. Megvirradt, megint csak útnak indul ő az öreganyjához. Iparkodott, estére oda is ért.

— Adjon Isten jó estét, édes öreganyám!

— Ejnye, édes fiam, de sűrűn jársz te ide! No, nem baj, majd lesz az most már zárva.

Megfüröszttötte tejbe–vajba, vacsorát adott neki, lefektette a se-lyemágyba.

Reggel megint tejbe–vajba füröszttötte, reggelit adott neki.

— Hát már most mi a kívánságod?

— Hát így, meg így, meg így — azt mondja —, édes öreganyám, kinéztük a tükörből, hogy van, de magam sem tudom, hogy hol, a forró tengerszigetben, Világszép Erzsóknak a vára. Sarkon forgó vár. Abban lakik Világszép Erzsókja. Azt szeretném elhozni magamnak feleségül. Ne lennék már — azt mondja — ilyen soká özvegy. Meg a húgomnak is jobb kedve volna, hogyha nem volna maga.

— Hát nem tudok felőle semmit — azt mondja. — Mindjárt megtudjuk!

Csörget–kongat, csörget–kongat, jönnek a szolgálk, kérdik:

— Mit akarsz?

— Ennek meg ennek nem hallottátok hírét?

— Nem tudunk felőle semmit!

— Van-e még oda belőletek?

— Oda hátul az öreg.

Na, kongat neki egy párat, megérkezik.

— Na, mi a kívánságod megint? Már megint itt a fiad?

— Itt.

— Mit akar?

— Világszép Erzsóknak a várát tudod hol van a forró szigetben?

— Tán oda akarod küldeni?

— Oda — azt mondja.

— Na, oda is jó helyre küldöd, ha a szavam áthágja. Elviszem én őt. De még most viszem csak igazán jó helyre! Na, küldjed ki! Üljön rám!

Na, elrepült vele oda, lepihentek a tenger szélében, a fűbe. Ott heverték, nézték a várat, hogy ott forgott a középen valami szigeten.

— Na, hallod — azt mondja —, már két helyen voltam veled, még mindenütt hibáztál. De most már erre vigyázz, hogy ne hibázz.

Mert ha hibázol, én eljövök, de te ott maradsz! Nagyon tartsd be a szavamat! Tudod, én beviszlek a kéményen és a kontyára fogok ülni. Ott leszek kint. Te pedig, majd megmutatom én, hogy melyik ajtót nyisd ki. Világszép Erzsókja ott az asztalnál varrogat, nyisd be az ajtót és csak annyi legyen a szavad:

— Jó napot adjon Isten, Világszép Erzsókja, jössz-e velem vagy sem? Ha nem jössz, maradsz! — De már akkor szaladj is, jól markold meg a nyakamat!

Bevitte, aztán leszállott. Megmutatta neki, hogy melyik ajtót nyissa ki. Kinyitja, ránéz Világszép Erzsókja.

— Jó napot adjon Isten, Világszép Erzsókja! Jössz-e velem vagy nem? Ha nem jössz, maradsz!

De már akkor szaladt visszafelé, megmarkolta a holló nyakát. Az ő nyakát is megmarkolta, meg ölon kapta Világszép Erzsókja. Akkor a holló csak — csitt! — a kéményen! Tülfelől szállott le vele.

Akkor visszanezett Világszép Erzsók:

— Na te, mikor akkora voltál, mint egy kásaszem, még akkor megálmodtam, hogy te hozol ki engem a váramból. De nem hittem. De most már hiszem, mert kihoztál. Hát most mit akarsz velem?

— Hát leszel a párom!

— Na, jól van.

Elvitte aztán haza az öreganyjához.

— Na, megvan, fiam?

— Meg, hála Istennek.

Na, most már megnyugodtak. Adott nekik enni. Azt kérdi:

— Hát most már hogy mentek haza?

— Hát hazasétálunk valahogy.

— Nem úgy lesz az! Megállj csak!

Kiállott az ostorral, csörgött-kongott, egyszer csak egy üveghintő, négy lóval megáll a kis ház előtt.

— Na, lássátok, már van hintó is, amin hazamentek.

Még a kastélyt is elhozták, az egy aranyalmává változott, zsebbe lehetett tenni.

— Na, ezt tedd a zsebedbe, otthon aztán kinyithatod, kastély lesz belőle, olyan, amilyen volt.

Megköszönte az öreganyjának a szívességét mindenért és elindultak haza.

Világszép Erzsókja hátra ül az ülésbe, ő meg mint kocsis előre.

— Hallod-e, csak ereszd a lovakat. Te ne fogd őket se erről, se arról, tudja az, hogy hol kell megállni, hol kell mindent megkerülni. Te csak bocsásd a lovakat!

Ment a ló, mint a forgószél. Mikor odaért az ő kis palotájához, megállott, mintha lecövekelték volna.

— Na, eredj be, szedjétek össze magatokat, amit csak könnyen lehet, a többi hadd maradjon, hiszen nem olyan nagy valami, ha marad is.

Hát tükröt, ezt-azt, amit könnyen lehetett, összekaptak. Akkor már összeültek a hűgával, beszélgettek. Ő meg hajtotta a lovat.

— Csak ereszd te azt a lovat, ne törődj vele, majd megáll az megint, ahol szükséges!

Elröpült velük a ló és hol állott meg? Az anyjuk előtt, aki kő közé volt rakva. Az apjuk meg sétált az udvaron, nézi, hogy mi-csoda hintó áll meg?

Még bosszankodik is, mert azt mondja Világszép Erzsók:

— Na, szálljatok le! Ez néktek édesanyátok, ha utáljátok megcsókolni, terítsétek rá a selyemkendőt és úgy, mint anyátokat, csókoljátok meg!

Így szabadult meg aztán az édesanyjuk.

Most meg a király bosszankodik, az apjuk. Hát nem értette, hogy miről van szó. Odament a fia hozzá.

— Hogy jön vélem? Kardra vagy öltre?

Hát az apja a kardot választotta. Hozzá fogtak. A kardot ki is csapta az apjának a kezéből, akkor nekiment az apjának:

— Így vágnám le a nyakát, ha akarnám!

Akkor elment, a kardját felvette, megtörülte a zsebkendőjével. Akkor megint összecsaptak. Kirepült a kard az apja kezéből. Akkor megint nekimerítette a nyakának:

— Így vágnám le a nyakát, ha akarnám!

Akkor harmadszor is összemérték a kardjukat és akkor is kicsapta a kardot az apja kezéből. Akkor az övét is elhajította és az apja nyakába ugrott.

— Na, édesapám, én vagyok az az elveszett fiú, aki el volt pusztítva a föld színéről, de most előadott a jó Isten!

Összerogyott az apja, semmit sem tudott mondani. Aztán befordult a hintó az udvarra. Még mai napig is élnek, ha meg nem haltak.

(Bátorliget, Szabolcs-Szatmár m., 1937)

Az elvarázsolt férfi

Egyszer volt egy király, annak volt egy szép leánya. Ez a király-leány egyszer egy szép rózsáról álmodott, és azt hitte, hogy meg kell halnia, ha azt a rózsát meg nem kapja. Egyszer elment az erdőbe sétálni és találkozott a medvével, aki éppen azzal a rózsával játszott. Elkérte a rózsát a medvétől. A medve azt mondta, hogy csak akkor adja oda, ha a felesége lesz. A leány kénytelen volt elmenni a medvével, aki el volt varázsolva, de naplemente után rögtön emberré változott. Szegény felesége nem láthatta emberi formában, mert ha este gyertyát gyújtottak, már újra el volt veszve. A felesége azonban mindenképpen meg akarta nézni.

Egyszer, amikor az ura javában aludt, elévett egy szál gyertyát és meggyújtotta. Szép embernek látszott az ura. De a gyertyából egy csepp odacseppent az ura vállára, mire az felébredt, és azt mondta a feleségének, hogy neki most el kell mennie, mert a gonosz boszorkány azt mondta, hogyha a felesége meglátja őt, akkor többet sohasem változtatja emberré, csak úgy, hogyha elmegy hozzá. Az ura el is ment, és a felesége és a kicsi fia sokat búsultak utána.

Egyszer azt mondta a kicsi fiú az anyjának, hogy elmegy az apját megkeresni. El is indult. Útközben elfáradt és leült egy fa alá, hogy megpihenjen. A fa tetején két varjú beszélgetett. Azt mondta az egyik varjú, hogy most üli lakodalmát egy boszorkány egy férfival. Azután a fából kijött egy egérke, és azt mondta a fiúnak, hogy muzsikáljon vagy énekeljen neki. A fiúnak nem volt mit tenni, elkezdett énekelni. Erre kijött a fából vagy hús egérke és elkezdtek táncolni annak örömeire, hogy a boszorkány most üli a lakodalmát. A tánc után az első egérke azt mondta a fiúnak, hogy menjen el a boszorkány palotájába, és amikor a lakodalom után a boszorkány és az apja egy hídon mennek át, ne engedje az apját átmenni, mert az egerek elrágják a hídnak a gerendáit és az örvénybe beléésik a boszorkány. Úgy is történt.

Azután az apjával hazament az édesanyjához, aki nagyon megörvendett, hogy a kicsi fia az apját megszabadította a boszorkány varázslata alól.

Nagy lakodalmat csaptak, amire mindenkit meghívtak.

(Háromszéki magyar népmese)

Az okos leány

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy molnárnak egy takaros, okos leánya, aki olyan okos volt, hogy hetedhét országra elment a híre. Meghallja ezt a király. Odaizent, hogy van neki a padlásán százesztendős kendere, fonja meg azt selyemcérnának. A leány erre visszaizen, hogy van nekik egy százesztendős sövénykerítésük, csináltasson a király abból aranyorsót, akkor szívesen megfonja az aranyfonalat, mert azt csak nem kívánhatja a király, hogy a drága aranyfonalat haszontalan faorsón fonja meg.

Tetszett a királynak a felelet. Megint izen a leánynak, hogy van neki a padláson egy lyukas korsója, foldozza meg, ha tudja.

Megint visszaizen a leány, hogy fordíttassa ki a király a korsót, mert az öregapja se hallott olyat, hogy a színéről foldoztak volna meg valamit. Ez a felelet még jobban megtetszett a királynak. Most meg már azt izente, hogy menjen el a leány őhozá, de menjen is, meg ne is, s vigyen ajándékot, meg ne is.

Erre a leány elkérte az apjától a szamarát, felült a hátára, s úgy ment a király elébe. Otthon egy galambot megfogott, két szita közé tette, és elvitte magával.

Mikor aztán a király elébe ért, egy szót sem szólt, hanem meghajtotta magát, aztán a galambot a szita közül elrepítette. Így aztán ment is, nem is; köszönt is, nem is; vitt is ajándékot, nem is.

A király úgy megszerette az okos leányt, hogy mindjárt elvette feleségül.

(Magyar népmese)

Rózsa és Ibolya

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egyszer egy király. S annak a királynak volt egy erőst szép leánya. S volt egy felesége. S egyszer csak beteg lett a felesége. Hiába hívtak oda csodálatosnál csodálatosabb orvosokat, tudósabbnál tudósabbakat, nem tudtak segíteni rajta. Meghalt a királyné, árván maradt a királykisasszony.

Eltemették a királynét.

A szomszédban lakott egy öregasszony, de boszorkány volt. Azt mondja a királykisasszonynak:

— Hallod-e, édes kisasszonykám, mondd — azt mondja — apádnak, a királynak, vegyen el engem, mert nem bánod meg. Tejbe-vajba fürösztgetlek, s hasábfával kenegetlek.

Addig mondta, s addig mondta, otthon a királykisasszony ezt elmondta, hogy az apja elvette feleségül a boszorkány asszonyt. Na, de a királynak el kellett menni a háborúba, s a leányát rábízta az öregasszonyra.

Nahát, ha reábízta, meg is járta szegény feje. Mert nem úgy ment ám sora, ahogy egy királykisasszonynak kellett volna menjen, hanem az öregasszony csak ütötte, verte. Még cselédet sem tartott, szobalányokat sem, hanem mindent vele csináltatott meg. Szegény királykisasszony úgy el volt keseredve, de az öregasszony, mivelhogy boszorkány volt — ezt a király nem tudta volt — hát felült a seprű nyelire, s úgy elburungozott, hogy örökké csak este jött haza.

A királykisasszony egyedül volt otthon, tett-vett, ezt, azt. Telt-múlt az idő, egyik nap is s a másik nap is. Azt mondja a boszorkány asszony:

— Nézd csak — azt mondja —, ide idegent ne eresszél bé! Mert én leteszek ide a küszöbre egy hajszálat, s ez a hajszál megfelel ám, ha valaki itt jár. Hanem — azt mondja — nekem dolgozzál, serénykedjél!

S mondom, hogy felpattant a seprű nyelire, s a Jóisten tudja, hogy hol járt, melyik boszorkánytanyán mit csináltak. Erről a királykisasszony nem tudott semmit se.

Hát egyszer, ahogy sirogatott, ott az ablak alatt üldögélt, varrogatott, hát egy olyan szép királyfi lovagolt arra. Azt mondja:

— Édes húgom, mit csinálsz te itt?

Felnéz a királykisasszony, s hát azt mondja:

— Én varrogatok, de te be ne tedd ide a lábadat — azt mondja —, mert az én mostohám egy boszorkány asszony.

— Ha boszorkány, ha nem, ha elindultam, bémegeyek.

S bé is ment a királyfi a ló hátán, leugrott a lóról, s úgy megszerette a királykisasszonyt, de úgy megszerette — mert olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. Hát ahogy beszélgettek, egyszer bűg a levegőben, jön a boszorkány a seprűnyélen. Meg is ijedett a királyfi.

— Hova bújjak most — azt mondja —, hogy a mostohád ne kapjon meg? — S hamar bebújt az ajtó sarkához.

Azt mondja a boszorkány asszony a hajszálnak:

— Na, te hajszál, ki járt itt, felelj nekem!

— Ki járt volna? Egy királyfi ott van az ajtó sarkánál. — Megfelelt a hajszál.

Megy oda a boszorkány, s hát csakugyan ott volt a királyfi.

— Na — azt mondja nagy vigyorogva —, nem szabadulsz meg most te sem a karmaim közül! Gyere csak ide! — Megfogta, s egy pincébe bélökte a királyfit.

Hej, de sajnálta a királykisasszony a királyfit. Azon gondolkozott, hogy tudná ő megszabadítani? Mit tudna ő csinálni? Másnap reggel megint azt mondja a boszorkány:

— Ki ne ereszd, a kulcsot — azt mondja — én viszem magammal, s az a hajszál megfelel, hogyha megszökik. Ügyeljetek magatokra! — Elment, felült a seprű nyelire, sűg-bűg a levegőben. Elment a boszorkány, a királykisasszonynak a mostohaanyja. Erre várt csak hamar a királykisasszony. Volt neki egy másik kulcsa, s azt mondja a királyfinak:

— Gyere — azt mondja —, szökjünk meg! A mostohaanyám boszorkány, s én is tudok minden boszorkány dolgot, s nem tud utolérni. Ha hazajön, úgyis megfelel a hajszál, nem kell minket kérdezzen.

Úgy is lett. Hamar felültek a ló hátára, s mennek, vágatnak, még a szélnél is sebesebben.

Hazajön a boszorkány asszony, a királykisasszonynak az anyja, s azt mondja:

— Na, te hajszál, ki járt itt?

— Nem járt itt senki, mert nem is járt itt senki!

De azt nem kérdezte, hogy elmentek-e vagy nem, vagy hol vannak. Csak azt kérdezte, hogy ki járt itt.

Azt mondja a hajszás:

— Nem járt itt senki.

— Hát jól van.

Az öregasszony akkor tett-vett, boszorkány dolgokat főzött össze: macskafarkat, patkányfejet, pokrócdarabot, egérlábat, mindenféle kotyvalékot. Azzal volt elfoglalva. Egyszer kiabálja a leányt, mert a leányt úgy hívták, hogy Ibolya.

— Ibolya, hol vagy?

— Hát biza — azt mondja a hajszás —, megszöktek, nincsenek itt.

Hej, disznó adta, teremtette! Megmérgeződött a boszorkány, felkapott a seprű nyelire, s utánuk.

Egyszer, ahogy vágtatnak, Ibolya — s a királyfit úgy hívták, hogy Rózsa, Rózsa és Ibolya ahogy vágtatnak, azt mondja Rózsa:

— Ibolya, nézzél hátra, mert úgy ég a fél arcom, hogy majd elégek!

Néz hátra Ibolya, s:

— Jaj! — azt mondja. — Jő a mostohám, mindjárt utolér a seprű nyelin!

— Hamar szálljunk le a lóról — azt mondja Ibolya, — mert én tudom, mit kell csinálni, a mostohámtól sok mindent eltanultam. Hamar — azt mondja — belőlem lesz egy kápolna, s belőled egy remete, egyet bucskázzunk a fejünk tetején!

Úgy is lett. A leány egyet kecskebukázott, s a legény is, s a leányból lett egy olyan szép kápolna, hogy rettenetes, s a legényből lett egy nagy szakállú öreg remete. Nagy rózsafüzér a derekán. Odaér a boszorkány, leereszkedik a seprűvel, s azt mondja:

— Ugyanbiza — azt mondja —, nem látott-e tisztelendő atyám erre menni lóháton egy ilyen s ilyen legényt s leányt?

— Hát láttam, mikor még legény voltam — mondja a remete.

— Ó, hát az mikor lehetett — gondolja magában az öregasszony. Ha ilyen öreg ez a remete, akkor ki tudja, mikor volt. Visszafordult, nem ment utánuk.

Mikor megvárták, hogy visszaforduljon az öregasszony, akkor kecskebukát vetett megint a remete, s lett belőle Rózsa, a királyfi.

Kecskebukát vetett a leány, a kápolnából megint leány lett, s vágattak tovább. Igen, de az öregasszony mit gondolt, mit nem, mikor egy jó darabig visszafelé ment, nagy szeget ütött a fejébe. Gondolja magában, ez nem lehetett más, az a kápolna, az a leány, s a remete a legény lehetett.

— Na, megálljatok csak! — azt mondja, s megfordult a seprű nyelín újra vissza utánuk.

Hát egyszer azt mondja Rózsa:

— Ibolya, nézz vissza, mert megint úgy ég az arcom, hogy majd elégek!

Visszanéz Ibolya, s azt mondja, hogy:

— Jaj, jaj — azt mondja — közeledik megint a mostohám! Hamar vessünk egy kecskebukát! — mondja a leány. — Belőlem lesz egy tó, s belőled egy réce, s úszkálj a tóban!

Úgy is lett. Nahát lett a leányból egy nagy tó, s a legényből egy réce, s ahogy úszkált a tóban, odaért az öregasszony, a boszorkány. Mindjárt sejtette, hogy itt mi van a dologban. Meg akarta fogni a récét erről is, arról is, de a réce csak csalogatta a tóba, csalogatta. Addig csalogatta, hogy az öregasszony beléfulladt. Úgy kellett neki.

— Na, édes szép szerelmem, lelkem, szívem, galambom — azt mondja Rózsa —, most már mehetünk, nem áll senki az utunkba.

Felültek a lóra, s mentek tovább. Mikor odaértek a legénynek az országáig, azt mondja a királyfi:

— Hallod-e, édes galambom? Én nem viszlek most — azt mondja — bé az apámnak a kastélyába, a királyi palotához ilyen váratlanul, hanem itt hagylak — azt mondja — a falu végén, a város végénél. S majd — azt mondja — én utánad jövök hatlovas hintóval, s királyi gúnyával, s akkor téged elviszlek, s megesküszünk.

Azt mondja Ibolya:

— Ne hagyjál itt, mert ha itt találsz hagyni, hazamész, aki leg hamarabb veled szembe jön, s megcsókol, abban a szent helyben te elfelejtesz engemet.

De a legény esküdözött égre s földre, hogy nem. Hamar ott a város végénél volt egy esztena, s kértek egy fazak savót, s a savóból egy olyan szép palotát építettek, hogy olyan nem volt a föld kerek-ségén. Abban a palotában ott maradt Ibolya. S a királyfi elment haza, hogy béjelentse a szüleinek, hogy ő viszi a menyasszonyát, Ibolyát.

Igen, de a királyfi igen sokáig odavolt, oda időzött, s mikor a palotába beért, a palota kapuján az anyja elébe futott.

— Jaj, édes fiam — azt mondja —, hogy vártunk — s a nyakába ugrott, s megcsókolta.

Na, biza, ha megcsókolta, el is felejtette ő Ibolyát. Úgy elfelejtette, mintha soha hírét nem is hallotta volna.

Telt-múlt az idő, várta Ibolya a királyfit, Rózsát, várta. Hiába várta, nem jött utána.

Hát a királyfinak más országból hoztak egy erőt, szép leányt, s kihirdették a lakodalmat. Nagy lakodalmat csaptak, s az esküvőre ott kellett elmenjenek, ahol Ibolya lakott abban a savópalotában. Annak a kapuja előtt kellett elhaladjanak. Ott voltak valami gyerekek, játszottak a porban, s azt mondja Ibolya:

— Nézzétek csak! Adok nektek egy marok pénzt, de — azt mondja — mikor ideér a királyfi, akkor erőt nagyon kiabáljatok! Kiabáljatok a királyfinak, hogy el ne felejtsétek egymást, mint Rózsa elfelejtette Ibolyát!

Azt mondják a gyerekek:

— Kiabáljuk mi szívesen.

Kaptak egy-egy marok pénzt. Jön a királyfi király gúnyába szépen felöltözve, hatlovas hintóval.

Mellette a menyasszonyának való, mentek az esküvőre, nagy pompával. A vendégség sorban, ott miniszterek, királyok, grófok, bárók, válogatott hercegek s mindenféle szegény legények. Hát egyszer csak keresztülálltak az úton a sok rongyos apró gyerek, s ahogyan a szájukon kifért, úgy kezdtek kiabálni.

— El ne felejtsétek egymást, mint Rózsa elfelejtette Ibolyát!

A pilátusát, akkor jutott eszébe Rózsának, hogy ő is elfelejtette Ibolyát.

Le is ugrott onnan a hintóról, hagyta azt a menyasszonyát. Bé abba a savópalotába, s úgy összevissza csókolta Ibolyát. Azután le kellett szálljon az a menyasszony a hintóról. Felültette Ibolyát, s azzal ment az esküvőre. Azután lett egy akkora lakodalom, s szegény másik menyasszony el kellett nagy szégyenkezve hazakullogjon.

S a nagy lakodalomnak amikor vége lett, akkor tojáshéjba kerelkedtek, s a kakasdi hegyoldalon leereszkedtek. S még ma is ott vannak, ha meg nem haltak.

(Kakasd, Baranya m., 1974; Andrásfalva, Bukovina)

A bolond szerencséje

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király. Egyetlen lánya volt, és azon tanakodott a feleségével, kihez is kéne adni. Kihirdette végül, hogy ahhoz adják, aki olyat tud hazudni, amit a király se hisz el. Ment is oda boldog, boldogtalan, de hiába hazudoztak, a király mind elhitte, mindenre azt mondta:

— Nagy a világ, megeshetett ez is.

Meghallotta ezt a két szegény legény, akik testvérek voltak, s ők is elindultak szerencsét próbálni, pedig az egyik okos volt, a másik meg bolond, amolyan félnótás szegény. Útközben találtak egy lyukas serpenyőt, ez átlépte, amaz felvette. Aztán találtak egy fadugót is. A bolond felvette, hogy azzal majd bedugja a serpenyőt, s abban főzik a lakodalmi csigalevest.

Előbb a bátyja állt a király elé. Azt hazudta, hogy az ő apjának olyan óriási nagy szénaboglyája van, hogy amikor a kötelet átdobták rajta a villával, olyan sokáig volt a villa a levegőben, hogy egy madár fészket rakott rá, kiköltötte a fiókáit, és el is szálltak, mire a túloldalon leért. A király végighallgatta és mondta erre is:

— Nagy a világ, megeshetett ez is.

— Nahát, még ezt is elhitte! — nézett nagyot az okos legény.

Máris ment a bolond. Nevették, kérdi tőle a király:

— Mit akarsz azzal a lyukas serpenyővel?

Azt mondja rá a bolond:

— Az igaz, hogy lyukas, de itt a dugó. Bedugjuk, s ebben főzzük a lakodalmi csigalevest.

Nevették, de nem bánta, mondta tovább:

— Legelőször a királykisasszonynak mondanék valamit!

— Mondjad, bolond, mondjad!

— Azt mondanám, hogy az apja itt a legnagyobb tolvaj, és ő maga is megéri a pénzét!

— Hazudsz, ez már biz' Isten nem igaz! — kiáltott rá mérgesen a király.

A király meg mást nem tehetett, beleegyezett a házasságba, s boldogan éltek mind, ha meg nem haltak. Tetejetlen színben van egy rozsdás fejsze, aki mesém nem hiszi, az faragjon véle!

(Magyar népmese)

A tiszta lány

Mentek a lányok a fonóba. Odament egy ember, volt neki egy fia, aki gazdag volt, igen szerették volna férjükül a lányok. Azt mondta az ember, hogy ő majd választ. Beteg a felesége, a doktor szerint az kellene, ami odaragad a körmükre, attól meggyógyulna.

— Ki adhatna olyat? Aki olyat adhatna, azt elviszem a fiannak feleségül.

A lányok mind mutogatták a körmüket, hogy hát nekem is van, nekem is van, s hogy ez ragadt rá, meg az ragadt. Egy lány a sarokban ült, mind ott szomorkodott. Kérdezte az ember, miért szomorkodik ugyan.

Igen sajnálja — mondja erre a leány —, hogy ő is szeretne adni, ha már orvosságnak kell, de hát neki olyan nincsen, mert őt arra tanította az anyja mindörökké, hogy ha tésztát gyúr, előtte és utána a kezét szépen mossa meg.

Azt mondja neki az ember:

— Téged viszlek el a fiannak, mert azok rendetlenek.

És elvitte a fiának.

(Magyar népmese)

A szegény ember lánya meg a béka

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egyszer egy szegény ember. Olyan szegény volt, hogy egy héten csak egyszer evett. Nagyon unta már a szegénységet, törte a fejét éjjel-nappal, mitévő legyen. Volt ennek a szegény embernek egy lánya is, egy kutyája meg egy macskája is. Egyszer, amint a lánya ott játszik a tó partján, egy béka ugrik a tóba mellőle. Csakhogy az ügyesebb volt, elkapta a béka hátsó lába kiskörmét. Sírt-rítt a béka, hogy engedje el, de a szegény lány inkább hazavitte.

Nagyon megörült a szegény ember, igen tetszett neki a béka, naphosszat csodálták, csak azt nem tudták eltalálni, mit adjanak neki enni. Nem volt egyebük, mint száraz kenyér, tört a lány belőle, megetette. Hát, uramfia, olyan nagyra nőtt a béka, mint a kemen-ce! Erre már gondolkodóba estek, megijedtek tőle nagyon.

— Meg kéne ölni.

— Nem tudjuk — mondta a lány. Hát ahogy így beszélgettek, egyszer csak megszólal a béka:

— Hozzátok fel a pincéből a bort!

Hozta volna a szegény ember, csakhogy nem volt neki bora.

— Lenyellek benneteket, hogyha nem adtok bort, kenyeret meg szalonnát!

— Jaj, irgalmazz! — könyörgött a békának a szegény ember. — Nincs nekem borom, se kenyerem, se szalonnám, adnék, ha volna!

— Dehogy irgalmazok! Lenyellek benneteket kutyástul, macskástul! — Erre hamm, be is kapta mindet.

Tele gyomorral elindult a tóhoz. Beleugrott. Olyan nagy hullámot csapott, hogy elöntötte mind a házakat. Fájt a béka hasa kegyetlenül, kínjában lenyelt a tó fenekéről egy aranygolyót, és kifeküdt a partra. Olyan forrón sütött rá a nap, hogy kipukkadt a hasa.

A szegény ember meg nagy boldogan jött ki belőle, hozta a lányát, kutyáját, macskáját meg az aranygolyót. Az volt az első dolga, hogy azon túladjon. Dúsgazdagon ment haza.

Ha az aranygolyón túl nem adtak volna, az én mesém is tovább tartott volna.

(Magyar népmese)

Pallag Rózsa

Eccer vót egy szegen asszony. Annak a szegen asszonynak vót három fia. Azt mondja a három fiú az anyjának:

— Édesanyám, süssön nekünk hamuba sült pogácsát, mert mi megyünk világot próbálni!

Sütött az anyjuk hamuba sült pogácsát nekijek, és tarisznyát pakoltak. És a két idősebb fiú elköszönt az anyjátul, de a legkisebbik nem. Ezért az anyja megátkozta a legkisebbiket, hogy addig menjen, míg Pallag Rózst feleségül fel nem tanálja.

Hát ahogy mennek, mendegélnek, hát mán eccer leűtek egy nagy tőgyfa alá pihenni és enni. És ott elkezdtek tanakodni hárman, hogy hogy mirül is fogják úk megtudni, hogy melyik tér hamarabb haza.

Hát azt határozták el, hogy mind a hárman beleütik a penecilus késeket a fába, és akié mán nem lesz benne, az hazatért.

Hát úk oszt elindulnak. Mennek, mendegélnek.

Ahogy mennek, eccer mán háromfele nyílik az út. Az egyik fiú ment jobbra, a másik balra, a legkisebbik pedig a középső úton.

Hát ahogy megy, mendegél, mán esetfele vót az idő, eléri a rézutat és a rézerdőt. Hát ahogy eléri, meglát ú egy kis bogárhátú házat, benne egy kis pislákoló világot. Bemegyén oda. Egy töpörödött vénasszonyt tanált ott.

— Jó estét, öreganyám!

— Jó estét neked is, fiam! Jó jártál — azt mondja —, hogy öreganyádnak szólítottál, mer ha ezer lelked lett vón is, meg kellett vón halnod.

— De maga is jó járt, öreganyám, hogy fiának szólított, mer ha ezer lelke lett vón, meg kellett vón hálnia. Úgyis régen jövök ezen a rézúton, jó lett vón ezzel a galambősz fejivel labdázni.

— Hát nem tudom, miféle vagy — azt mondja — haladj, hozd be azt a rézvillát, támaszd fel a szemem pilláját, hogy nézzelek meg, miféle vagy!

Beviszi a fiú a rézvillát, feltámassza a szeme pilláját, hát azt mondja a vénasszony:

— Derék fiú vagy, de nem tudom, mi járatba vagy.

— Hát — azt mondja —, én abba a járatba vagyok, hogy édesanyám elátkozott, hogy addig menjek, míg Pallag Rózsát fel nem tanálom. — És azt mondja az öregasszonynak:

— Nem tud rulla valamit?

— Hát én nem tudok — azt mondja —, hacsak az én katonáim nem tudnak rulla valamit. Hanem tudom, el vagy fáradva — azt mondja —, adok jó vacsorát és feküdj le, pihenj!

Reggel, még a fiú alszik, az öregasszony felkel. Rögtön kimegy, belefúj a sípjába. Valamennyi vereb vót a világon, mind odament: azok vótak a katonái. És megkérdezte sorba mindtül, hogy nem tudnak-e Pallag Rózsáruul valamit. De nem tudott egy se semmit.

De hát egy verebet otthagyt az öregasszony, hogy az fog a fiúval utazni. És azt mondja az öregasszony a fiúnak:

— Van nekem egy néném — azt mondja. — Mire ideértél, oda fogol érni.

Hát elindultak ketten a verebvel.

Mennek, mendegélnek. Hát estére fele mán új eléri az ezüstutat és az ezüsterdőt. És meglássa a kis bogárhátú házat, benne a kis pislákoló világot.

Bemegyén.

— Jó estét, öreganyám!

— Jó estét, neked is, fiam! Jó jártál, hogy öreganyádnak szólítottál, mer ha ezer lelked lett vón is, meg kellett vón halnod.

— De maga is jó járt, öreganyám, hogy fiának szólított, mer ha ezer lelke vón is, meg kellett vón halnia. Úgyis régen jövök ezen az ezüstúton, jó lett vón ezzel a galambósz fejivel labdázni.

— Hát nem tudom, miféle vagy — azt mondja —, haladj, hozd be azt az ezüstvillát, támaszd fel a szemem pilláját, hogy nézzelek meg, miféle vagy!

Hát kimegyen a fiú, bevitte a villát, feltámasztja a szeme pilláját.

— Hát — azt mondja —, derék fiú vagy, de nem tudom, mi járatba vagy.

— Hát — azt mondja —, én abba a járatba vagyok, hogy édesanyám elátkozott, hogy addig menjek, míg Pallag Rózsát feleségül fel nem találom. Nem tud rulla valamit?

— Hát én nem tudok — azt mondja —, hacsak az én katonáim nem tudnak rulla valamit. Hanem adok neked jó vacsorát, tudom, el vagy fáradva, feküdj le és pihenj! — azt mondja.

Reggel felkel a vénasszony, még a fiú aludt, kimegyen, belefúj a sípjába. Amennyi varjú vót a világon, mind odament: azok vótak a katonái. És megkérdezte sorba mindtül, hogy nem tudnak-e Pallag Rózsárul valamit. De hát nem tudott egy se semmit. Az is otthagytott egy varjút, hogy az is fog a fiúval utazni. És az is megmondta neki:

— Van nekem még egy néném — azt mondja —, amire ideértél, oda fogol érni.

Úk aztán hárman elindultak. Mennek, mendegélnek. Hát este-fele mán elérték úk megént az aranyutat és az aranyerdőt. És meglátja a kis bogárhátú házat, benne a kis pislákoló világot. Bemegyen.

— Jó estét, öreganyám!

— Jó estét neked is, fiam! De jó jártál — azt mondja —, hogy öreganyádnak szólítottál, mer ha ezer lelked lett vón is, meg kellett vón halnod.

— De maga is jó járt, öreganyám, hogy fiának szólított, mer ha ezer lelke lett vón, meg kellett vón hálnia. Úgyis régen jövök ezen az aranyúton, jó lett vón ezzel a galambősz fejivel labdázni.

— Hát nem tudom, miféle vagy — azt mondja —, haladj, hozd be azt az aranyvillát, támaszd fel a szemem pilláját, hogy nézzelek meg, miféle vagy!

— Hát — azt mondja —, derék fiú vagy, de nem tudom, mi járatban vagy.

— Hát — azt mondja —, én abba a járatba vagyok, hogy édesanyám elátkozott, hogy addig menjek, míg Pallag Rózsát feleségül fel nem tanálok. Nem tud rulla valamit?

— Hát én nem tudok — azt mondja —, hacsak az én katonáim nem tudnak rulla valamit. Hanem adok jó vacsorát, és feküdj le, pihenj! Hátha azok maj tudnak rulla valamit.

Reggel a vénasszony felkótt, kiment, belefúj a sípjába. Valamennyi sas vót a világon, az mind odament. Megkérdezi mindtül, hogy nem tudnak-e Pallag Rózsárul valamit. Hát nem tudtak egy se semmit, azok se. Az is otthagytott egy sast, hogy fog a fiúval utazni.

És a vénasszony adott a fiúnak egy átalvetőt, azt megrakta pénzzel, hogy ameddig fog utazni, hogy abbul legyen neki ennivalóra.

Hát ahogy mennek úk, negyedmagával, mennek, mendegélnek, eccer egy hegyódalba érkeznek, ott van egy kis korcsma. Ott lássa, hogy a korcsmáros egy embert ugyan üt. Odamegy, kérdi tülle, hogy miért bántja.

— Hogyne bántanám, mikor mindennap iszik és fizetni nem fizet.

— Hát — azt mondja —, ne bántsa, számolja össze, hogy mivel tartozik!

Mikor összeszámolja, hát ú azt mondja, kifizeti helyette. Hát amikor kifizette, alig maradt az átalvetőbe pénz. Így aztán a verebnek vett egy krajcárér pájinkát, a varjúnak kettőér, a sasnak háromér, ú meg megivott öt krajcárér. És így oszt útnak eredtek tovább.

Mennek, mendegélnek, hát rájuk estveledett. Hát bementek egy helyre szállást kérni. Hát ott csak a fiatalasszony vót otthon.

— Hát, én adnék szívesen szállást — azt mondja —, de az én uram mérges ember — azt mondja —, de nincs itthol, nem tudok adni.

Hát kijöttek úk, hogy mennek tovább. Hát éppen szembementek ezzel az emberrel, ahonnan kijöttek. Az meg ráismert, mert annak fizette ki az adóságát.

Hát kérdi, hogy hova mennek. Hát úk szállást kérnének, ha kapnának, azt mondja.

Na, visszahíttá úköt és adott nekijek jó vacsorát, és ú oszt elmagyarázta, hogy mi járatba van. Elmagyarázta az embernek, hogy ú abba a járatba van, hogy az anyja elátkozta, hogy ú addig menjen, míg Pallag Rózsát fel nem tanálja. És így oszt kérdezte az embert:

— Nem tud rulla valamit?

Hát ez az ember a Szél vót.

— Dehogynem tudok — azt mondja. — A tizenkétfejű sárkánynak a felesége Pallag Rózsa. Hanem — azt mondja —, elmegyek holnap reggel oda, és vízer lesz Pallag Rózsa a forráson, és megkérjük tülle, hogy kérdezze meg a sárkánytul, hogy mibe van a sárkánynak az a borzasztó nagy ereje. — És másnap reggel úk vissza fognak menni. Úgy is vót.

Elmentek úk Pallag Rózsához. Pallag Rózsa éppen vízer vót a forráson. És mondták Pallag Rózsának, hogy kérje meg a sárkánytul, hogy mibe van neki az a borzasztó nagy ereje.

Hát a sárkánytul ahogy kérdi, nagyon mérges lett a sárkány:

— Hej, — azt mondja —, mán tudom, mibe sántikálsz — azt mondja. — El akarsz pusztétani — azt mondja. — De én megmondom neked — azt mondja —, mer olyan ember nincs, olyan erős, hogy engemet el tudjon pusztétani. Tehát én megmondom neked — azt mondja —, hogy a hegybe van egy vaspince, abba van — azt mondja — egy csonka szarvú tehenem, a tehenbe van egy nyúl, a nyúlba van egy galamb — azt mondja —, a galambba van három tojás, a három tojásba három darázs. Ebbe van az én borzasztó nagy erőm.

Nahát más reggel oszt visszamennek evvel az emberrel, és megmondta Pallag Rózsa nekijek, hogy mibe van a sárkánynak az a borzasztó nagy ereje:

— Hát a hegybe van egy vaspince, a vaspincébe van egy csonka szarvú tehen, a tehenbe van egy nyúl, a nyúlba van egy galamb, a galambba van három tojás, a három tojásba három darázs. Ebbe van az ő nagy ereje.

Na, elmondta nekijek Pallag Rózsa, és avval űk elmentek a vaspincéhez, felkeresték.

És ez az ember nekirivalkodik, ez a Szél, a vasajtónak. Még a kis verebkek is nekivágódott a vasajtónak, hiába mondták, hogy ne húzódjon oda, de aztán elsomfordált, kijózanodott, mer igen megszedült.

Így oszt nekirivalkodik megént a vasajtónak ez a Szél. Egy ajtó derekba szakadt. Akkor nekirivalkodik a másiknak, és megént nekirivalkodott másodszor is, és ez is derekba szakadt.

Akkor a fiút odaállította egy fejszével a pinceajtóba, és ű a tehenet kezdte hajtani kifele. Csak megmondta a fiúnak, hogy úgy tanálja, hogy a tehen bukjon fel.

Azt oszt úgy homlokba tanálta tényleg, hogy felbukott a tehen, ahogy jött kifele a pincébül.

Kihásították a tehenet, kiugrott belülre a nyúl. Elszaladt. Utána a sas, elcsípte.

Kihásítsák a galambot, kiveszik belülre a tojást. Kettőt elnyelt belülre a fiú, egy tojás eltört. A darázs egyenesen repülni akart a sárkánynak a szájába fele. Utána a vereb, elcsípte.

Így osztán mindent elpusztítottak. Így oszt a sárkánynak nem vót ereje, csak kinyújtózva feküdt a földön.

És elmentek Pallag Rózsaér, és a sárkány elkezdett rimánkodni a fiúnak, hogy hagyja meg az életét, ad neki egy aranyszál vesszőt meg egy aranyalmát. És megmondta neki:

— Ezzel az aranyszál vesszővel üssed a házszegettjít, itt az aranyalmát meg hozza fogod csapni, abbul lesz egy palota neked.

Na, elindultak. Mikor mentek egy darabig, elkezdti motyogni magába a sárkány:

— Vigyed, vigyed, úgyis visszahozom én azt még!

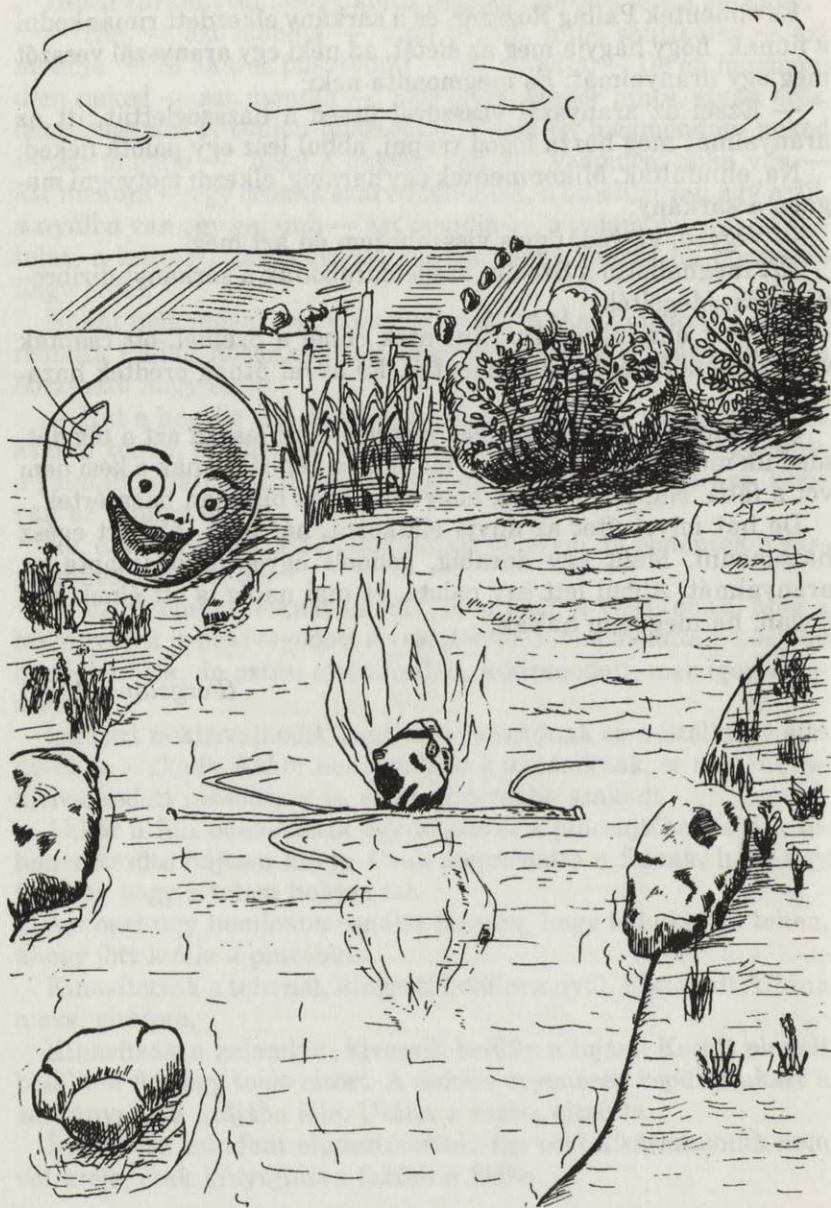
Ezt meghallotta a Szél, és széjjeldarabolták a sárkányt diribre-darabra. Megölték.

Így oszt elindultak úk. Elmentek ennél a Szélnél, ott csaptak egy kis vendégséget, megpihentek. És avval útnak eredtek hazafele.

Hát ahogy mennek hazafele, mikor ú eléri lassan azt a tőgyfát, ahol úk megpihentek hárman, hát mán a két bátyjának a kési nem vót a fába. Na, errül tudta, hogy mán azok biztosan hazatértek.

De hát mivel ütöt az anyja elátkozta, hát nem is akart egész hazamenni. Ment egy darabig, gondolt egyet és odacsapta az aranyalmát. Abbul lett egy palota, és mai napig is ott élnek boldogan, ha meg nem haltak.

(Forgolány, 1960)

A három jóbarát

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egyszer egy nagy hólyag. Elunta magát a hólyag.

— Ej, elmegyek én világot látni, vándorolni.

Gurult az úton. Hát ahogy gurult, gurult, találkozott egy szalmaszállal.

— Hová mész, szalmaszál?

— Én elbujdosok. Kiestem a kályhából, mikor a gazdaasszony be akart tenni a tűzbe, úgy gondoltam, elvándorlok.

— Menjünk együtt!

Hát mentek ketten, összefogták a kezüket, beszélgettek. Menek, mendegélnek, találkoznak egy tüzes üszökkel, egy parázzsal:

— Hová mész, te parázs?

— Megyek, elbujdosok. Kiestem a kályhából, én ott a földön csak üldögéltem, gondoltam, elbujdosok.

— Menjünk együtt!

Mentek, beszélgettek hárman! Hát ahogy menegettek, odaértek egy nagy vízhez. A hólyag a vízbe belement, egyhamar a túlsó partra keresztülúszott. A szalmaszál is belement a vízbe, úszott, úszott, úszott, egykettőre ő is keresztülúszott. A parázs elkezdett sírni:

— Hát én hogy menjek keresztül? Ha belemegyek a vízbe, kialszom. Vigyetek keresztül!

— Jól van, nem bánom — mondta a szalmaszál.

Visszaúszott, a parázs felült a hátára, a szalmaszál úszott a vízben, úszott, vitte a parászat, de mikor a közepéig ért a víznek, a parázs meggyulladt, s a vízbe beleesett, kialudt. A szalmaszál meg elégett.

A hólyag a túlsó parton akkorát kacagott, hogy kihasadt, s így mind a háromnak vége lett, s a mesének is itt a vége, fuss el véle!

(Bukovinai székely népmese)

A szegény ember meg a gazdag ember

Vót eccer egy szegény ember, de olyan szegény vót, hogy még a mindennapi kenyere se került ki. Nagyon sokat bucsálódtak, gondókoztak a feleségivel, hogy is tudjanak megélni hat gyerekkükkel. Rájuk jött a hideg tél, de még egy kis fájok se vót, hogy megmelegedjenek. Mit vót mit tenni, az ember vett egy üres tarisznyát, nyakába akasztotta és elindult világgá, szerencsét próbálni.

Ahogy megy, tanálkozik egy kilencvenéves öreganyóval. Köszönti illendően:

— Jó napot, öreganyám!

Kérdi az öregasszony:

— Mi járatban vagy, kedves fiam?

— Kérdeném én öreganyám, nem tudná-e nekem megmondani, merre menjek, hogy legalább megmelegedjek.

Mondta neki az öregasszony:

— Eredj, kedves fiam, az útkereszteződésig, és ott térjél jobbra. Menj azután hét álló napig, mikor túlérsz egy üveghegyen, ott lesz egy tűzrakás. Heveredj ott le és megmelegszel.

Úgy is vót.

Hét nap múlva elérkezett oda. Túl az üveghegyen megtalálta azt a tűzrakást, ahová az öreganyó utasította. Nagyon elcsodálkozott és leheveredett a tűz mellé, hogy megmelegedjen és fáradságát enyhítse.

De mán nagyon éhes is vót.

Ahogy ül a tűznél elgondolkodva, a tűzből fölemelkedik egy nagy aggastyán. Mikor meglátta az ember, köszöntötte:

— Jó napot, kedves öregapám!

— Hát te mi járatba vagy? — kérdi tülle az aggastyán.

Mondja a szegény ember:

— Jöttem szerencsét próbálni és megmelegedni, mert nálunk nagy hideg tél van. Fám nincs, ennivalóm sincs.

Akkor a tűzből kijött tizenegy aggastyán. Leheveredtek a tűz köré karikába, és kezdtek helyet változtatni. A szegény ember félni kezdett.

Mondta a legidősebb aggastyán:

— Minek félsz, te szegény ember? Mi tudjuk, hogy te nem hazudtál: igazi szegény ember vagy, és van neked hat gyermeked és feleséged. Mi téged nem bántunk. Ha más megmelegedtél, itt van egy kis ennivaló, fogyaszd el, mi pedig megtöltünk egy zsákot neked parázssal, vidd haza, hogy legyen mi mellett a gyermekeidnek melegedni.

Úgy is tettek.

Kis idő múlva hozták a teli zsákot, ráadták a szegény ember vállára, és útnak indították.

Ment a szegény ember hazafelé. Cipelte a nagy zsák égő parazsat. Alig bírta. Útközben más szívesen letette vóna, hogy megpihenjen, de félt letenni. Gondolta, ha leteszi, nem bírja felvenni. Egész úton nem tanálkozott senkivel, hogy megkérje, hogy segítsen. Hét napig tartott az út hazáig. Mikor hazaért, ledobta kis szobája közepére a parazsat a zsákkal. Felkiáltott a felesége:

— Mit hoztál, kedves férjem?

A gyerekek is mind odarohantak, bámulják, mi lesz a zsákba, ha kibontják. Hát eltátották szemöket—szájokat, mikor meglátták, hogy nem parázs, hanem színarany vót a zsákba.

Hej, bezzeg vót nagy öröm, nagy boldogság! Vót más miből élni! Meggazdagodott a szegény ember hamarosan.

De ezt a szomszédba egy nagygazda ember nagyon megirigyelte. Elment a szegény embernél és megkérdezte, hogy van az, hogy ilyen hamar meggazdagodott. A szegény ember elmesélte úgy, ahogy vót.

Hej, bezzeg a gazdag ember kapott az alkalmon! Feleségével mindjárt tarisznyát készíttetett, szalonnát, fehér cipót tett a tarisznyába, és elindult azon az úton, amelyen a szegény ember járt.

Ahogy ment, ű is tanálkozott a kilencvenéves öreganyóval. Köszönti:

— Jó napot, öreganyám!

Kérdi az öregasszony:

— Mi járatba vagy, fiam?

Mondja a gazdag ember:

— Nagyon szegény vagyok, mennék valahova szerencsét próbálni.

— Hát eridj, fiam, az útkereszteződésig, ott térjél jobbra! — mondta az öregasszony. — Menj azután hét álló napig, mikor túl-

érsz az üveghegyen, ott lesz egy nagy tűzrakás. Megpihensz, s majd a többit fogod látni.

Úgy is tett a gazdag ember. Hét napig ment, amíg az üveghegyen túlért. Jó estére ú is odaért a tűzrakáshoz. Leült a tűz mellé. Alig ült a tűz mellett egy pár percig, megint kijött a nagy aggastyán. Kérdi tülle:

— Na, hát téged mi hír hozott ide?

Mondja a gazdag ember:

— Nagyon szegény vagyok, nincs odahaza fám, eljöttem megmelegedni.

— Na, akkor melegedj! — mondta az aggastyán.

Nemsokára kijött a tűzből a tizenegy aggastyán. Körülheverednek a tűz körül. Helyet változtatnak. Hej, felkapják a gazdag embert, bedobják a nagy égő tűz közepibe. Mondják neki:

— Hogy mertél nekünk hazudni? Azt gondoltad, hogy mi olyan gyáva fickók vagyunk, hogy nekünk hazudni lehet?

A gazdag ember elégett a nagy tűzbe, a szegény ember pedig máig is él a családjával jómódba és boldogan, ha meg nem halt.

A vénlány meg a tizenkét zsvány

Vót egyszer egy vénlány. Az nem ment férjhez soha, mert nem kellett senkinek. Nagyon sok pénze vót, mert fukar vót, és össze-gyűjtötte a pénzt és így sok vót neki.

Aztán tizenkét zsvány megtudta, hogy a vénlánynak sok pénze van és összebeszél, hogy jó lenne a vénlányt kirabolni. De nehezen vették rá magukat, mert közben hallották, hogy a vénlánynak ördöge van.

Azért mégis elmentek a kertjébe és egyesivel próbálkoztak az ablak alá menni. Elment legalább egy az ablak alá és akkor a vénlány egyet ásított és utána azt mondta:

— Eljött már az első!

A zsvány meg azt gondolta, hogy űtet mondja, hogy az első zsvány eljött. Aztán elszaladt, ki a többiekhez és elmondta, hogy a vénlánynak csakugyan ördöge van, mert tudta, hogy ű csakugyan ott járt.

Közben elmentek mind sorban, és a vénlány mindig egyet ásított és mindig mondta sorban tizenkettőig, hogy eljöttek. És utoljára együttesen mentek el mind a tizenketten és a vénlánynak ott főtt a spóron a vadalma és nagyon sustorgott. Ő meg mondta:

— Csak sustorogjatok, mindjárt megeszlek!

A vadalmának mondta, de a zsványok azt hitték, hogy nekik mondja és elszaladtak mind a kertbe. Vót ott egy laboda, oszt mellébújtak, és ott hallgatóztak, hogy mi lesz.

Akkor a vénlány akart vóna már lefeküdni és a kis kutyával aludni. És szólt neki:

— Hé, Laboda-Laboda, gyere, bújj a dunnám alá!

A zsványok pedig azt tudták, hogy nekik szól, hogy a laboda mellé húzódtak. Gondolták, hogy csakugyan ördöge van a vénlánynak, és elfutottak. És többet már arra se mertek menni, amerre a vénlány lakott, mert szentül hitték, hogy ördögös.

Így a vénlánynak a sok pénze mind megmaradt.

Az én mesém ennyi vót, most is íl a vénlány, ha meg nem hótt.

(Nagydobrony, 1956)

A Tisza eredete

Meg volt már teremtve az egész világ, megvoltak a hegyek, völgyek, kisebb és nagyobb folyók, csak még a Tisza állott ottan az úr zsámolyánál.

— Hát teveled mit csináljak, szegény fejeddel? — mondja az Úristen.

— Csak bízd rám, atyám — mondja a Jézus Krisztus —, majd eligazítom én!

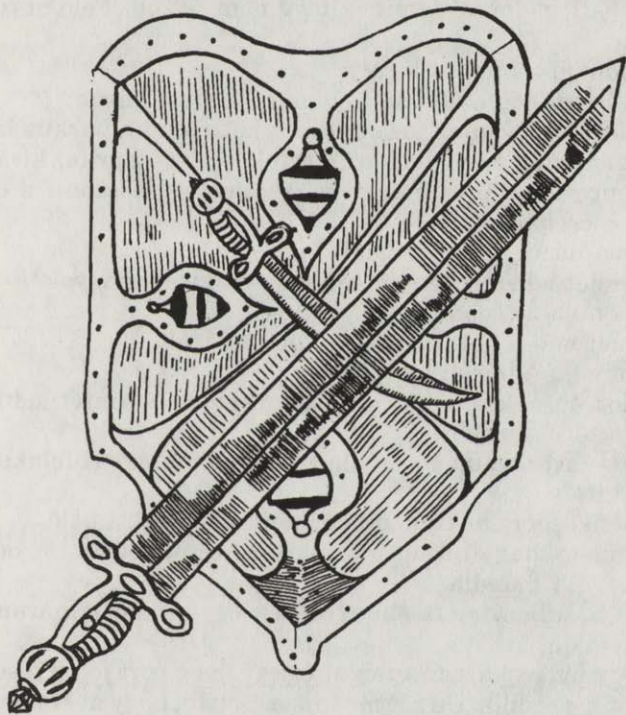
Avval a Jézus elővett egy aranyos ekét, eleibe fogott egy szamarat, s azt mondja a Tiszának, hogy menjen utána mindenütt a borozdában. Azután neki vetette az ekét a földnek, szántotta a folyónak az ágyat, az pedig ment mindenütt a nyomában. Hanem szerteszéjjel igen sok cötkény volt mindenfelé, a szamár pedig éhes is volt, meg amint tudjuk, nagyon szereti is a cötkényt: egyikhez is hozzákapott, a másikhoz is, s nem haladt egyenesen, hanem ide-oda rángatta az ekét. Azért olyan girbe-gurba, csivirgős-csavargós a Tisza folyása.

(Hódmezővásárhely, 1860—70-es évek)

Attila kardja

Mikor Átillának a kardja leesett az égből, bódéjával (= markolatjával) esett lefelé, aztán lement annyira, hogy nem láthatta meg senki sem. Aztán a gulyásának 3 éves jószága, vemhes jószága sántított. Nézi, hát látja, hogy folyik a vére, arra ment, hát látta, hogy véres a kard is. A botjával kiásta, aztán Átillának átadta, ezzel volt Átillának olyan ereje, hogy az egész világon keresztül ment. Az Úr Isten azzal ajándékozta meg. Azt a kardot eltemették vele együtt, ma is keresik, de nem találhatják meg.

(Gyála, Szeged-környék, 1880-as évek)

Mátyás király aranyszörű báránya

Elment a burkus király Mátyás királyhoz. Mint pajtások köszöntötték egymást. Mondja a burkus király, hogy:

— Úgy hallottam, hogy egy aranyszörű báránya van?

— Igaz — azt mondja —, nekem van a juhaim közt egy aranyszörű báránym, és olyan csobánom van, hogy sosem hazudott.

A burkus király azt mondta:

— Én megmutatom, hogy hazud.

— De — azt mondja Mátyás király — az nem hazud, olyan nincs!

— De én megmutatom, hogy hazud, mert én megcsalom, hogy muszáj, hogy hazudjon.

Azt mondja Mátyás király:

— Én is fogadok akármibe, hogy nem hazud. Fele országomat odaadom.

Azt mondja a burkus király:

— Én is odaadom fele országomat, ha nem hazud.

Jó, már kezét fognak, azzal jóéjszakát mond a burkus király és elmenen onnan más szállására. Ott felöltözött a burkus király ilyen parasztgunyába né, és elment ki a tanyára. Köszönti a csobánt. Fogadja a csobán.

— Isten hozta, király uram!

— Honnét ismeresz te engem, hogy én király vagyok?

Azt mondja a csobán:

— Ismerem én a szaván, hogy maga király.

Azt mondja a burkus király:

— Adok én neked sok pénzt, és hat lovat és hintót, add nekem az aranyszörű bárányt.

— Jaj — azt mondja —, a világért se adnám, mert felakasztatna Mátyás király.

Sok pénzt ígért neki, nem, egyként se egyezett belé.

Haza megy nagy búsán a szállására és ott búsul, és ott volt a leánya is. Azt mondja:

— Ne búsuljon, mert elmegyek én egy csomó színarannyal és megcsalom én.

Vitt egy ládácska színaranyat és egy üveg bort jó mézesen, hogy a csobánt megcsalja. De azt mondja a csobán, hogy neki nem szükös

a pénz, Mátyás király felakasztatja, ha kérdi, hogy hova lett az aranyszörű bárány. Addig a leány, addig incselkedett, beszélt, hogy megitták a bort, de a leánynak kellett előbb innia belőle, hogy lássa, nem tett-e valami étetőt bele. Olyan kedve kerekedett azután a csobánnak, hogy azt mondja: odaadja, ha hagyja, hogy véle háljon, de pénz néki nem kell, mert pénz neki elég van.

Sokat nem szokotalódott a leány, hagyta, hogy vele háljon. No azután azt mondja a leány a csobánnak:

— Nyúzd meg a bárányt és a húst edd meg, mert nékem a húsa nem kell, csak a bőre.

Hazavitte nagy örömmel az apjának az aranyszörű báránynak a bőrét. No, örvendett az apja is, hogy a leánya meg tudta csalni a csobánt.

De reggel lett, és búsult a csobán, hogy mit mondjon ő most Mátyás királynak, hogy az aranyszörű bárány elveszett. Jött haza a csobán, hogy a királynak mondja meg, ha valamit tud hazudni. Útközben bészúrta a botját egy féreglikba (egérlyukba) és a kalapját rá tette. Elhátrált tőle, meg neki ment, köszöntötte király uramnak. Mondta a király:

— Mi újság a tanyán? — Már a kalapja.

Mondta újra a csobán:

— Ott bizony nincs más, az aranyszörű bárány elveszett, a farkas megette.

Mikor azt kimondta, megijedt.

— Hazudsz, mert akkor a többit is megette volna!

Azzal kivette a botját és hazament ismét a király felé. Ismét talált egy féreglikat és ismét beletette a pálcáját, rá a kalapját és köszöntötte király uramnak:

— Mi hír a tanyán?

— Nincs egyéb, csak az aranyszörű bárány bédöglött a kútba.

— Hazudsz — azt mondja a király —, mert a többi is bédöglött volna.

Ismét kivette a pálcát és ment hazafelé. Harmadszor is talált egy féreglikat, belétette a pálcáját, rá a kalapját és köszöntötte király uramnak.

— Mi újság a tanyán?

— Ellopták az aranyszörű bárányt.

— Te hazudsz — mondta a király —, mert a többit is ellopták volna.

Kivette a pálcáját és tovább indult Mátyás király palotájába és ott a burkus király a leányával az asztalnál ülnek. No, azután bémenen és köszönti a két királyt és a leányt is. De már a bőrt oda vitte volt Mátyás királynak a burkus király és most várták, hogy hazud-e, mert ha hazudott volna, Mátyás király elvesztette volna a fele királyságát. Kérdi Mátyás király:

— Mi újság a tanyán?

— Nincs semmi egyéb, mint az aranyszörű bárányt egy szép fekete báránnyal felcseréltem.

De volt is Mátyás királynak öröme! Azt mondja:

— Hát hozd be a bárányt.

De azt mondja a csobán:

— Ott középhelyt ül a két király közt.

— Brává* — mondta Mátyás király a csobánnak —, hogy nem hazudtál, már most néked adom a burkus királynak a fél országát, amit tőle elnyertem.

— No — mondja a burkus király —, én is odaadom a leányom, úgy is megkedvelték egymást.

És úgy lett a csobánból burkus király.

(Pürkerec, Brassó m., 1900-as évek)

* Brávó! Nagyszerű!

Vót Rózsa Sándor a régi időkbe. Ott tanyázott a bakonyi erdőbe. Nagyon sok jó híreket lehetett róla hallani, hogy nagyon sok szegényeket kiségitett, meg nagyon sok urakat elpusztított, akik a szegényeket sanyargatták. Mindég csak azt tudakolta, hogy ki hogy bán a cselédjével, mék gazda, ú ezeket szerette pusztítani nagyon, aki a szegényeket zsarolta.

Eccer, ahogy járkál az erdőben, elfáradt és lefeküdt egy árokpartra. Ahogy ott fekszik, jön egy öregasszony, lehetett má vagy hetvenéves, ott szedi a gombát az erdőbe. Mán úgy egy fél kis tarisznyával megszedett, azt a jó tinóri gombákat. Rózsa Sándor oszt megmozdult a lábával, de az öregasszony azt hitte, hogy egy kígyó mozdult, vagy pedig valami nyúl, ilyesféle. Odavetette a szemét: csak nem kígyó vót, se nem nyúl, hanem egy nagyon szép fiatalember. Gyócsgatyába, pörge kalap a fejébe, zsinóros csizma a lábán, úgy, mint egy betyár szokott felötözni. Az öregasszony visszaemlékezett, hogy hallotta mindig Rózsa Sándornak a hírét, hogy hogy van ötözve, mingyár rá gondót, hogy az nem lehet más, mint Rózsa Sándor.

Odaveti a szemét. Köszön, azt mondja:

— Jó napot kívánok, fiatalember!

— Adjon Isten jó napot! — de má fel is ugrott. — Nem fél, öregem, itt járkálni?

— Dehogy félek, mitül féljek? Félek annyibul — azt mondja —, hogy valami mérges kígyó megtámad vagy valami, de hát — azt mondja — öreg vagyok, már hetvenéves, má nem nagyon törődök az életemmel, mer tetszik tudni, élni kell az embernek, míg él. Így keresem a kenyerem, hogy eljövök egy kis gombát szedni, viszem a faluba a gazdag asszonyoknak, mer mán dógozni nem bírok, egy kis gombát meg el bírok szedni, meg egy kosár gombát haza bírok vinni.

— Hej, öregem, én mán magát többet láttam itt. Majdnem minden reggel itt látom magát. Hát nem fárad el mindég gombázni?

— Ó, fiatalember, ha elfáradok is, lepihenek, megpihenek, oszt megyek tovább. De mégis, mindennapi kenyeremet muszáj kikeríteni.

— Jaj, hát — azt mondja — az ilyen öregasszonynak mindennapi kenyerével kell gondolkozni, akinek mán pihenni kéne?!

Akkor odament hozzá, elvette a kis tarisznyát, elöntötte tülle a gombát.

Sajnálta az öregasszony, hogy a jó tinóri gombákat, jó szepe gombákat elöntötte.

— Istenem — így gondóta —, mi lesz velem? E nem megyen jóra ki, még a gombát is sajnálja.

— No, jöjjön, öreganyám — mondta Rózsa Sándor —, menjünk! Hát, mit vót mit tenni az öregasszonynak, ment vele.

— Hallja-e, öreganyám, hát mi jó hírt hallott Rózsa Sándorról?

— Hát, fiatalember, tudja — azt mondja — olyan jó híreket hallottam, hogy Rózsa Sándor egy olyan jólelkű ember, hogy a szegényeket kiségti, a nagygazdákat, akik uzsorások, elpusztítja.

— Hát ilyen híreket hall?

— Bizony, én arrul ilyen híreket hallok, olyan nagyon jó ember.

— Hát szeretné-e maga azt a Rózsa Sándort meglátni?

— Bizony — azt mondja — szeretném, ha még addig élnek is, csak eccer láthatnám meg.

Pedig gondolta mán, hogy az.

— No — azt mondja —, jól nézzen meg, mer én vagyok az!

— Ó — azt mondja —, hogy a jó Isten éltesse sokáig magát jó erővel, egészséggel! Csakhogy még egyszer megláthattam, most má nem bánom, ha meghalok is.

— Ne haljon meg még, öreganyám, még élhet — azt mondja — vagy húsz esztendeig! Jöjjön csak velem!

Megyen az öregasszony. Mennek, mennek az erdő közepéig. Má beértek. Ott egy nagyon sűrű, lombos fák közé mentek, olyan sűrűbe, hogy alig tudtak még mozdulni is.

— No, jöjjön, öreganyám, utánam, maj megyek én elől!

Mentek, hát bementek egy igen sűrűbe. Akkor csak Rózsa Sándor benyúl egy bokorba, kihúz egy vasrudat, egy stánglit.

Akkor beleakasztja egy kis karikába, oszt akkor csak feltolja, felnyitotta.

Hát, mit vót látni? Hogy alól egy kastély vót a földben. Tizenkét grádicson kellett lemenni. Mikor lementek egy folyosóra, ott benyitottak egy konyhába. Hát egy öregasszony fehérkötösön ott főz.

— No, Boris néni — mondja Rózsa Sándor —, készítsen csak jó ebédet az öregasszonynak meg nekem is!

— Hát — gondóta az öregasszony —, Istenem, hát mi lesz itt velem? Itt még laknak is, itt még öregasszony is van.

No, akkor adott Boris néni enni, de az öregasszony mán a féltésértül nem tudott enni. Csak gondókozott, hogy mit csináljon. Nem ment a torkán sehogyse lefele a jó étel.

Azt mondja Rózsa Sándor:

— Öreganyám, hát egyen! Lássa, hogy van itt mit enni, hát egyen!

— Hát ennék, de — azt mondja — nem tudok.

— No, jól van, ha nem tud, akkor készüljön, mer beesteledik, nem tud hazamenni. No, jöjjön — azt mondja —, hozza a tarisznyáját!

Megyen az öregasszony, benyitnak egy ódalszobába, hát ott a rengeteg szalonna máglába van rakva, a földtül a padlásig van a szalonna rakva, nagy vastag szalonnák beszóva.

— Te jó Isten — így gondóta —, hát ez valami dolog lehet.

— No, öreganyám, mékbül adjak magának, milyen darabot, mi-lyet bír el? No, emelje csak meg, elbírja-e ezt a nagy darab szalonnát?

Megemeli az öregasszony, azt mondja:

— Még tán valahogy elbírom.

— No — azt mondja —, akkor nem vágok nagyobbat.

Beviszi egy másik ódalszobába, ott meg nagy kád aranyak vótak.

— No, anyám — azt mondja —, hát teszem.

Belemarkol két marikkal:

— Ebbül mán maga míg él, akarmeddig él, csináltasson egy kis házat és éljen magának boldogan! Mán magának gombát szedni nem kell jönni. Csak maga éljen, ebbül maga megélhet.

— Köszönöm, köszönöm — azt mondja az öregasszony.

— No, én elkísérem magát az erdő széléig, adja csak ide azt a tarisznyát!

Elvitte Rózsa Sándor neki az erdő széléig a tarisznyát.

— Na, mán tovább nem mehetek, mer énnekem nem lehet tovább menni, mer sok szem lát. De ne szóljon semmit, ha haza megyen, senkinek ne szóljon semmit, mer ma este ott leszünk. Ismeri maga azt a nagy gazdag embert a faluba, Bagi Sándort?

Azt mondja:

— Ösmerem, hogyne.

— Ne szóljon semmit! Annak a jányát akarom ellopni az éccaka.

— Nem is szólok én semmit.

No, mán hallatszík reggel, hogy ellopták a jányt, a nagy gazdag ember jányát.

De mikor elvitték a jányt, a betyárok nagy mulatságot csaptak, mer igen szép jány vót.

No, oszt a jány nem tudott aludni. Berúgtak a betyárok mind. De a grádicson egy betyár feküdt végigfele, hogy ott senkise be ne tudjon menni, se ki ne menjen. De a jány nem tudott nyugodni. Leszáll az ágyról, kimegyen, nyitogat, nézeg. A villany égett, nézeg összevissza. Eccer benyit egy kis ódalszobába. Mit lát? Egy nagy ducskó van ott, és a nagy ducskóba egy nagy bárd belevágva. De sok emberfejek ott a ducskó körül. Kisasszonyok szépen felötözve, ott vagynak, levágva a fejük. Meghúlt a jányba a vér.

— No — azt mondja —, biztos én is így leszek. Hogy kén inset megmenekülni?

Nézeget a jány, hát látja, hogy mind be vannak rúgva a betyárok.

— Hogy kén kilépkedni, elszökni?

Megpróbálkozott, lépkelt, lépkelt kifele, de mikor mán legfelülre kellett lépni, úgy széjjelhányta a betyár magát, sehogy se tudott a jány kilépni. Hát mit csináljon? Egy nagyot ugrott a jány, hogy majd valahogy kiugrik, de az egyik betyárnak a kisujjára tanált ugrani. A betyár nem vette észre csak egy kis idő múlva, mert mámoros vót, és akkor egy kis idő múlva magához tért, hogy itt valakinek kell járni.

Mingyár riadót csinált. Szaladtak Rózsa Sándorhoz, hogy itt valaki megszökött, mer az ő ujjára lépett valaki.

No, Rózsa Sándor mingyár látta, hogy a jány nincsen ott. Azt mondja:

— Nincsen a jány, megszökött. Utána!

Mentek szaladvást, ide—oda futkostak. Nem lelték a jányt sehol, mer a jány felment egy fára, egy ág alá bújt, nem látták meg. Lüvöldöztek a fára felfele. El is lútték a jánynak a kisujját, de a jány túrt, nem jajgatott, gondolta, hogy ami lesz, az lesz, mán túr.

No, így osztán a betyárok nem lelték. Visszatértek a helyökre. A jány meg oszt kiszaladt az erdőbül.

Mikor kiér az erdőből, mán éppen megvirradt. Jön egy szeker. Teli van a szeker tekenőkkel, dagasztó tekenőkkel. Egy román. Éppen az a román ember, aki úk nálok szokott hálni, mikor tekenőket hoz eladni. Mondja neki, hogy:

— Hát te hol jársz ilyen korán?

— Jaj, jaj, hamar dugjon be — azt mondja a jány —, mert a betyárok jönnek utánam! Megölnek, hogyha megtanálnak.

A román hamar lehánta a tekenőt a szekerről, aládugta a jányt a legalsó tekenő alá.

— No — azt mondja —, itt maradj meg!

Alig mentek egy jó hajításnyira, mán mingyán két betyár kiért a fasor közül, elébe állott:

— Álljon meg, öregem! Hova járt?

— Megyek, tekenőt árulok. A szomszéd faluba megyek. Erdélyből jövök.

— Nem látott itt egy jányt szaladni?

— Dehogynem — azt mondja —, láttam én, de arra ment, ni! Mentek, nincs.

No, utána megint az öregember után.

— Rakja csak le a tekenőt! Biztos maga eldugta ezt a jányt.

— Én nem dugtam. Becsületszavamra, hogy nem dugtam.

— No, csak rakja le!

Lerakta az öreg a tekenőt. Még egy tekenő vót a szekeren. Azt mondja az egyik betyár:

— Jaj, sose babráljon má vele — azt mondja. — Hát ha mán a többi alatt nincs, ennyi idő alatt úgyse rakta a legalsó alá. Hagyja csak — azt mondja —, mer mi sietünk!

Otthagyták az öreget, elmentek. Oszt pont a legalsó alatt vót a jány.

No, hazavitte az öregember a jányt. Mingyán a jány mondja az apjának, hogy mi a helyzet, hogy útet Rózsa Sándor lopta el.

— Na — az apja mondja —, akkor innét menekülni kell!

Össze is szedték magukat. Az öregembert elindították onnan, hogy ne is legyen ott az udvarukon. Elment más helyre az öregember, úk pedig mingyán elmentek, elszöktek a faluból. Elmentek, hogy soha többet senki hírét se hallotta nekiek.

(Bátyú, 1959)

A vadgalamb és a szarka

Tudod-e, miért nem ért a vadgalamb a fészekcsináláshoz, miért rak olyan hitvány fészket, mely csak néhány szál száraz ágból van összetákolva?

Elmondom én.

A vadgalamb a szarkát kérte meg, hogy tanítsa meg őt a fészekrakásra, mert ebben a szarka igen nagy mester, s olyan fészket tud csinálni, hogy ahhoz a héja, ölyü hozzá nem fér. A szarka szívesen elvállalta a tanítást, s fészekrakás közben, míg egy-egy gallyat helyére illesztett, mindig mondogatta a maga módján:

— Csak így, csak úgy! Csak így, csak úgy!

A vadgalamb erre mindig azt felelte:

— Tűdom, tűdom, tűdom!

A szarka elhallgatta ezt egy darabig, de utoljára megharagudott. „Ha tudod, csináld!” s ott hagyta a fészket fele munkájában.

A vadgalamb aztán azóta sem tudott ebből a mesterségből többet megtanulni.

(Nagykőrös, 1860-as évek)

A bikabornyú

Eccer vót, hun nem vót, az Óperenciás-tengeren is túl, ahun a farkatlan malac tú, vót egy szegényember. Vót annak egy riskatehene. A tehén megellett egy bikabornyút. A bikabornyú nőttön nőtt, valamennyi széna, szalma vót Magyarországon, mind megette, de nagyon nagyra nőtt. Vót a szegényembernek három fia is. Elővették a bikát, el akarták hajtani a Tiszára inni, mert a kútból egy hörpintésre kiitta a vizet. Telefont szereltek a hátára, úgy hajtották. Egy ült a nyakán, egy a derekán, egy meg a farkán, oszt úgy hajtották, hogy beleszóltak a telefonba:

— Üssed mán a farkát, üssed mán a derekát, üssed mán a fejit!
— olyan nagy vót.

Mikor odaértek a Tiszához, megkínálták vízzel. Mikor ihutt, megkötötték egy ficfabokorhoz. Ők oszt leültek szalonnát sütni. Ahogy ott sütik a szalonnát, hát arra repül egy nagy sas, lecsapott, körme közé kapta és elragadta a bikát. Útközben, ahogy vitte a sas a bikát, leejtette az egyik hátulsó sódorát. Egy gulyás éppen arra legeltette a gulyát, ahogy leejtette, beleesett a gulyás szemibe. Három hétig keresték nagyítóüveggel a szemibe, míg meglették. Bevitték a városba, mert épp ott vót közel, a város három hónapig nem bírta felemészteni, annyi hús lett belőle. A csontját meg eldobták. Olyan homokos vidék vót. A szél fújta a homokot. A csontja megtartotta a homokot, olyan egy homokhegy lett, hogy egy várost építettek rá. Ezek a huncut rókák nagyon ügyesek, bejártak a városszélre tyúkot lopni. Egy megéntelen bevájta magát a város alá. Észrevette, vagy hogy meglelte a csontot, belerágta a végibe. A fogával kezdte húzni. Kirántotta. Összedült a város. Még most is láthatod, ha arra jársz. Ha nem hiszed, kérdezd meg éntüllem.

Olyan igaz, mint az öklöm.

Bizonyítja a könyököm.

(Rozsályi népmese)

Jancsika kutya akar lenni

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember meg egy szegény asszony. Azoknak volt egy gyermekük. Akkor volt, mint amekkora én vagyok. Egyszer az édesapja azt mondta:

— Elmegyek kapálni. Jössz-e Jancsika?

— Jövök, édesapám.

Velük ment a Bodri kutyájuk. Volt Jancsikának egy kisebb kapája, s ott akkor elindultak. Találtak egy fűzfát. Az alá lepakoltak, és elkezdtek kapálni.

A Bodri kutyájuk meg behúzódott az árnyékba, a fűzfa alá. Egyszer nagyon sütött a nap, dél volt. Azt mondta Jancsika:

— Milyen jó a Bodri kutyának! Ő kutya, nem kell kapáljon! Én is kutya szeretnék lenni.

Azt mondja az apja:

— Nem bánom.

Oda ment Jancsika, lefeküdt. Akkor egyszer csak hozta anyukája a délebédet. Hús volt benne meg krumplileves. Jancsika elébe akar futni.

Akkor azt mondta az édesapja:

— Hej, ki látott ilyet, még az elsőnek nem szokott a Bodri kutya enni! Majd utoljára! A csontot megeszi!

Jancsika elszomorodott.

— Édesapám, én nem akarok Bodri kutya lenni.

Megbocsájtott neki az édesapja. Jót kacagott.

Itt a vége, fuss el véle.

Úgy láttam, mint most. Tiszta igaz volt.

*(Kakasd, Baranya m., 1970-es évek vége;
Andrásfalva, Bukovina)*

A szürke ló

Egyszer volt egy molnár, s annak volt egy szürke lova. Mindig egyedül őrlött ez a ló. Megunta egyedül őrlöni, de a gazdája nem tudott társat venni neki, mert szegény volt. Egyszer azt mondja a ló a gazdájának, hogy ő elmegy és keres magának társat. El is ment, és az erdő szélén talált egy rókalikat és ráfeküdt. Az öreg róka küldi a fiát, hogy keressen ennivalót. A rókafiú kimegy a likszádáig, de tovább nem tudott menni a lótól. Visszamegy és azt mondja, hogy nem lehet kimenni, mert hó van rajta.

— Nem lehet hó, hiszen nyár közepe van — mondja az öreg róka. — Eriggy ki te, nagyobbik fiam!

Kimegy a nagyobbik rókafiú, de ő is azt mondja, amit az első fiú mondott!

Ekkor kimegy a legnagyobb rókafiú, de ő sem tud a likszádán kívül menni.

Végül elindul az öreg róka. Kiér a likszádáig, s lássa, hogy valami fehérlik.

Nem hó ez, hanem ló — mondja a fiának.

Valahogy kimentek és el akarták húzni, de nem tudták. A ló meg se mozdult, mintha nem élne. Hirtelen eszébe jut a rókának, hogy van egy farkas barátja. Elmegyén és megkéri, segítsen elvinni a lovat. El is megy és mondja a farkasnak:

— Farkas koma, találtam egy jó csemegét, gyere hozzuk el! Én hoztam a házamig, de tovább nem bírom.

Elmennek a róka házához és kérdi a farkas:

— Hogy hoztad idáig?

— A farkam után kötöttem — mondja a róka.

— Kösd a farkamhoz — szól a farkas.

A róka oda is kötötte.

A farkas elkezd erőlködni, de nem bírja. Most hirtelen felszökik a ló és elkezd szaladni hazafelé. Vitte a farkast a farkánál fogva és hazáig meg sem állt.

A gazda eloldotta a farkast a ló farkától, megnyúzta, a bőrét eladta és társat vett a lónak az árával. Azóta a szürke ló nem őrl egyedül.

Ha a szürke ló tovább is egyedül őrlött volna, az én mesém is tovább tartott volna.

(Háromszéki magyar népmese)

Az ördög és a szegényember

Volt egyszer egy szegényember. Olyan szegény volt, mint a templom egere. Gyermeke meg annyi volt mint rostán a lyuk.

Azt mondja egyszer a felesége:

— Férjemuram — mondja a felesége —, eredj el valahova dolgozni, mert így felkopik az állunk!

Sütött az asszony hamuba pogácsát, feltarisznyált az ember és elindult világgá.

Ahogy megy, mendegél, találkozik az ördöggel.

— Hova mégy, te szegényember?

— Hát én megyek cimborát keresni, szerencsét próbálni.

— Leszek én a cimborád — mondja az ördög —, menjünk csépelni! Most ős van, jó búzák voltak, jól lehet vele szerezni. Menjünk csépelni!

Hát megegyeztek. Megérkeznek egy gazdához, felvállalják a cséplést. Dolgoznak reggeltől—estig. De a szegényember beteges volt. Szegény csak olyanokat ütött a kérére, hogy meg sem mozgott. Az ördög meg úgy megvágta, hogy minden szem kihullott belőle, olyan csépje volt.

Estére bemérik a búzát. Azt mondja a gazda:

— Nagyon jól dolgoztatok, szaporán. Nekem nincs több búzám, kiadom a részt.

Hát, hogy egész nap csépeltek a búzát, leöntötték egy garmadába. A polyvát összeseperték egy másikba. Azt mondja a szegényember:

— Na, ördög koma, válassz, melyik kell neked! A nagyobb csomó vagy a kisebb csomó!

— Hát én többet dolgoztam, mint te — feleli az ördög —, hát legyen a nagyobbik.

De mivel a búzának a polyvája több mint a szeme, az ördög kapta a polyvát, a szegényember a búzát. Hát ez így ment napról—napra, egészen szombat estig. Elosztokdottak minden nap. Mikor a rozst csépeltek, a rozsból is az ördög kapta a nagyobbik részt, a szegényember a kevesebbet.

Hét végén hazamennek s viszik haza, amit kerestek. Hát az ördög felesége sütött kenyeret, de polyvából. A szegényemberé meg

búzából. A búzakenyér olyan volt, hogy kihasadt, annyira gömbölyű. Az ördögé meg lapos, ehetetlen volt.

— Hogy lehet az — kérdi az ördög felesége —, hogy a szegényemberék jobb kenyeret tudnak sütni, mint mi?

Az ördög megverte a feleségét, de csúnyán megverte, mérgében.

Hétfőn reggel megint mentek dolgozni. A szegényember azt mondja az ördögnek:

— Te — azt mondja —, ne menjünk most csépelni, menjünk lopni!

Volt az uraságnál egy csomó disznó.

— Gyere, menjünk lopjunk disznót!

Mikor megérkeztek az urasághoz, bemennek a disznóólba. De volt ott vagy százig való disznó.

— Tudod mit, komám? — azt mondja a szegényember. — Amelyik disznót én kidobom, annak meggörbítem a farkát, hogy megismerjük, amikor osztozkodunk.

Hát hajigáltak ki vagy száz darabot az ólból. Azt mondja egyszer az ördög:

— Na, elég lesz — menjünk, mert megfognak.

Hát elérkeztek a hetedik határba, nem látta őket senki. Ott azt mondja az ördög:

— Na, komám, osztozkodjunk!

Azt mondja a szegényember:

— Na, ez is az enyém, ez is — mert görbe volt a farka a disznónak — a másik is az enyém — és így tovább.

Úgyannyira, hogy a száz disznó között alig találtak hármat, amelyeknek egyenes volt a farka, az is beteg volt.* Így a szegényemberből lett egy jó nagygazda, s az ördögből meg szegény továbbra is. Meg is fogadta az ördög, hogy többé a szegényemberrel nem társul, mert az még az ördögöt is becsapja.

(Ketesd, Kalotaszeg, 1942)

* Ugyanis csak a beteg disznónak egyenes a farka

A pap, a koldus meg a béres a másvilágon

Egyszer meghalt egy pap, egy koldus meg egy béres. A másvilágon találkoztak, azután mentek egyenesen Szent Péterhez. Azt mondja a pap nekik:

— Várjatok csak, majd én előre megyek, mert én mindig imádkoztam!

Úgy is tett. Ahogy Szent Péterhez érnek, azt mondja a pap Szent Péternek, hogy engedje be őket a mennyországba. Péter elővett egy kancsót, odaadta a papnak.

— Van itt nem messze egy kút. Ha ezt a kancsót telehozzátok vízzel, beeresztlek benneteket!

Elment a pap a kancsóval. Meg is akarta tölteni, de a kút meg volt rakva könyvvel. Annyi volt rajta, hogy nem tudta leszedni. Visszament az üres kancsóval, aztán elmondta, hogy a sok könyvet a kútról nem tudta leszedni. Azt mondja neki Péter:

— Látod, az a sok könyv volt a te sok bűneid, akit elkövettél életedbe! Azért nem tudtad a kancsót megtölteni. Menj innen!

A papot elkergette. A koldus is elment a kancsóval. Az meg a kúton nagyon sok szelet kenyeret talált. Le akarta szedni az is, de annyi volt, hogy nem bírta vele. Visszament az üres kancsóval, aztán elmondta, hogy mit nem tett, hogy a sok kenyeret a kútról lehordja, de nem tudta. Azt mondja neki Péter:

— Az volt az a sok kenyér, akit életedben adtak, aztán eldobáltál! Te is mehatsz!

A koldust is elzavarta. A béres is elment a kancsóval. Útközben észébe jutott, hogy mennyit káromkodott egész életében. Ahogy a kúthoz ért, megtöltötte a kancsót vízzel, aztán egyet jót ivott belőle. El is aludt tőle. Már későn volt, mikor Péterhez ment. Elmondta, hogyan aludt el. Azt mondja neki Péter:

— Azért, mert sokat dolgoztál másnak ingyen, azért aludtál el. Te itt maradhatsz!

A béres bement a mennyországba.

(Pécsarányos, Baranya m., 1936)

A hamisan mérő mérnökök büntetése

Az indzsellérmérnökök, ezek — így tanultam, meg hallottam ezt is több öregektől, régi pásztoroktól —, hogy mikor mérték a földet a jobbágyvilágban, hát elszedték a szegényektől a földet és oda-mérték a jó gazdáknak.

És akkor megátkozták őket. Átkozták. Azért mondják, most már, hogy 48 óta nem fog az átok.

Pedig még most is fog az átok. Most is. Ha valaki a szívére teszi a kezét és azt mondja: Böjtöt fogadok rád vagy rá! — megfogja az átok. Mert még az Isten és Úr Jézus Krisztus meghallgatja, hogy ha valaki valakit megátkoz, hogy hát hamisságot tett. Hamisságot!

Például ezért voltak ezek az elátkozott mérnökök, hogy tüzes szekéren meg tüzes kocsival szaladgáltak összevissza a határban, éjszakának idején. Ott szaladt a tüzes szekér! Ott szaladt a tüzes szekér!

Amerre húzták a láncot, nekik arra kell szaladgálni. Így lettek ezek a mérnökök, tüzes, elátkozott lelkek. Ahogy szalad, osztán viszi a könyvet, utána szalad a másik, viszi a szalagot. Így rabolták el a szegény zselléremberekétől a földet a nagyuraknak. Így lettek a földbirtokosok. Meg lóhátra ültek, aztán amennyit körül bírt egy nap szaladni határt, annyi lett az ő földje. A többi szegény dolgozó munkástól meg elvették. Ezért bűnhődnek. Most már... most már aztán szaladgálhatnak. Most már elvették tőlük újra vissza... Így lett a grófoknak, báróknak a sok birtok. Meg a kegyelmes uraknak.

(Taktaszada, Borsod-Abaúj-Zemplén m., 1964)

A tudós kocsis

Mikor Tiszakarádon legelőször fogadtak papot, hát adtak neki harminc hold földet is. Azt mondja a feleségének a pap, hogy már meg szolgát kéne fogadni.

Járt is azután ott egy szolgál. Hát a bíróval elmentek a paphoz, hogy ez szolgálatot keres. Meg is fogadta. János volt a neve a szolgának.

Azt mondja egyszer Jánosnak a pap:

— Fiam, János, bemennék Újhelybe.

— Minek, nagytiszteletű úr?

— Hát hoznánk — azt mondja — egy kis itókát, mert vendéget várok.

Több helyről jöttek oda hozzá vendégek, de még akkor a kisvasút arra nem volt. Hát kocsival mentek.

— De elmegyünk, János, idejébe — azt mondja —, mert nyolc órára legalább itthon legyünk, este.

— Jól van, nagytiszteletű úr — azt mondja —, pontosan akkorára itthon leszünk.

Újhelyben aztán a pap elment a dolgára, ő meg beállt ott valahova a Veres Ökörbe. Ott volt valami kocsmá, hát ő hozzáfogott inni. De mindig félliter számra kérte az italt. Elmegy oda a pap:

— No, menjünk, János!

— Mindjárt, csak megiszom még ezt a félliter pálinkát.

No, megvárta a pap, hogy megitta. Még kért egy féllitert.

— Ejnye, János — azt mondja —, hát mennék haza. Tudja — azt mondja —, hogy vendégem lesz.

— Hazaérünk, nagytiszteletű úr, nyolc órára, ahogy otthon megmondtam.

De már fél nyolc. Azt mondja a pap:

— Már mindegy akármikor megyünk haza, hát már időre úgysem érünk. Tíz perc híja a nyolc órának.

Azt mondja a Jancsi:

— Na, nagytiszteletű úr, most már menjünk, mert nyolcra otthon kell lenni.

Hát a kocsmárosnak mondja a pap:

— Na, látja — azt mondja — berúgott, aztán már tíz perc múlva nyolc óra, aztán nyolcra otthon akar lenni. Hát már mindegy, hát megyünk haza, amikor érünk, akkor érünk.

Mikor kimennek mán a városból, azt mondja a kocsisnak:

— János, igen feltámadt a szél.

— Fel — azt mondja —, alszél.

Egyszer figyelmes a pap, lenéz, aztán látja, hogy a fák így mardoznak el ni, alatta.

— Élő Isten — azt mondja —, valahol mi a levegőben megyünk!

Megáll a kocsi az udvaron, jönnek ki már a vendégek is, a felesége is. Megnézi a pap az óráját, pontosan nyolc óra. Azt mondja a pap:

— No, János — azt mondja —, mostantól fogva már elmehet, nem kell nekem.

Ő meg fogta ki a lovakat. Akkor az egyik ló kidőlt. Meg van dögölve. Nézik a vendégek is, hogy mi van ezzel a lóval? Azt mondja a kocsis:

— Mit nézik? Hát már egy hónapja, hogy így járok vele dögölve.

Megiszonyodnak a vendégek is, de a pap is.

Egyszer nagy recsegés, ropogás van, odanéznek, hát az istállónak az eleje kidőlt. Csak a levegőbe áll a tető, féloldalon végig. Azt mondja a legöregebb vendég a papnak:

— Fiam, vond vissza a szavadat, mert nézd csak milyen nagy kár van!

Nézik, elmennek oda, hát ki van dőlve az istálló fala. Azt mondja a pap Jánosnak:

— János, hát meggondoltam, maradjon maga tovább nálam.

Akkor odament, a lovat oldalba rúgta, a ló felugrott, vezette be. Hát nézik, hogy már vezeti be az istállóba, nincs fal. Nézik, hát az istálló is egyben van már. Rendben van az is.

No, még oszt behívták Jánost, már részesüljön egy kis vacsorából. Hát ott kezdték faggatni, hogy mi ennek az oka, hogy a ló is meg volt dögölve, mán meg él, a fal is ki volt dőlve, mán meg áll? Hát azt felelte:

— Énnekem felmondani nem lehet, csak ha én felmondok, oszt elmegeyek. Ha nekem majd nem fog tetszeni — azt mondja —, akkor elmegeyek, de amíg tetszik, addig engem nem lehet elhajtani.

(Karcsa, Borsod-Abaúj-Zemplén m., 1960)

Három igaz a döglött farkasról

Egyszer volt egy úr, annak volt egy kocsisa. Utaztak; hát találtak egy döglött farkasra. Azt mondta az úr, hogy mondjon a kocsisa neki arról a döglött farkasról három igazat, ha nem, megszűnt a szolgálata. Ha pedig három igazat mond, akkor jó jutalmat kap.

Akkor a kocsis igen nagyon gondolkozott, hogy hogyan bír három igazat mondani erről a döglött farkasról. Akkor azt felelte neki rá:

— Uram, még ez élt, több elevent evett, mint döglöttet, és azon túl többet járt gyalog, mint anélkül. Harmadszor, nagyobb baja nem volt, mint akiben megdöglött.

Ez most megvan.

(Kaposzekcső, Baranya [jelenleg: Tolna] m., 1940)

János bá Brassóban

Egyszer egy ember elindult Brassóba, mert hallotta, hogy igen szép város. Föltarisznyált hát, kezibe vette cifra butyikás botját, s útnak indult gyalog. Hosszú volt az út Brassóig. Bizony hamar elfáradt, sokszor leheveredett a fűbe az út mellé. Hát biza ez még valahogy megjárt' volna, de egyszer fújni kezd istenesen a szél, pontosan szembe véle. Hogy ne unatkozzék olyan erősen, hiszen még fele utat se tette meg, előszedi a pipáját, s reá akar gyújtani. De biza az nem akart meggyulladni az istennek sem. Egyet gondolt, s hátat fordít annak a nyavalyás szélnek, mert mind az oltotta ki a tüzet. Hát biza így szépen meggyúlt a pipa. Hanem a pipa elfeledteti az emberrel, hogy hol is van ő. Így járt János bá is, mert így hívták ezt az embert. Így biza, mert mikor megfordult, hogy meggyújtsa a pipáját, hát biza utána elfelejtett visszafordulni, így hazafelé folytatta az útját. Kutyaagol János bá, de a vidék egy csöppet sem akar változni. Váltig mondogatta ezért, hogy:

— Hát ez a híres Brassó környéke egy cseppet se különb a mi vidékünknel. — Így közeledett a falujához. Most már annyit gyalogolt, hogy gondolta, hogy most már közel kell legyen az a kutya Brassó! Hát egyszer csak meglátja a faluja tornyát, s elkiáltja magát:

— Ni, már látom a nagy Fekete Templomot! De hát ez egy csöppet sem különb a miénknél!

Közeledik a faluhoz, de sehoggy sem tetszik neki a dolog. Neki már egy csöppet se tetszik ez a város, tőle beszélhetnek ezeregyig is! Béér a faluba, s meglát egy embert, mire így szól hozzá:

— Hát mi az, Gyuri koma, te mit keresel itt Brassóban? Menj haza, mert ez sem különb a Deákné vásznánál!

Az csodálkozva nézett rá, s semmit se mert szólni. Továbbhaladva János bá meglátja a bírót, s így szól:

— No, bíró uram, mü es jól megválasztottuk az időt, hogy anynyian jöttünk egyszerre Brassóba!

Ez is hallgatott, de már gondolt valamit magában.

Tovább menve János bá megpillantotta a jegyzőt, s most már csodálkozik is:

— Most már látom, hogy mindenki Brassóba jött, de nem baj, legalább együtt megyünk haza.

De a jegyző már hallott a bírótól afelől, hogy ennek a János báknak elmentek hazulról, s továbbmenekült. Így János bá sértetlenül került a felesége háza elé, s mikor odaért, szinte földhöz ragadt a lába a csodálkozástól, amikor meglátta a tornácon a feleségét.

— De már, feleség! Én elhiszem, hogy most mindenki Brassóba jött, de már annyira bolond mégsem vagyok, hogy lehetetlenséget elhigyjek! Hogy előzhettél úgy meg, hogy mire megérkezem, lefond a guzsalyat is egészen!?

Nagyot kacag erre a felesége, s megmondta, hogy ez nem Brassó, hanem az ő faluja, csak biztosan nem jó úton indult.

Erősen csodálkozott János bá, de azért itthon maradt, s többet nem hitt el senkinek semmit.

Ha nem hiszik, járjanak a végére!

(Sic-Szék, Erdély, 1959)

Az egyszeri gyerek

Volt nekem egy édesapám, mikor az még kis gyerek volt, én már akkor meglehetősen nagy leány voltam, kimentem az erdőbe, láttam tüzet-vizet, fáztam, megmelegedtem; felnyergeltem a nyeret, a fejem alá tettem a fakót, lefeküdtem; reggel, délben vagy uzsonna tájban fölkeltem; nem volt a fakó, megették a farkasok. Megállj, farkas, majd megfakózlak én! Mentem a farkasok után. Jöttömben-mentemben felmentem egy ugorkafára, megráztam, ugyancsak hullott ám róla a krumpli. Odajön egy vénasszony; azt mondja: „Ne bánts, Jancsi, azt a retket, répát, mogyorót, nem neked ültettem a káposztát!” — Megijedtem, ijedtemben leugrottam az ugorkafáról, felkaptam egy diót, kétfelé haraptam, egyik csónak, másik evező. — Áteveztem a Tiszán, megláttam egy kis fehér házat; mennék be az ajtón, nem férek; megyek az ablakra, azon könnyen bevezhettem; — az asztalon volt egy tál fordított kása, én is úgy jól laktam hát mindjárt káposztás hússal, hogy még a fogam is tele lett korpaciberével.

A Tiszát azalatt felszántották, vetettek bele répát, dudát, trombitát, — édesapámnak is volt benne két véka korpa vetése; lekaszáltam, lett belőle három véka árpa, mikorra kiszeleltem lett belőle négy véka tisztabúza. Azt mondja édesapám, menjek ki a ménesre, hozzam haza a fakót, vigyem el a malomba a búzát. Én hát elmentem a ménesre, hazahoztam a fakót, elvittem a búzát a malomba; — de a malom nem volt otthon, oda volt a sinai hegyen epret szedni. Én is ledugtam az ostornyelem a Tisza partjába, elmentem a maloméért; mikorra visszahoztam, nagy fa lett az ostornyeleből, a közepe odvas volt, tele volt seregélyfiókkal. Volt rajta egy lyuk is, azon próbáltam bedugni a kisujjam', de sehogy sem fért, próbáltam az öklömet, az sem fért, próbáltam a fejemet: könnyen becsusszant, de bele is szorult. No most, Istenem, teremtöm, mit csináljak, hogy vegyem ki a fejem? Akkor jutott eszembe, hogy van otthon az édesapámnak egy baltája meg egy szekercéje. Haza szaladtam. Mikorra hazaértem, a balta hatot fiadzott, a szekerce meg kilencet. Felkaptam egyet, azt se' néztem, melyik az öregebbik, kivágtam a fejemet az odúból; jaj, de hogy' is örültem én annak, hogy kivághattam. Tele szedtem az ingem de-

rekát anyányi seregély fiókkal, de bezzeg megjártam, mert a sok seregély elkezdett velem repülni, vittek repülve. Mikor a Tisza felett vittek, meglátott egy palóc asszony, aki ruhát mosott a Tiszába, elkiáltotta magát ijedtében: „Ó-vé Máriám!” Én úgy értettem, hogy „oldjam meg a gatyám”, megoldottam hát a gatyám’, a sok seregély mind elszabadult, én meg szépen belecseppentem a Tiszába. Meglátta ezt egy istentelen gránatéros, kirántott a Tiszából a hajamnál fogva: „Gyere bele a sugár ágyúba”; avval beletöltött a sugár ágyúba, egész idáig lőtt.

Adjon Isten szerencsés jó estét kendteknek!

(Hódmezővásárhely, 1860—70-es évek)

Csalimese

Fogom a derest, ülök a fakóra, vágatok Kecskemétre a bótba fűszerszámért. Hát mikor vágatok, jön velem egy nagy kutya szembe, oszt úgy hevederen vágtam, hogy karóságnyira hullatta a fűszerszámot.

Megkötöm a lovam az ágashoz. Hát lovamnak kóróbul a lába, kenderbül a farka, viaszbul a dereka, tökbül a feje, hólyagbul a szeme, acélpátkó rajta. A járda kovából vót.

Mikor vásároltam a fűszerszámot, nagy zivatar támadt. A lovam elkezdett táncóni. Acélpátkó tüzet hányt, kenderfarka meggyútt, viaszdereka kiolvadt, tökfeje kicsattant, hólyagszeme kipukkant, én hát így lú nélkül maradtam.

No, én azér hazavittem a fűszerszámot. Hát mivel kedveskedjenek? Rámkínálták a menyasszonyt, hogy táncoljak vele.

Az urak elkezdek, hogy: „Tá-trá, tá-trá!” Én meg úgy értettem: „Hátrább, hátrább!”

Lapusarkú sássarkantyúm, réztarójú, benne csengett-bongott, mint a veszekedett fene.

Tisza—Duna—Dráva—Száva egy bivalybűrbe belevarrva, egy gircses-görcsös bottal az ajtó mellé vót támasztva.

De én, hogy mindig: „Hátrább, hátrább!” — lapusarkú sássarkantyúm a réztarójt kicsapta, Duna—Tisza—Dráva—Száva kiömlött, én is fogom a gerendát, rúgom a padlást, ülök a kakasülőre. De mán látom, hogy az elvtárst is viszi a víz. Hamar ülök egy gyúróteknőbe és kifogtam. De mán látom: a másik elvtárst is viszi a víz. Mondom a másik elvtársnak: „No, majd csináljunk egy hargot.” Akasszuk az orralyukába és kifogtuk.

Így osztán még mai napig is itt hallgassa a mesét.

(Forgolány, 1960)

Tartalom

Égig érő mesefa	5
Az égen felül érő cseresznyefa	6
Az aranyszörű bárány	17
Három királyleány	21
A kis kakas gyémánt félkrajcárja	25
A kóró és a kismadár	27
A szőlő szőlő, mosolygó alma és csengő barack	29
A vak király	32
A deákot erővel királlyá teszik	46
Az aranyhajú két testvér	50
Az elvarázsolt férfi	69
Az okos leány	70
Rózsa és Ibolya	71
A bolond szerencséje	76
A tiszta lány	77
A szegény ember lánya meg a béka	79
Pallag Rózsa	80
A három jóbarát	87
A szegény ember meg a gazdag ember	88
A vénlány meg a tizenkét zsvány	91
A Tisza eredete	92
Attila kardja	93
Mátyás király aranyszörű báránya	94
Rózsa Sándor	97
A vadgalamb és a szarka	102
A bikabornyú	103
Jancsika kutya akar lenni	104
A szürke ló	105
Az ördög és a szegényember	106
A pap, a koldus meg a béres a másvilágon	108
A hamisan mérő mérnökök büntetése	109
A tudós kocsis	110
Három igaz a döglött farkasról	112

János bá Brassóban	113
Az egyszeri gyerek	115
Csalimese	117

Az *Égig érő mesefa* „...Szórta, szórta a sok mesét, utóbb már nem is győzte hallgatni az öreg. Annyi mese termett a fán, hogy megtelt velük az udvar, a falu, a város, a világ. A gyerekek persze nem bánták, elhalgatták volna azok éjjel–nappal a meséket...”

Égig éró mesefa

